

Lastenkamarista naitu hullu noita

Aikalaislehdistön suhtautuminen naiseen henkirikoksen tekijänä

Aina Sainion tapauksen uutisoinnissa ja Minna Canthin

Sylvi-näytelmän arvosteluissa

Oulun yliopisto, Historiatieteet

Historia, Pro gradu -tutkielma

12.5.2020

Roosa Linda Maria Huotari

Sisällys

JOHDANTO	3
1. AINA SAINIO – HÄNESSÄ OLI KAIKKI MYRKYTTÄJÄN PIIRTEET.....	18
1.1. Epäilyksen varjo nuoren vaimon yllä	18
1.2. Syyttömän kaunis vai syyllisen ruma	21
1.3. Huonosti kasvatettu tai muutoin epätäydellinen nainen	24
1.4. Sympatiaa ja syytöksiä murhaajalle	32
2. SYLVI - TUNTEIDENSA LAPSI.....	39
2.1. Todellisesta murhasta fiktiiviseksi draamaksi.....	39
2.2. <i>Sylvi</i> ja suomalaisuuden takatalvi	44
2.3. Oikukas ja lapsellinen <i>Sylvi</i>	49
2.4. Minna Canth – miestenvihaaja	52
3. YKSINÄINEN SYYLLISYYS JA JAETTU VASTUU	57
3.1. Rikollinen rouva ja kokematon lapsi	57
3.2. Kunnollinen mies ja alistava holhooja.....	64
3.3. Nuori todistaja ja viettelevä lurjus.....	68
LOPPULAUSE	75
LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS.....	81

JOHDANTO

Minna Canth (1844–1897) on yksi suomalaisen kirjallisuuden vaikuttavimpia naiskirjailijoita. Hänellä on vankka asema kotimaisessa kirjallisuushistoriassa ja suurin osa hänen teoksistaan saa yhä osakseen julkisuutta niin lehdistössä kuin kirjallisuus- ja näytelmäarvioinneissa. Canthin teoksia sekä häntä itseään on tutkittu laajasti, ja voidaankin kysyä, onko kaikki näkökulmat ja yksityiskohdat jo käyty läpi niissä kymmenissä teoksissa, jotka Canthista on kirjoitettu. Olen kuitenkin oman tutkimukseni kautta tullut siihen tulokseen, että minulla on vielä annettavaa suomalaiselle kirjallisuuden- ja historiantutkimukselle koskien Minna Canthia. Tässä tutkimuksessa keskityn Canthin näytelmään nimeltä *Sylvi* (1893) sekä rikostapaukseen, jonka tapahtumat ja henkilöt toimivat osittain näytelmän inspiraationa.

Sylvi käsittelee 1800-luvulle vaikeaa konseptia: naista henkirikoksen tekijänä. Naisten rikollisuuden on ajateltu olleen vähäistä 1800-luvulla, eikä sitä käsitetty samalla tavalla ilmiönä kuten miesten rikollisuutta. Lisäksi naisten rikollisuus liitettiin usein alempiin luokkiin. Kunnioitettujen keski- ja yläluokan naisten rikollisuus etenkin vakavissa rikoksissa oli lähes mahdoton ajatus.¹ Naisten rikokset liitettiin usein tapauksissa esimerkiksi mielenterveyden ongelmiin kuten kuukautisten aiheuttamaan hysteriaan.² *Sylvissä* Minna Canth käsittelee henkirikoksen tekevän suomalaisen keskiluokan naisen psykologisuutta ja mielenmaailmaa nuoren Sylvin kautta: tämä myrkyttää aviomiehensä voidakseen jatkaa romanssia toisen miehen kanssa. Esittelen seuraavaksi oman Canth-tutkimukseni aihepiirin, tutkimustehtävän ja -kysymykset sekä mitä tarjottavaa tutkimuksellani on jo valmiiksi laajaan Canth-tutkimukseen.

Minna Canth aloitti kirjoittajanuransa journalistina aviomiehensä toimittamissa *Keskisuomi* ja *Päijänne*-sanomalehdissä. Canth oli erityisen kiinnostunut ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin epäkohtiin ja kirjoittamaan muun muassa raittiuteen ja naisiin liittyvistä aiheista. Saamastaan kritiikistä huolimatta Canth jatkoi sanomalehtiuraansa myös varsinaisen kirjailijanuransa aikana. Hänen kiinnostuksensa oman aikansa tapahtumiin toi hänen tietoonsa koko Suomen uutisoiman henkirikoksen Hämeenlinnassa vuonna 1892. Murhan uhrina oli Eino Leinoakin opettanut latinan lehtori Ferdinand Sainio. Rikoksen tekijäksi paljastui lehtorin oma Aina-vaimo. Henkirikoksen taustoja pohdittiin lehdistössä

¹ Hartman 1974, 38.

² Carlson 2009, 66-67.

ja syinä uskottiin olleen Sainion lapsellinen luonne, romanssi toiseen mieheen sekä velkoja, joiden rouva ei halunnut paljastuvan miehelleen. Canthin kiinnostus tutkia rikollisen psyykeä innoittivat häntä kirjoittamaan Sainion tapauksen inspiroiman näytelmän. Lopputulos oli vuonna 1893 julkaistu ruotsinkielinen *Sylvi*. Näytelmässä lapsena orvoksi jäänyt 18-vuotias Sylvi on nainut pitkäaikaisen holhoojansa Aksel Vahlin ja totuttelee näytelmän alussa nuoren vaimon elämään. Lapsuuden ystävänsä Viktor Hovingin vierailun aikana Sylvi ymmärtää kuitenkin aina rakastaneensa Viktoria ja heidän välilleen sytty romanssi. Aksel ei kuitenkaan suostu avioeroon, joten Sylvi myrkyttää miehensä voidakseen jatkaa suhdettaan Viktoriin. Sylvi suljetaan kuitenkin tekonsa seurauksena vankilaan ja Viktor menee naimisiin toisen naisen kanssa jättäen Sylvin oman onnensa nojaan.

Sylvi nostatti Canthin muihin teoksiin verrattuna ainutlaatuista kohua niin teemallaan kuin kielivalinnallaan. Canth oli Suomalaisen Kansanteatterin vakiokirjoittaja, mutta teatterijohdon kanssa tapahtuneiden erimielisyyksien vuoksi Canth päätti kirjoittaa *Sylvin* ruotsiksi Helsingin Ruotsalaiselle teatterille. Vaikka teatterinvaihdos jäikin yhden näytelmän mittaiseksi, se aiheutti paljon keskustelua ja paheksuntaa Canthia kohtaan. Canth oli nähty – ja nähdään edelleen – yhtenä suomalaisen näytelmäkirjallisuuden tärkeimmistä hahmoista, joten ruotsiksi kirjoitettu ja julkaistu näytelmä oli kova isku suomenkieliselle kirjallisuudelle. *Sylvin* arvosteluissa otettiin vilkkaasti kantaa Canthin kielenvaihdokseen sekä näytelmän kirjoittamiseen ruotsinkieliselle teatterille.

Kielikohun lisäksi kiinnostusta *Sylvi*-näytelmää kohtaan herätti siihen liitetty aito rikostapaus. Miehensä Hämeenlinnassa murhannut Aina Sainio aiheutti paljon huomiota sanomalehdistössä aina ulkomaita myöten. Ja kun Canth kirjoitti *Sylvin*, jonka aiheen sekä henkilöhahmojen uskottiin olevan Sainion tapauksen innoittamat, alkuperäinen rikos nousi näytelmän myötä taas pinnalle. *Sylvi* koettiin epäsovinnaiseksi tavaksi muuttaa traaginen todellinen rikostapaus kansanviihteeksi ja rakentaa sen osalliset epäloogisiksi kokonaisuuksiksi, jotka eivät olleet millään tapaa aitoja. Toisaalta jotkut arvostelijat kiittivät Canthin kirjailijantaitoja, ja yritystä selittää Sainion kaltaisen epätavallisen naisen psykologisuutta näytelmässään.

TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA KESKEISET KÄSITTEET

Tässä tutkielmassa käsittelen Aina Sainion suorittaman henkirikoksen uutisointia ja Minna Canthin *Sylvi*-näytelmän vastaanottoa aikalaislehdissä. Toisin sanoen tutkin

1890-luvun lehdistön kautta, miten sen ajan suomalaisen yhteiskunnan arvot, moraalit, normit ja kaunokirjalliset preferenssit vaikuttivat Aina Sainion tapaukseen suhtautumiseen sekä *Sylvin* vastaanottoon. Perehdyn lisäksi siihen, missä määrin alkuperäinen rikostapaus mahdollisesti vaikutti *Sylvin* vastaanottoon. Analysoin myös *Sylvin* hahmoja inspiroineiden henkilöiden kuvaamista todellisen rikostapauksen uutisoinnissa ja etsin mahdollisia yhtäläisyyksiä, joita lehdistö veti erityisesti Aina Sainion ja *Sylvin* välille. Vastaan tässä tutkimuksessa siis seuraaviin kysymyksiin:

- Miten miehensä murhannutta Aina Sainiota kuvattiin lehdistössä? Miten hänen sukupuoltaan, yhteiskunnallista asemaansa ja perhetaustaansa käsiteltiin suhteessa henkirikokseen?
- Millaisen vastaanoton Minna Canthin *Sylvi*-näytelmä sai ilmestyessään?
- Miten *Sylvin* hahmoon suhtauduttiin ja millaisia yhtäläisyyksiä sillä oli Aina Sainioon suhtautumisen kanssa? Miten muut Sainion tapauksen osalliset esitettiin *Sylvissä*?
- Millä tavoin sanomalehdistö heijasteli suomalaisen yhteiskunnan näkemyksiä naisesta henkirikoksen tekijänä? Miten ne erosivat todelliseen ja fiktiiviseen henkilöön suhtautumisessa?

Sanomalehtilähteet sitovat tutkimukseni pääasiallisesti lehdistötutkimuksen piiriin. Opin näytteeni liittyvän kuitenkin myös tiiviisti sukupuoli- ja naistutkimukseen, sillä naissukupuoli ja sen kuvaaminen ovat tässä tutkimuksessa avainasemassa. Tarkastelen niitä asettamalla ne vasten 1890-luvun yhteiskuntakäsityksiä ja erityisesti suomalaisen keskiluokan naisihannetta. Tutkimuksen keskeisenä teemana on sekä fiktiivisen että todellisen naispuolisen henkirikoksen tekijän esittäminen, heidän kohtelunsa ja heihin suhtautuminen sanomalehdistössä. Analysointini apuna käytän kysymystä ”miten”, joka määrittää toimittajien ja näytelmän arvostelijoiden suhtautumista Aina Sainioon ja *Sylvin* hahmoon. Tutkin, miten näitä kahta naista kuvattiin lehdissä, miten heihin suhtauduttiin ja miten heidän tekonsa suhteutettiin heidän sukupuoleensa, luokkaansa, perhetaustoihinsa ja elämäntilanteeseensa. Lisäksi vertailen todellista tapausta sen fiktiiviseen versioon ja tutkin, millä tasolla Sainion ja *Sylvin* kuvaaminen eroaa toisistaan ja mitä yhtäläisyyksiä niissä toisaalta ilmenee.

Tutkimukselle keskeisiä käsitteitä ovat *sukupuoli* ja *naisihanne*. Sukupuolet käsitettiin 1890-luvulla siten, että miehillä ja naisilla oli omat lähtökohtansa elämälle ja heillä oli myös omat sosiaaliset tilansa, tehtävänsä ja roolinsa. Keskiluokkaisen yhteiskunnan naisuus ja mieheys rakentuivat kodin ja työelämän vastakohtaisuuksien varaan. Aviomies keskittyi työuraansa ja hankki perheen elannon. Naisen ihanteellisena toimintakenttänä nähtiin taas koti, jossa hän kasvatti lapset, hoiti taloutta sekä tuki aviomiestään.³ Sukupuoliroolit olivat 1800-luvun lopulla kytkeytyneet myös tiiviisti kansallismieliseen ideologiaan, joka painotti sukupuolten erilaisuutta.⁴ Ideaali nainen halusi siis toimia äitinä ja sellaisissa työtehtävissä, jotka toimivat ikään kuin äidin roolin jatkeena kuten opettaja ja sairaanhoitaja.⁵ Naisihanteella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sellaisia arvoja ja piirteitä, joita pidettiin naissukupuolen perusominaisuuksina ja joita arvostettiin suomalaisessa 1890-luvun keskiluokassa. Tähän keskiluokkaan kuuluivat myös Aina Sainio perheineen sekä *Sylvin* henkilöhahmot. Keskiluokan naista määritteleviin arvoihin lukeutuvat esimerkiksi pehmeys, siveys ja äidillisyyt. *Siveys*-käsitteellä ei tarkoitettu kuitenkaan pelkästään sukupuolielämän säädyllisyyttä, vaan siveellistä oli kaikki sellainen toiminta, joka edesauttoi ihmiskunnan hyvinvointia ja onnellisuutta. *Epäsiveellisenä* taas nähtiin kaikki sellainen, mikä vahingoitti ihmiskunnan kehitystä. Tällaisina tekoina pidettiin esimerkiksi epärehellisyttä, väkivaltaa ja juoppoutta.⁶

Hyödynnän tutkimuksessa myös Leeni Tiirakarin käsitettä *sosiokulttuurinen odotushorisontti*. Tämä sisältää tässä tapauksessa *Sylvi*-näytelmän katsojien emotionaaliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja viestintäpsykologiset kokemukset. Suomalaista sosiokulttuurista tilannetta määrittivät muun muassa taloudellinen ja kulttuuriliberalismi, erilaiset liikkeet ja seurat sekä kiistat suomen kielen kannattajien ja ruotsin kielen kannattajien välillä. Henkilön reseptio eli yksilöllinen vastaanotto luetusta, kuullusta tai nähdystä esityksestä muodostuu vastaanottohetken kulttuurisen systeemin ehtojen mukaisesti. Toisin sanoen henkilö muodostaa usein mielipiteensä teokseen perustuen siihen, mikä aikalaiskulttuurissa on hyväksyttyä, mikä kiellettyä ja millaisia normeja ja arvoja yhteisössä on. Teoksen luoja eli vastaanottaja muodostaa teoksen merkityksen tietyssä yhteiskunnallisessa ja kirjallisessa kontekstissa eli *odotushorisontissa*. Kollektiivinen taidekäsitys tai

³ Lidman 2015, 208.

⁴ Hermansson 1995, 126-128.

⁵ Suomalaisen naisten toiminta kansakunnassa 1830-luvulta 1900-luvulle. Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta [www-sivusto](http://www.sivusto.fi).

⁶ Jalava 2011, 84-85.

maailmankuva siis värittää yksilön lukukokemusta. Vaikka lukukokemukset ovat yksilöllisiä, niistä on mahdollista koostaa suurempia ryhmiä, joita yhdistävät eri vastaanottajien samankaltaisten lukukokemusten piirteet. Tiirakari nimittää näitä samankaltaisten lukukokemusten piirteitä omaavia lukijaryhmiä *lukumalleiksi*.⁷ Tutkimukseni hyödyntää Tiirakarin termiä määriteltäessä miten erilaiset lukumallit vastaanottivat Minna Canthin *Sylvin*.

Myös *uutisointi* on yksi tutkimuksen peruskäsitteitä. Uutisointiin sisältyvät yleensä kaikki aiheeseen liittyvät julkaisut mediassa kuten mainonta, uutiset sekä radio- ja televisio-ohjelmat. Tässä tutkimuksessa uutisoinnista puhuttaessa kyse on kuitenkin vain lehdistärtikkeleista, ilmoituksista ja arvosteluista, jotka liittyvät tässä tutkimuksessa käsiteltävään henkirikokseen sekä Canthin kirjoittamaan *Sylviin*. Uutisoinnin alakäsitteenä käytän termiä *henkirikosuutisointi*, joka viittaa sellaisiin uutisiin, jotka käsittelevät joko murhaa tai tappoa. Käytän kuitenkin tässä tutkimuksessa pelkästään käsitteitä *murha* tai *henkirikos*. Henkirikos on yläkäsite tapolle ja murhalle, joista murha on oikeustieteellisesti katsottuna törkeämpi, sillä murha perustuu yleensä vakaaseen harkintaan. Tappo taas on henkirikos, joka ei osoita minkäänlaista suunnittelua, vaan tapahtuu yleensä hetken mielijohteesta.⁸ En siis puhu Sainion todellisesta tai Sylvin fiktiivisestä rikoksesta tappoina vaan murhina tai henkirikoksina, koska molemmat rikokset osoittivat todistetusti suunnitelmallisuutta ja oman edun tavoittelua. Lisäksi molemmat naiset tunnustivat syyllisyytensä.

Tutkimuksessa on kolme päälukua, joista ensimmäisessä keskityn Aina Sainion tapauksen uutisointiin, toisessa Minna Canthin *Sylvin* arvosteluihin ja kolmannessa vertailen murhatapausta näytelmään. Ensimmäisessä luvussa käsitelen Sainion tapauksesta julkaistut uutisartikkelit kronologisesti henkirikoksen paljastumisesta oikeudenkäynnin loppuun. Tarkastelen luvussa sitä, miten Aina Sainio kuvattiin lehdistössä ja miten lehdistön suhtautuminen muuttui oikeudenkäynnin aikana – etenkin sen jälkeen, kun Sainio viimein tunnusti murhanneensa miehensä. Väkivaltaiset ja rikolliset teot eivät sopineet 1800-luvun naiseen liitettävään mielikuvaan. Viha ja väkivalta miellettiin maskuliiniseksi, eikä niille ollut sijaa kodin ja perheen piirissä.⁹ Lisäksi naisen käytös ja ulkomuoto vaikuttivat hänestä syntyneisiin mielikuviin erityisesti oikeudenistunnoissa. Sukupuolelleen ominaisesti pukeutuvasta naisesta, jonka olemus heijasti ajan moraalialia ja siveyttä, syntyi

⁷ Tiirakari 1997, 16-25.

⁸ Barry 2007, 318-319.

⁹ Williams 2016, 82.

suotuisa kuva.¹⁰ Väkivaltaisuutta naisessa – eritoten keski- tai yläluokan naisessa – pidettiin nurinkurisena. Siksi oikeus, lehdistö ja yhteiskunta olivat usein haluttomia tuomitsemaan keski- ja yläluokan naisia vakavista rikoksista.¹¹ Aina Sainio tuli suhteellisen varakkaasta keskiluokkaisesta perheestä ja Sainio oli puolisoineen tunnettu Hämeenlinnan seurapiireissä. Sainioilla oli henkirikoksen aikaan myös pieni 11-kuukautinen tytär, joten Aina Sainio ei ollut pelkästään vaimo vaan myös äiti. Tulen ottamaan myös nämä seikat huomioon uutisoinnissa ja tutkimaan, miten Aina Sainion sukupuoli, äitiys ja luokka mahdollisesti otettiin uutisoinnissa huomioon ja vaikuttivatko ne uutisointiin.

Toisessa pääluvussa käsittelen Minna Canthin *Sylvi*-näytelmän vastaanottoa aikalaislehdissä. Tarkastelen, miten näytelmä otettiin lehdistössä vastaan ja mitkä seikat arvosteluissa nousivat erityisesti esille. Näytelmän yhteydessä käytiin kiihvasta keskustelua Canthin päätöksestä kirjoittaa *Sylvi* Helsingin Ruotsalaiselle teatterille Suomen Kansanteatterin sijaan, joten tarkastelen tätä kielikysymystä osana näytelmän arvosteluja. Aikaisemman tutkimuksen perusteella Canthin julkisuuskuva kirjailijana ja hänen asemansa naiskirjailijana vaikuttivat omalta osaltaan hänen teostensa vastaanottoon, joten käsittelen myös niiden osuutta *Sylvin* arvosteluissa.

Kolmannessa pääluvussa käsittelen sekä Aina Sainion tapausta että Minna Canthin näytelmää rinnakkain ja tutkin niiden suhdetta toisiinsa. Tarkastelen alkuperäisen rikostapauksen vaikutusta *Sylviin* ja sitä, miten se otettiin näytelmän arvioinneissa huomioon. Vertailen myös, miten *Sylvin* hahmoja kuvataan suhteessa todellisen rikostapauksen henkilöihin, joihin hahmojen uskottiin perustuvan. Erityisesti kiinnitän huomiota Aina Sainioon ja *Sylviin*. Tutkin, mitä eroja tai yhtäläisyyksiä Sainion ja *Sylvin* välille tehdään sekä mitä eroja tai yhtäläisyyksiä heihin suhtautumisessa nousee esille.

LÄHTEET JA MENETELMÄT

Lähdeaineistonani toimivat sekä kotimaisissa että valituissa ulkomaisissa sanomalehdissä julkaistut Aina Sainion rikostapauksesta kirjoitetut uutiset vuodelta 1892 sekä sanoma- ja aikakauslehdissä julkaistut ilmoitukset ja arvostelut Canthin *Sylvi*-näytelmästä vuosilta 1892–1893. Lehdet toimivat sekä tiedon että ajatusten välittäjinä ja samalla ne kuvastivat yhteiskunnan arvoja ja normeja. Lehdet kirjoittivat asioista, joita pidettiin tärkeinä ja

¹⁰ Bakken & Farrington 2009, 12.

¹¹ Bakken & Farrington 2009, 79-80.

joista yhteiskunnassa puhuttiin.¹² Lehtien arvostelut antavat siksi mielestäni hyvän yleiskuvan esimerkiksi siitä, mitä mieltä Canthin *Sylvistä* yleisellä tasolla oltiin. Mitä Aina Sainion tapaukseen tulee, niin lehdistön ja kansan osoittaman mielenkiinnon rikoksia ja oikeudenkäyntejä kohtaan on yleisesti katsottu heijastavan kansan moraalialia. Esimerkiksi Yhdysvalloissa kansan keskuudesta valitun valamiehistön jäsenten äänestys tuomioiden suhteen kertoi myös julkisesta mielipiteestä rikollisuudesta sekä rikoksista saatavista rangaistuksista. Tätä heijastelivat myös tuomarien tekemät päätökset.¹³ Lehdet ovat näistä syistä mielestäni erittäin hyvä lähdeaineisto, kun tutkitaan, miten Aina Sainion tapaus heijastelee 1890-luvun yhteiskunnan mielipidettä naisrikollisuudesta ja miten naisiin on henkirikoksen tekijöinä suhtauduttu.

Ensimmäisessä pääluvussa keskityn sanomalehtiartikkeleihin, jotka käsittelevät Ferdinand Sainion murhaa ja Aina Sainion oikeudenkäyntiä vuonna 1892. Toisessa pääluvussa lähteenä toimivat Minna Canthin *Sylvistä* kirjoitetut ilmoitukset ja arvostelut, joita julkaistiin lehdistössä pääosin näytelmän ilmestymisvuonna 1893, mutta myös näytelmän kirjoitusvaiheessa vuonna 1892. Kolmannessa pääluvussa hyödynnän näitä samoja lähteitä yhdessä. Aina Sainion tapausta käsittelevät useammassa numerossa muun muassa *Hämeen Sanomat*, *Päivälehti*, oululainen *Kaiku*-lehti ja *Aamulehti*. Kokonaisuudessaan Sainion oikeudenkäyntiä seurasi noin 40 kotimaista lehteä ja vuoden 1892 lopulla hänen tapauksensa oli huomioitu ulkomaita myöten muun muassa Isossa-Britanniassa, Venäjällä ja Ranskassa. *Sylvin* arvosteluja taas ilmestyi noin 30 lehdessä ja näytelmä huomioitiin yli 50 lehdessä. Aina Sainion tapausta seuranneista lehdistä useat julkaisivat arvosteluja myös *Sylvistä*. Näihin kuuluivat muun muassa *Päivälehti* ja *Hämeen Sanomat*.

Lähdeaineiston kartoittamista helpotti se, että suurin osa aineistosta oli saatavilla digitoitussa muodossa Kansalliskirjaston digiarkistossa. Määrällisesti lähdeaineistoni käsitti yhteensä noin 750 sanomalehtitekstiä, joista 300 käsitteli tavalla tai toisella Aina Sainion tapausta, ja 450 käsitteli Canthin *Sylvia*. Lähdeaineiston rajaaminen oli suhteellisen haastavaa. Päätin kuitenkin keskittyä tarkastelemaan pelkästään alkuperäisiä lehtikirjoituksia, ilmoituksia ja arvosteluja, joita ei ollut kierrätetty toisista lehdistä. Huomioin kuitenkin kierrätetyn materiaalin siinä mielessä, että yhdistän kierrättäneen lehden yhtyvän mielipiteisiin, joita kierrätetyssä materiaalissa esitetään.

¹² Leino-Kaukiainen 1988, 430.

¹³ Carlson 2009, 15-16.

Kotimaiset sanomalehdet kirjoittivat Aina Sainion tapauksesta aina helmikuusta alkaen vuonna 1892. Kymmenet lehdet seurasivat kiinnostuneena oikeusprosessin kulkua, joka oli saatu suurimmalta osin päätökseen vielä saman vuoden huhtikuussa. Ulkomaisten lehtien huomio heräsi Sainion tuomion julkistamisen jälkeen. Virallisesti Aina Sainion tuomio vahvistettiin kuitenkin vasta myöhemmin syksyllä, joten lehdistön kiinnostus tapaukseen jatkui aina vuoden 1892 loppuun asti. Myös Sainion vapautuminen noteerattiin vuonna 1906 noin kymmenessä kotimaisessa lehdessä, mutta tämän jälkeen lehdet jättivät hänet rauhaan. Pääasiallisesti tarkasteltava vuosi Aina Sainion kohdalla on 1892, sillä tuona vuonna käyty oikeudenkäynti keräsi lehdistön huomion. Uutisartikkeleita julkaistiin helmikuun ja joulukuun välillä, minkä jälkeen lehdistön kiinnostus tyrehtyi, kun oikeudenkäynti päättyi, tuomio virallistettiin ja Aina Sainio alkoi kärsiä vankeusrangastustaan. En voi kuitenkaan keskittyä Sainion tapauksessa pelkästään kotimaiseen lehdistöön ja rajata pois ulkomaalaisia lehtiä, sillä suomalaislehdistössä otettiin kiivaasti kantaa ulkomaalaisten lehtien sisältöön rikostapauksesta. Sisällytän lähdeaineistooni siis kotimaisten suomen- ja ruotsinkielisten lehtien lisäksi myös Sainion tapauksen noteeraavia ulkomaalaisia lehtiä kuten englantilaisen *Lancashire Evening Postin*.

Sylvin tarkastelussa käytän lähteinäni pääasiallisesti näytelmästä ilmestyneitä arvosteluja kotimaisissa sanomalehdissä vuodelta 1893, jolloin näytelmä ilmestyi. Tarkastelen kuitenkin myös näytelmästä julkaistuja ilmoituksia vuodelta 1892 ja 1893, sillä *Canth* alkoi kirjoittaa *Sylviä* jo kesäkuussa 1892, jolloin näytelmä mainittiin ensi kertaa lehdistössä. *Sylviä* koskevat ilmoitukset eivät olleet varsinaisia arvosteluita näytelmästä, vaan niiden tarkoitus oli välittää tietoa esimerkiksi näytelmän edistymisestä sekä myöhemmin näytäntöjen esityspaikoista ja aikataulusta. Ilmoitusten ohessa otettiin kuitenkin aika ajoin myös lyhyesti kantaa johonkin näytelmään liittyvään asiaan kuten kielikysymykseen, minkä vuoksi sisällytän ne lähteisiini.

Aikarajaus on *Sylvin* arvosteluiden ja ilmoitusten suhteen siinä mielessä problemaattista, että näytelmillä on taipumusta tulla esitetyksi uudestaan ja uudestaan, joten ongelmaksi nousee se, missä kulkee takaraja niille arvosteluille ja ilmoituksille, jotka rajataan pois. *Sylvin* kohdalla tarkastelen vain vuosia 1892–1893, sillä noina vuosina keskustelu näytelmästä oli kiivaimmillaan. Ilmoituksia näytelmästä alkoi ilmestyä kesäkuusta 1892 alkaen. Arvosteluja ilmestyi tiuhemmin vuoden 1893 tammikuusta kesäkuuhun, minkä jälkeen määrä väheni huomattavasti ja ne muuttuivat lyhyemmiksi sekä

ilmoitusluontoisemmiksi. Syynä tähän oli todennäköisesti se, että *Sylvi* ei kansalta saastaan suosiosta huolimatta saavuttanut arvostelijoiden keskuudessa samanlaista vastaakaikua. Suomenkielisten lehtien lisäksi otan huomioon myös kotimaiset ruotsinkieliset lehdet, sillä kielikysymys oli *Sylvin* arvosteluissa erityisen näyttävässä osassa sekä ruotsin- että suomenkielisissä lehdissä johtuen Canthin päätöksestä kirjoittaa näytelmä suomen sijasta ruotsiksi.

Lehdistö ei ole lähdeaineistona yksioikoinen. Monet lehdet olivat 1800-luvulla sitoutuneet tiukasti politiikkaan ja ne edustivat kirjoittajiensa aatteita sen sijaan, että olisivat toimineet poliittisesti puolueettomina uutisoijina kuten iso osa lehdistä nykypäivänä. Sen vuoksi on tarpeen pohjustaa sanomalehdistön asemaa 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa ja tuoda esiin mahdollisia ongelmakohtia tai ristiriitoja lehtien edustamien aatteiden ja uutisoinnin välillä. Venäjän tsaari Nikolai II:n alainen autonominen Suomi oli 1890-luvulle tultaessa saavuttanut teollistumisen myötä otolliset olot talouskasvulle. Myös sadan vuoden ajan muotoutunut sanomalehdistö hyötyi nousukaudesta. Lehtivalikoima monipuolistui ja aikakauslehdistö alkoi saavuttaa yhä suurempaa suosiota vuosisadan vaihteessa. Vaikka suulliset kertomukset ja kirkoissa tapahtuvat kuulutukset toimivat edelleen tärkeinä tiedonvälittäjinä erityisesti maaseudulla, sanomalehdistö oli alkanut nauttia kasvavaa suosiota yhä lukutaitoisemman kansan keskuudessa. Lehdistön päätehtäväksi katsottiin pääasiallisesti tiedon välittäminen, mutta lehdet toimivat myös aatteiden palvelijoina sekä henkilöiden ja tekojen arvostelijoina. Lehtien puoluekanta oli vielä vaikeasti määriteltävissä, sillä niiden suhde puolueisiin oli usein aatteellinen eikä omistuksellinen.¹⁴ Ne olivat kuitenkin läheisesti sidoksissa eri mielipidesuuntiin ja toimivat väittelyiden ja arvostelujen kenttänä. Aatteellisesti lehdet olivat jakaantuneet pääasiallisesti liberaaleihin nuorsuomalaisiin sekä konservatiivisiin vanhasuomalaisiin. Suomessa julkaistiin kuitenkin ahkerasti ruotsinkielisiäkin lehtiä ja myös työväelle oli suunnattu omat lehrensä. Vaikka suurin osa lehdistöstä olikin aatteellisesti moniin suuntiin pirstoutunut, oli niitäkin, jotka halusivat pysytellä sitoutumattomana saavuttaakseen mahdollisimman laajan lukijakunnan.¹⁵

Huolimatta kiivaasta aatteellisesta arvostelusta puolin ja toisin lehtien sananvapaus ei ollut täydellinen ja ne pyrkivätkin kiihkeästi laajentamaan vapauttaan. Lehdistö kärsi

¹⁴ Leino-Kaukiainen 1988, 423-448.

¹⁵ Leino-Kaukiainen 1988, 614-615.

kuitenkin tappion, kun Suomen kenraalikuvernööriksi nimitetty Nikolai Bobrikov sai vuonna 1891 laajat sensuurivaltuudet. Bobrikov katsoi, että sanomalehdet levittivät levottomuutta ja lietsoivat Venäjän vastaista mielialaa, joten niiden sisältöön oli puututtava kovalla kädellä. Vuoteen 1904 mennessä sanomalehdistö olikin kenraalikuvernöörin tiukan sensuurin alaisena ja yli 12 lehteä oli pysyvästi lakkautettu. Lehdistö säilytti kuitenkin suosionsa kansan keskuudessa ja uusia lehtiä perustettiin lakkautettujen tilalle, mikä säilytti julkaistujen lehtien lukumäärän suurin piirtein samana. Bobrikovin murhan jälkeen sensuuri kuitenkin väheni ja sanomalehdistö pääsi jälleen uuteen nousuun.¹⁶

Vuosien 1892–1893 sanomalehdet asettavat lähdeaineistona oman ongelmansa aatteellisuutensa vuoksi. On arvioitava esimerkiksi, miten lehtien edustamat aatteet ja poliittiset mielipiteet vaikuttivat naisten kuvaamiseen uutisoinnissa. Nuorsuomalainen *Päivälehti* esimerkiksi kuului naisasialiikkeen tukijoihin, kun taas konservatiivinen *Uusi Suometar* piti tärkeänä konservatiivisempia sukupuoliarvoja.¹⁷ Lisäksi sensuuri hallitsi käsiteltäviä aiheita niin sanomalehdissä kuin suomalaisessa kaunokirjallisuudessa aina 1830-luvun alusta lähtien. Erityinen sensuurihallitus valvoi lakien ja asetusten puitteissa kaunokirjallista sisältöä ja rajoitti kirjojen ilmestymistä kieltämällä epäsovinnaisia aiheita ja aatteita käsittelevien teosten julkaisemisen. Tarkoituksena oli myös estää hallituksen ja virkamieskunnan arvostelu. Esimerkiksi 1850–1860-luvuilla ei saanut painaa muuta kuin uskonnollista ja taloudellista kirjallisuutta ja vuosisadan lopulla sensuuri oli tiukummillaan. Myös suomalainen sivistyneistö oli huolissaan kaunokirjallisuuden sisällöstä, sillä moraalittomuuden ja radikaalien aatteiden pelättiin vaikuttavan turmiollisesti erityisesti nuorisoon.¹⁸ Kaunokirjallisuuden tuli olla siveellistä ja pitää yllä moraalisia arvoja kuten rehellisyyttä, kristillisyyttä sekä lain, esivallan ja patriarkaalisen perhejärjestyksen kunnioituksen normeja. Kirjallisuudessa tuli olla *Raamatun* kertomusten mukaisia esikuvia.¹⁹ Yhteiskunnan suojelemiseksi useat sanomalehdet muun muassa kehottivat kansaa ostamaan vain siveellistä kirjallisuutta ja useista julkisista kirjastoista poistettiin epäsiveelliseksi katsottuja teoksia.²⁰ Moraalin ja siveellisyyden ohella kaunokirjallisten teosten piti myös kuvata asioita totuuden mukaisesti ja välttää ristiriitaisuuksia.²¹

¹⁶ Leino-Kaukiainen 1988, 440-443.

¹⁷ Jensen-Eriksen & al. 2019, 31-33.

¹⁸ Tiirakari 1997, 72-73.

¹⁹ Ahola 2019, 102.

²⁰ Tiirakari 1997, 229-230.

²¹ Tiirakari 1997, 218.

Sanomalehtien toimiessa lähdeaineistona sovellan laadullisen analyysin metodeja uutisartikkeleiden käsittelemiseen ja purkamiseen. Diskurssianalyysillä tarkoitetaan muun muassa kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta. Kieli käsitetään sosiaalista todellisuutta rakentavana tekijänä.²² Diskurssianalyysin avulla voin analysoida artikkeleissa käytettyä tekstiä sekä toimittajien käyttämää kieltä saadakseni selville, millainen kuva Aina Sainiosta ja *Sylvistä* välittyi uutisoinnissa ja arvosteluissa. Hyödynnän tarkkaa tekstianalyysiä sekä lähilukua lähdeaineistoni käsittelyssä löytääkseni sävyjä teksteistä ja arvioinneista sekä mahdollisia rivien väliin kirjoitettuja vinkkejä asenteista henkirikoksen suorittaneita naisia kohtaan. Käytän myös vertailun keinoja peilatesani Sainion tapausta *Sylvin* arvosteluihin ja arvioimalla niihin kohdistuneiden asenteiden yhtäläisyyksiä ja eroja. Vertailen myös eri lehtien kantoja toisiinsa. Lisäksi hyödynnän määrällistä eli kvantitatiivista analyysiä.²³ Tutkin siis oliko uutisoinnissa määrällisesti eroja eri lehtien välillä ja heijastelivatko määrät aiheeseen suhtautumisen laatua. Tämä analysointi rakentaa opinnäytetyöni keskeisen kontekstin ja toivon mukaan myös auttaa minua vastaamaan tutkimuskysymyksiini.

TUTKIMUSTILANNE

Suomalaisessa kirjallisuuden tutkimuksessa Minna Canth on teoksineen ollut yksi suosituimpia tutkimuskohteita jo 1900-luvun alkupuolelta asti. Häntä on tutkittu niin yleisellä tasolla osana suomalaista kirjallisuuskulttuuria kuin yksilötasolla keskittymällä yhteen teokseen tai tutkimalla hänen koko tuotantoaan tietystä näkökulmasta käsin. Canth-tutkimuksella on Suomessa pitkät perinteet, sillä naisasialiikkeessä toiminut Canthin ystävätär Lucina Hagman (1853–1946) kirjoitti ja julkaisi ensimmäisen osan kaksiosaisesta Minna Canthin elämäkerrasta jo vuonna 1906 ja toisen osan vuonna 1911 – vajaa 15 vuotta Canthin kuolemasta. Hagmanin jälkeen elämäkertakirjallisuutta Canthista ovat julkaisseet muun muassa Suvi Ahola sekä aivan tuoreeltaan Minna Maijala. Aholan teos *Mitä Minna Canth todella sanoi?* (2019) käsittelee Canthille ominaisia teemoja kuten rakkautta, naiseutta ja seksuaalisuutta tuoden hänen ajatuksiaan näistä aiheista esille hänen teostensa, kirjeidensä ja lehtiartikkeleiden kautta. Minna Maijalan teos *Herkkä, hellä, hehkuvainen: Minna Canth* (2016) taas tarkastelee, kuinka Canthin oma naiseus ja hänen vahva liittämisensä naisasialiikkeen ideologiaan on vaikuttanut hänen teostensa tulkintaan. Maijala on toisessa tutkimuksessaan *Punaiset kengät: Minna Canthista, rakkaudesta ja vallasta*

²² KvaliMOTV. Diskurssianalyysi. Tietoarkiston www-sivut.

²³ Määrällinen analyysi. Koppa. Jyväskylän yliopiston www-sivut.

(2019) syventynyt tarkastelemaan myös oman tutkimukseni kannalta tärkeitä aiheita kuten mielenterveyttä, rakkautta ja valtakäsityksiä ihmissuhteissa. Erityisen tärkeä tutkimus Canthista oman aiheeni kannalta on Leeni Tiirakarin julkaisema teos *Taistelevat lukumallit: Minna Canthin teosten vastaanotto* (1997). Tutkimuksessaan Tiirakari määrittelee ja selvittää, millaisia lukijakuntia ja taidevirtauksia Suomessa oli Canthin kunkin teoksen julkaisuajankohdan aikaan, ja analysoi niiden valossa hänen teostensa vastaanottoa.

Näkökulmat Canth-tutkimuksessa ovat vaihdelleet laajasti. Hänen teoksistaan on poimittu muun muassa yhteiskuntakriittistä ajattelua, uskonnon kritiikkiä ja niitä on käsitelty laajemmissa teoksissa osana suomalaisessa kirjallisuudessa vaikuttaneita taidesuuntauksia.²⁴ Suosituimpia näkökulmia Canth-tutkimuksessa on kuitenkin ollut tarkastella Minna Canthia feministisen kirjallisuudentutkimuksen kautta – olihan Canth yksi aikansa vaikuttavampia naispuolisia kirjoittajia.²⁵ Canthin teoksissa on tulkittu olevan paljon miehiä kohtaan suunnattua kritiikkiä, ja hänen teoksilleen tyypillisenä on pidetty naishenkilöitä, jotka tavalla tai toisella poikkeavat kirjoitusajankohtana vallinneesta naisihanteesta.²⁶ Canthin epäsovinnaisiin naishahmoihin lukeutuu myös *Sylvi*. Aikalaishuomiostaan huolimatta *Sylvi* on mielestäni Canthin vähemmän tunnettuja näytelmiä. Analysoinnin kohteena ovat Canth-tutkimuksessa olleet useammin hänen tunnetummat näytelmänsä kuten *Työmiehen vaimo* (1885) ja *Papin perhe* (1891). *Sylvi* on otettu tutkimuksessa huomioon lähinnä Canthin ensimmäisenä varsinaisena kokeiluna psykologisesta kirjoittamisesta. Näytelmä on sisällytetty useisiin Canth-tutkimuksiin, joihin olen tutustunut, mutta sen lähempi tarkastelu on jäänyt huomattavan pieneksi Canthin muihin näytelmiin verrattaessa. Aikaisemmissa tutkimuksissa käsitellään lisäksi hyvin vähän, jos lainkaan rikostapausta, josta *Sylvi* on saanut inspiraationsa.

Sylvin taustalla olevasta rikostapauksesta ei ole tehty yksittäistä tutkimusta, mutta sen sijaan naisten harjoittamaa rikollisuutta on yleisesti tutkittu paljon. Italialainen lääkäri Cesare Lombroso (1835–1909) loi perustan modernille kriminaaliantropologialle tutkimuksissaan, joissa hän käsitteli naisen asemaa miesvaltaisessa rikollisuudessa. Rikollisuuteen sortuneiden naisten ei uskottu olleen vastuussa teoistaan, vaan rikollisuuden katsottiin johtuvan esimerkiksi miespuolisen henkilön vaikutuksesta. Mikäli näin ei kuitenkaan ollut, oli rikollinen nainen joko suuren intohimon vallassa, humaltunut tai hullu.

²⁴ Tiirakari 1997, 9-15.

²⁵ Maijala 2014, 302-305.

²⁶ Kasimir Leino, "Kotimaista kaunokirjallisuutta." (arv.). *Päivälehti* 29.1.1893.

Naisten rikoksia laitettiin myös yliluonnollisten syiden tiliin.²⁷ Naisrikollisiin keskittyvässä tutkimuksessaan *La Donna Delinquente: La prostituta e la donna normale* (1893)²⁸ Lombroso keskittyy rikollisia naisia yhdistäviin tekijöihin. Hän esittelee joukon ”poikkeuksia”²⁹, jotka hänen tutkimustulostensa perusteella yhdistävät naisrikollisia ja auttavat tunnistamaan rikollisuuteen taipuvaisen naisen näiden koottujen piirteiden avulla, joihin kuuluvat muun muassa tietynlaiset kasvonpiirteet. Lombroso oli kuitenkin harvoja aikalaistutkijoita, sillä 1980-luvulle asti naisten tekemiä rikoksia pidettiin niin vähäisinä ja mitättöminä, ettei naisrikollisuutta käsitetty ilmiönä samassa suhteessa kuin miesten rikollisuutta.³⁰ Vanhempaa tutkimusta ei siis ole paljon, mutta nais- ja sukupuolitutkimuksen parissa naisten rikollisuutta on viime vuosikymmeninä alettu tutkia enemmän.

Lombroson lisäksi hyödynnän Judith Knelmanin teosta *Twisting in the Wind: The Murderess and the English Press* (1998), jossa Knelman tutkii, miten naispuolinen henkirikoksen tekijä kuvattiin englantilaislehdissä 1800-luvulla. Knelman katsoo, että tiedonvälittäjänä lehdistö oli suuri aikalaisnaiskuvan ihannoija ja levittäjä: lehdistö peilasi kansan arvossa pitämiä hyveitä ja moraalia. Knelmanin mukaan luokkaerot ja sukupuolten välinen eriarvoisuus olivat osasyitä naisten suorittamien henkirikosten taustalla. Samanlaisia teemoja käsittelee myös Juli L. Parker kirjassaan *Representations of Murderous Women in Literature, Theatre, Film and Television: Examining the Patriarchal Presuppositions Behind the Treatment of Murderesses in Fiction and Reality* (2010). Parker ottaa teoksessaan kuitenkin huomioon myös fiktiivisen puolen naispuolisten rikollisten kuvaamisessa esimerkiksi kirjallisuudessa ja peilaa sitä vasten todellisuutta samalla tavalla kuten aion myös omassa tutkimuksessani tehdä. Myös Adina Cheree Carlson on tutkinut naisrikollisuutta teoksessaan *The Crimes of Womanhood: Defining Femininity in a Court of Law* (2009), jossa hän kuvaa kuinka naispuolisia rikollisia kohdeltiin lain edessä 1800-luvun Yhdysvalloissa. Tutkimus havainnollistaa erilaisten rikostapausten kautta, kuinka sukupuolierot olivat läsnä oikeussalissa ja miten tämä näkyi esimerkiksi tuomioissa.

²⁷ Knelman 1998, 6; Short 1989, 198.

²⁸ Teoksen ensimmäisestä englanninkielisestä käännöksestä *The Female Offender* (1895) karsittiin pois Lombroson käsittelemä luku ”normaalista naisesta” ja käännöksen kieltä siistittiin. Varsinainen puhdas julkaisu alkuperäisestä tutkimuksesta julkaistiin vasta 2004 nimellä *Criminal Woman, the Prostitute and the Normal Woman*. Tässä tutkimuksessa hyödynnän kuitenkin ensimmäistä käännöstä uudemman käännöksen saatavuusongelman vuoksi.

²⁹ Anomalities.

³⁰ Van der Heijden & Pluskota 2018, 661.

Naisia on tutkittu rikoksenteijöinä ja murhaajina myös fiktiossa erityisesti kirjallisuudentutkimuksen parissa. Josiane Paccaud-Huguet ja Rédouane Abouddahab ovat tutkimuksessaan *Fiction, Crime, and The Feminine* (2011) keskittyneet naisrikollisiin fiktiivisessä rikoskirjallisuudessa ja käsittelevät naisen aseman muutosta uhrista rikoksen tekijäksi läpi kirjallisuuden eri kausien. Bridget Walsh käsittelee myös naisrikollisuutta ja naisten osuutta perhemurhissa Isossa-Britanniassa viktoriaanisella ajalla teoksessaan *Domestic Murder in Nineteenth-Century England: Literary and Cultural Representations* (2014). Walsh ottaa huomioon naiset henkirikoksen tekijöinä kodin piirissä tehdyissä murhissa ja analysoi heidän kuvaamistaan sekä kirjallisuudessa että yhteiskunnassa. Perheen sisällä tapahtuvaa väkivaltaa ja sen esittämistä 1800-luvun kirjallisuudessa on tutkinut myös Jina Moon. Hänen tutkimuksensa *Domestic Violence in Victorian and Edwardian Fiction* (2016) käsittelee perheväkivaltaa ottaen huomioon myös naisten harjoittaman väkivallan ja sen esittämisen kaunokirjallisuudessa. Nämä tutkimukset auttavat käsittelemään miten naisten rikollisuuteen suhtauduttiin fiktiossa ja millainen oli naispuolinen henkirikoksen tekijä 1800-luvun kirjallisuudessa.

Koska lähteenäni tässä tutkimuksessa toimii lehdistö, on tarpeen ottaa huomioon aikaisempi tutkimus naisten asemasta lehdistössä sekä naisten asema henkirikosuutisoinnissa. Tutkimukseni kannalta on tärkeää myös analysoida, miksi aikalaisyhteiskunta oli niin kiinnostunut Canthin *Sylviä* inspiroineesta Aina Sainion tapauksesta. Tätä aihetta käsittelee jo Judith Knelman, ja lisäksi henkirikosten kiinnostavuutta uutisissa yleisesti läpi vuosikymmenten ovat tutkineet Richard J. Lundman artikkelissaan ”*The Newsworthiness and Selection Bias in News About Murder*” (2003), sekä David Pritchard yhteistyössä Karen D. Hughesin kanssa artikkelissa ”*Patterns of Deviance in Crime News*” (1997). Molemmilla artikkeleilla otetaan huomioon naiset henkirikosten tekijöinä ja käsitellään, miten lehdistö suhtautuu naisrikollisiin verrattuna miehiin sekä miten naisen suorittaman rikoksen arvo mediassa eroaa miehen suorittamaan rikoksen uutisarvoon.

Henkirikoksilla on mediassa jo itsessään suuri arvo muiden aiheiden joukossa, mutta lisäksi tekijän ja uhrin sukupuoli vaikuttavat uutisarvoon. Tämä johtuu siitä, että naisuhri ja miestekijä heijastavat yhteiskunnan käsityksiä sukupuolista ja niiden suhteesta toisiinsa. Sen sijaan henkirikos, jossa nainen on tekijä ja mies uhri, on ristiriidassa yleisten käsitysten kanssa. Leena Mäkipää esimerkiksi toteaa omassa tutkimuksessaan *Henkirikos Ilta-Sanomissa: Journalistisen kulttuurin murros ja rikosjournalismi* (2004) seuraavasti:

Naisen jouduttua henkirikoksen uhriksi yhteiskunnan tasapainoa on horjuttettu, kun pehmeitä ja kodin pyhyyteen liittyviä arvoja edustava nainen on surmattu. Kulttuurisilla arvoilla on suuri merkitys: miesten perinteinen tehtävä on ollut toimeentulon ja selviytymisen turvaaminen niihin liittyviä vaaroja uhmaten. Miehisyyteen väkivaltaisen kuoleman mahdollisuus on liitetty jo pitkään –³¹

Mäkipään viittauksen mukaiset yhteiskuntakäsitykset ja sukupuolinormit koskivat myös 1800-luvun yhteiskuntaa. Väkivaltaisuus liitettiin yleisesti miehiin ja lempeiksi mielle-tyissä naisissa se oli sekä harvinainen että vastenmielinen piirre.³² Tarkoitukseni onkin analysoida sekä Aina Sainion tapauksessa että *Sylvin* arvosteluissa sitä, kuinka lehdistö käsitteli 1800-luvun suomalaista naisihannetta ja naissukupuolta yleensä suhteessa maskulinisoituun rikollisuuteen ja väkivaltaisuuteen. Susan Lord ja Annette Burfoot ovat kirjoittaneet naisten väkivallan ja rikollisuuden kuvaamista mediassa ja uutisoinnissa teoksessaan *Killing Women – The Visual Culture of Gender and Violence* (2006). He tutkivat muun muassa, miten yhteiskunta ja kulttuuri vaikuttavat naisten ja naisrikollisten kuvaamiseen uutisissa. Laajempaa tutkimusta naispuolisten henkirikoksenteekijöiden esittämisestä mediassa ovat tehneet yhteistyössä Gordon Morris Bakken ja Brenda Farrington. Heidän tutkimuksensa *Women Who Kill Men: California Courts, Gender, and the Press* (2013) käsittelee henkirikoksen tehneiden naisten kuvaamista uutisoinnissa sekä siinä tapahtuneita muutoksia aikavälillä 1870–1958. Bakken ja Farrington tarkastelevat myös naisten saamia tuomioita ja sitä, miten naispuoliset murhaajat nähdään lain edessä suhteessa miespuolisiin henkirikoksen tekijöihin.

³¹ Mäkipää 2004, 84-85.

³² Williams 2016, 82.

1. AINA SAINIO – HÄNESSÄ OLII KAIKKI MYRKYTTÄJÄN PIIRTEET

1.1. Epäilyksen varjo nuoren vaimon yllä

Lehtori Ferdinand ”Nantti” Augustinus Sainio kuoli äkillisesti helmikuun 24. päivänä vuonna 1892. Lehdistöissä surtiin tätä ”etevillä luonnonlahjoilla siunattua miestä,” joka monen mielestä nukkui pois liian nuorena.³³ Maaliskuun alussa Hämeenlinnassa velloneet huhut saavuttivat kuitenkin pian toimittajat ja monet lehdet kuten *Jyränkö* uutisoivat, että lehtorin kuolema oli epäilyttävä.³⁴ *Hämeen Sanomien* mukaan Hämeenlinnassa valitsi ”levoton mieliala” kuoleman epäselvyyden vuoksi ja että asiasta liikkui ”kamalia huhuja ja arveluita.”³⁵ *Aamulehti* sai tietoonsa, että virallisesti lehtori Sainion uskottiin kuolleen jonkun toisen henkilön käden kautta.³⁶ *Hämäläinen* kertoi samaa: lehtori ei ollut tosiaankaan kuollut minkäänlaiseen halvaukseen, kuten ensin ”luultiin ja luuletettiin,” vaan tämä oli kuollut myrkkyyneen. Lisäksi oli selvinnyt, että naapurit olivat kuolinyönä kuolleet avunhuutoja, mikä vahvisti käsityksiä epäilyttävästä kuolemantapauksesta. Lehti pohti, olikohan vainaja mahtanut ottaa myrkkyyä itse vai oliko joku muu antanut sitä hänelle joko tahallaan tai vahingossa.³⁷ Kuoleman epäselvyyden takia *Kaiku* ihmetteli, miksi asian selvittämisessä oli viivytelty ja miksi virallisempi tutkinto oli pidetty vasta muutama viikko kuoleman jälkeen.³⁸ Lehtori Sainion tapauksesta tekikin mielenkiintoisen lehtien näkökulmasta se, että tämä oli kuollut epäilyttävissä olosuhteissa kotonaan ja kamppaillut tunteja tuskissaan, eikä kukaan ollut mennyt avunhuudoista huolimatta autamaan.³⁹ Esille uutisoinnissa nousivat näiden epäilyttävien seikkojen lisäksi erityisesti lehtorin ikä ja hänen luonteensa. *Hämeen Sanomat* esimerkiksi harmitteli, että lehtorin elämä oli katkennut ”miehen ollessa mitä parhaissa ruumiin ja hengen voimissa.”⁴⁰

Lehdistön laaja kiinnostus Sainion kuolemaa kohtaan voidaan selittää osittain ihmisten uteliaisuudella. Lehtorin kuolema järkytti Hämeenlinnaa ja nostatti huhumyllyn kansan keskuudessa. Lehdet taas kirjoittavat yleisesti siitä, mikä yhteiskuntaa puhututtaa ja jopa valikoivat aiheensa sen perusteella, mistä ihmiset haluavat lukea.⁴¹ Erityisesti

³³ *Hämeen Sanomat* 25.2.1892.

³⁴ *Jyränkö* 4.3.1892.

³⁵ *Hämeen Sanomat* 3.3.1892.

³⁶ *Aamulehti* 4.3.1892.

³⁷ *Hämäläinen* 2.3.1892.

³⁸ *Kaiku* 11.3.1892.

³⁹ Kts. esim. *Aura* 3.3.1892; *Kaiku* 11.3.1892 ja *Hämeen Sanomat* 3.3.1892.

⁴⁰ *Hämeen Sanomat* 25.2.1892.

⁴¹ Knelman 1998, 12-13.

rikosuutisten sosiaaliset ja poliittiset vaikutukset ovat laajat. Medialla on rikosuutisten suhteen valta ohjata yhteiskunnan mielenkiinto ja virkavallan resurssit niihin tapauksiin, jotka saavat uutisoinnissa paljon huomiota. Ne eivät siis ole sidoksissa pelkästään ihmisten tiedonjanoon. Valikoiduissa uutisissa toistuvat kaavat tietynlaisista uhreista ja rikollisista, jotka heijastavat niitä käyttäytymismalleja, joihin yhteisössä kiinnitetään eniten huomiota.⁴² Nämä uutiset heijastavat myös yhteiskunnallista rakennetta esimerkiksi stereotyyppioihin, sukupuoliin tai kansallisuuksiin liittyvien ennakko-oletusten kautta.⁴³ Henkirikoksen uutisarvoon vaikuttavat tekijän etnisyys ja sukupuoli sekä uhrin sukupuoli ja ikä. Myös uhrin ja tekijän välisellä suhteella ja henkirikoksen tapahtumaympäristöllä on olennainen vaikutus uutisarvoon.⁴⁴

Lehdistön mielenkiinnon herättivät 1800-luvulla erityisesti synkät ja kauhua herättävät rikokset. Väkivalta- ja henkirikokset olivat huomattavasti uutisoidumpia kuin esimerkiksi varkaudet ja murrot. Määrälliset erot pikkurikosten ja henkirikosten uutisoinnin välillä olivat esimerkiksi Englannissa niin suuria, että se vääristi käsityksiä eri rikosten yleisyydestä. Pimeitä katuja kulkevat kansalaiset pelkäsivät siis enemmän henkensä kuin kukkaronsa puolesta.⁴⁵ Uutisoiduimpia henkirikoksia olivat 1800-luvulla usein sellaiset tapaukset, joissa naiset olivat sekä henkirikosten uhreina että niiden tekijöinä. Muut naisten suorittamat rikokset jäivät lehdistössä yleensä vähemmälle huomiolle. Nainen murhan tekijänä kohahdutti yhteiskuntaa ja herätti monenlaisia tunteita kuten uteliaisuutta, vihaa ja jopa ihastusta. Joillekin naispuolinen murhaaja edusti suurinta mahdollista tunteiden purkausta, johon ihminen kykeni: hän oli repäissyt itsensä irti yhteiskunnan kahleista ja antanut vallan eläimelliselle kiihkolle.⁴⁶

Lehtorin vaimo Aina Maria Sainio esiintyi tässä vaiheessa uutisoinnissa hyvin vähän. Lehdet olivat tapauksen ilmi tultua keskittyneet joko ilmoittamaan hänen miehensä kuolemasta tai osoittamaan surunvalittelujaan lehtorin poismenosta. Niissä uutisissa, joissa Aina Sainio mainittiin, hänet kuvattiin lehtorin ”nuorena leskenä”⁴⁷ tai ”nuorena vaimona”⁴⁸, jonka mies jätti jälkeensä kuoltuaan. Huhujen alkaessa velloa kuoleman

⁴² Pritchard & Hughes 1997, 49-50; Lundman 2003, 366.

⁴³ Lundman 2003, 360.

⁴⁴ Pritchard & Hughes 1997, 53-54.

⁴⁵ Williams 2016, 34.

⁴⁶ Knelman 1998, 13-15.

⁴⁷ *Tampereen Uutiset* 26.2.1892.

⁴⁸ *Hämeen Sanomat* 25.2.1892.

ympärillä alkoi Aina Sainiokin esiintyä uutisoinnissa enemmän. *Aamulehti* esimerkiksi kertoi tapahtumista ennen kuolemantapausta. Sainio oli lehden mukaan päivää ennen miehensä kuolemaa ostanut tämän pyynnöstä apteekista strykniiniä eli ketunmyrkyä. Tämä myrky olisi ollut rouva Sainion äidin – Ida Uotilan – koiran tappamista varten. Lehtori oli Sainion mukaan ottanut myrkyt häneltä ja luvannut postittaa sen perille. Rouva Uotila kertoi ensin myrkyt saapuneen perille, mutta perui myöhemmin tämän todistuksen. Hän oli valehdellut asiasta tyttärensä pyynnöstä.⁴⁹ *Hämäläinen* ihmetteli tällaista valehtelua ja kertoi Aina Sainion olleen poliisitutkinnossa haluton vastaamaan kysymyksiin. Nainen oli pyörtynyt aina, kun joku oli puhunut hänelle. Utisen lopuksi todettiin, että Sainio ”lienee sittemmin rauhoittunut” ja ”paremmin vastannut”.⁵⁰ *Lounaassa* julkaistussa artikkelissa kuitenkin toppuuteltiin epäilyjä, sillä vielä ei ollut mitään viitteitä siihen, että Sainiolla olisi jotakin tekemistä miehensä kuoleman kanssa. Artikkelin muistutti, että avioparin välit olivat olleet hyvät ja arveltiin, että Sainio oli saattanut nuoruutensa vuoksi antaa ymmärtää itsensä väärin. Kenties tämä oli surunsa keskellä tietämättään antanut viranomaisille lausuntoja, jotka herättivät epäilyksiä. Tarkempien todistusten puutteessa asian arvostelu oli artikkelin mukaan jätettävä myöhemmäksi.⁵¹

Aina Sainion vähäinen esiintyminen ja kuvaaminen uutisoinnissa ei ole tapauksen käsittelyn alussa mitenkään tavatonta. Naisten osallistuminen journalismiin – erityisesti kirjoittajina – aiheutti vastustusta, ja 1890-luvun uutisia kirjoittivat vielä pääasiassa miehet maskuliinisesta näkökulmastaan käsin.⁵² Täysin ulkopuolella lehdistön maailmasta naiset eivät kuitenkaan olleet. Suomen Naisyhdistys oli alkanut tehdä töitä tasa-arvoisemman Suomen puolesta vuodesta 1884 asti ja perustanut myös kaksi sanomalehteä. Suomalais-ruotsinkielinen *Koti ja Yhteiskunta* ja ruotsinkielinen *Hemmet och Samhället* julistivat yhdessä yhdistyksen tasa-arvoista sanomaa ja ne oli suunnattu kaikille naisille näiden yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta.⁵³ Naisten halu päästä mukaan tällaiseen poliittiseen toimintaan aiheutti 1800-luvulla kuitenkin vastarintaa ja nähtiin esimerkiksi Yhdysvalloissa hyvin epänaïvisena.⁵⁴ Suomenkin lehdistössä irvailtiin naisyhdistykselle muun muassa pilakuvien muodossa.⁵⁵ Täysin näkymättömissä eivät naiset uutisoinnissa kuitenkaan olleet

⁴⁹ *Aamulehti* 6.3.1892.

⁵⁰ *Hämäläinen* 5.3.1892.

⁵¹ -n-, ”Kirje Helsingistä. Kauheita murhia.” (art.). *Lounas* 15.3.1892.

⁵² Cramer & Creedon 2007, 13.

⁵³ Virtanen 1974, 540-542.

⁵⁴ Bakken & Farrington 2009, 17.

⁵⁵ Virtanen 1974, 543-545.

ja mitä enemmän lehtori Sainion murhan tutkiminen eteni, sitä enemmän alkoivat huhut ja epäilykset liikkua. Aina Sainio alkoi näin vallata olemuksellaan Suomen sanomalehdistön palstoja.

1.2. Syyttömän kaunis vai syyllisen ruma

Maaliskuun 7. päivänä alettiin lehtori Sainion kuolemantapausta käsitellä raastuvanoikeudessa. Tässä vaiheessa tapauksesta oli parin viikon ajan risteillyt huhuja, joihin *Hämeen Sanomat* kertoi jokaisen haluavan varmuutta.⁵⁶ *Aamulehti* totesi, että oli viimein tullut aika käsitellä ”tämä surullisen kuuluisaksi tullut asia.”⁵⁷ Kansa oli valtavan kiinnostunut Sainion tapauksesta nimenomaan sen vuoksi, että kaikki halusivat tietää, miksi lehtori Sainion kaltainen mies oli joko tehnyt itsemurhan tai sitten tullut murhatuksi. Tästä kertoi esimerkiksi *Kaiku*-lehden avaus Sainion tapauksesta:

*Kauhista täytyy, että yhden viikon sisällä täällä Etelä-Suomessa tapahtuu sellaisia seikkoja, joitten vertaisia saa hakea suuren maailman värikkäimistä paikoista. - - Myrkystä vaipuu kuolemaan kyvykäs, nuori mies, w. t. lehtori Hämeenlinnan lyseosta maisteri F. Sainio.*⁵⁸

Lehdistö vihjaili kuitenkin, että kansan uteliaisuuteen olisi ollut syynä lähinnä se, oliko Aina Sainiolla jotakin tekemistä miehensä kuoleman kanssa, sillä monet odottivat oikeuskäsittelyn aikana näkevänsä vilahduksen rouvasta.⁵⁹ Jopa lehtori Sainion myöhemmin pidettyihin hautajaisiin arveltiin osallistuneen sadoittain ihmisiä siinä toivossa, että Aina Sainio olisi paikalla.⁶⁰ Tapausta käsitteleviä oikeudenkäyntejä saapuikin seuraamaan valtavasti malttamaton yleisö ja ensimmäisessä istunnossa sali oli suurimmaksi osaksi täynnä asiaan kuulumattomia henkilöitä.⁶¹ Koska kaikki halukkaat eivät olleet päässeet ensimmäiseen oikeudenistuntoon, oli ennen toisen istunnon alkua raastuvan eteen ja vierisille kaduille oli kokoontunut tungokseen asti väkeä odottamaan ovien aukeamista.⁶² Ensimmäisen istunnon jälkeen oikeus oli kuitenkin päättänyt rajata sisään päästettävän yleisön määrää, sillä väkeä oli ensimmäisessä käsittelyssä ollut niin paljon, ettei ovia ollut

⁵⁶ *Hämeen Sanomat* 8.3.1892.

⁵⁷ *Aamulehti* 9.3.1892.

⁵⁸ *Kaiku* 11.3.1892.

⁵⁹ *Aamulehti* 9.3.1892.

⁶⁰ *Hämäläinen* 13.4.1892.

⁶¹ *Aamulehti* 9.3.1892.

⁶² *Hämeen Sanomat* 7.4.1892.

saatu kiinni.⁶³ Salissa oli lisäksi niin tukala olla, että paikalle oli jopa haettava lääkäri virvoittamaan erästä kuumuudesta pyörtynyttä naista.⁶⁴ Suuri väkijoukko oli aiheuttanut myös muuta tarpeetonta häiriötä oikeuskäsittelyn aikana, koska saliin oli päässyt yleisön mukana myös lapsia. *Hämäläisen* mukaan oikeudenkäyntien julkisuus ei tarkoittanut sitä, että kaikki uteliaat päästettäisiin paikan päälle. Lehti ehdotti jopa pääsylippujen jakamista, jottei saliin syntyisi tungosta, ja muistutti lukijoita, että sanomalehdistö tekisi oikeuden päätökset kyllä julkisiksi.⁶⁵

Lehdistön kuvailema uteliaisuus, joka suomalaisia kiusasi, oli hyvin yleistä henkirikoksen sattuessa 1800-luvulla. Kun nainen asetettiin syytteeseen henkirikoksesta esimerkiksi Englannissa, oli se aikalaisyhteiskunnan silmissä sekä skandaali että suurta mielenkiintoa herättävä tapahtuma. Murha käsitettiin tuona aikana äärimmäisimpänä muotona hallitsemattomasta väkivaltaisesta tunteenpurkauksesta, jota ihmisten – toisin kuin eläinten – oli kuitenkin mahdollista hallita tahtonsa voimalla. Kun elämän antajana ja sen vaalijana nähty nainen syyllistyi henkirikokseen, kyseessä oli suurin mahdollinen tragedia. Siinä missä miesten suorittamat henkirikokset kylvivät kauhua, naisten tekemät murhat herättivät ihmettelyä, uteliaisuutta ja närää.⁶⁶ Naispuoliset murhaajat nostattivat vahvoja tunteuksia yhteiskunnassa myös Yhdysvalloissa. Oikeussaleihin tunki kansaa ja ennen istuntojen alkua valtavat väkijoukot täyttivät käräjätalojen edustat odottaen näkevänsä viilahduksen syytetystä naisesta.⁶⁷ Eräässä tapauksessa tuomarin oli jopa määrättävä oikeusalin lattia tarkastettavaksi ennen jokaista oikeudenistuntoa, koska lattian pelättiin antavan periksi saliin päivä toisensa jälkeen pakkautuvan valtavan ihmismassan alla.⁶⁸

Lehdistökin osoitti suurta kiinnostusta henkirikoksista syytettyjä naisia kohtaan. Englannissa lehtien välityksellä haluttiin saada tietää, oliko oikeuden eteen tuoduissa naispuolisissa murhaajissa nähtävissä minkäänlaista inhimillisyyttä. Myös avioliitto-ongelmat sekä muunlainen epäsiiveellinen käyttäytyminen otettiin tiukan arvioinnin alaiseksi.⁶⁹ Kanadassa lehdet ottivat rikosoikeudenkäynneissä hampaisiinsa lisäksi naisten olemuksen oikeussalissa, jossa ulkonäöllä ja käytöksellä oli suuri merkitys.⁷⁰ Yhdysvalloissa nainen,

⁶³ *Aamulehti* 8.4.1892.

⁶⁴ *Hämäläinen* 9.3.1892.

⁶⁵ *Hämäläinen* 26.3.1892.

⁶⁶ Knelman 1998, 3-6.

⁶⁷ Bakken & Farrington 2009, 14.

⁶⁸ Bakken & Farrington 2009, 29.

⁶⁹ Knelman 1998, 236.

⁷⁰ Burfoot & Lord 2006, 8-9.

joka edusti keskiluokan naisihannetta ja ajan naiseutta, saatettiin nähdä automaattisesti syyttömänä.⁷¹ Harvat naiset päätyivät myös Länsi-Euroopassa 1800-luvulla oikeussaliin asti. Kodin piiriin ja sen arvoihin liitettyjen naisten rikollisuus oli syyttäjille niin vieras konsepti, etteivät nämä käsitelleet naisten rikoksia erityisen vakavasti.⁷² Varsinkaan Englannissa siveellisiä arvoja edustavia keski- ja yläluokan naisia ei mielellään tuomittu oikeudessa tai arvosteltu lehdistössä. Lehdistö arvioi naisten ulkonäköä sen mukaan, pidettiinkö heitä syyllisenä tekoon vai ei. Mikäli lehdistön mielipide kallistui naisen syyttömyyteen, tämän ulkonäköä saatettiin kuvata esimerkiksi korostamalla naisen feminiinisyttä ja luonnehtimalla tätä naiselliseksi ja kauniiksi. Jos yleinen mielipide oli kuitenkin kallistumassa naisen syyllisyyteen, lehdistössä saatettiin todeta hyvinkin suoraan ja kainostelematta, että syytetty nainen ei ollut ulkomuodoltaan erityisen viehättävä tai että tämä oli jopa vastenmielisen ruma. Toimittajat saattoivat myös maskulinisoida joitakin naisia.⁷³ Sama ilmiö esiintyi naisten rikosoikeudenkäyntien yhteydessä 1800-luvulla myös Kanadassa.⁷⁴ Naisten ulkonäköä ja olemusta arvioitiin oikeudenkäynneissä myös Yhdysvalloissa. Eräästä henkirikoksen suorittaneesta naisesta sanottiin esimerkiksi, että tämän käytös oli oikeudenkäynnin aikana hyvin epänaiseellista. Lisäksi hänen hermojensa kuvattiin olevan yhtä vahvat kuin miehellä.⁷⁵

Myös suomalainen sanomalehdistö otti asiakseen kuvata Aina Sainiota ja tämän tunteita oikeudenkäynnin aikana. Viittauksia hänen äitiyteensä tai luokkaansa ei kuitenkaan tässä vaiheessa tehty, vaan toimittajat keskittyivät sen sijaan arvioimaan Sainion olemusta ja ulkonäköä. *Hämeen Sanomat* kuvasi lehtorin rouvan kalpeaksi, mutta levolliseksi ja tyyneksi.⁷⁶ *Päivälehti* luonnehti Sainiota hoikaksi, kalpeaksi ja lyhyeksi naiseksi. Hänen silmänsä olivat ”kuin itkun jäljiltä”, mutta oikeuden edessä nainen ei itkenyt.⁷⁷ *Aamulehti* pani samalla tapaa merkille, että Sainion silmänaluset olivat ”murheesta keltaiset”, mutta muutoin hänen kasvonsa olivat vakaat. Lisäksi naisen ääni oli käsittelyn aikana levollinen ja käytös kokonaisuudessaan sekä tyyne että ryhdikäs. Ainoa asia, mikä kieli jonkinlaisesta hermostuneisuudesta, oli ajoittainen sormien nypkiminen ja muutama hätäinen

⁷¹ Bakken & Farrington 2009, 12.

⁷² Van der Heijden & Pluskota 2018, 664.

⁷³ Knelman 1998, 20-21.

⁷⁴ Burfoot & Lord 2006, 9.

⁷⁵ Bakken & Farrington 2009, 60-79.

⁷⁶ *Hämeen Sanomat* 8.3.1892.

⁷⁷ *Päivälehti* 9.3.1892.

vilkaisu oikeuden jäseniin ja toimittajiin. Yleisöltä saamastaan huomiosta Sainio ei kuitenkaan näyttänyt välittävän.⁷⁸

Ne lehdet, jotka kuvasivat Aina Sainiota, suhtautuivat nuoreen leskeen suhteellisen neutraalisti. Hänen ulkonäköään ei arvosteltu, eikä hänen tunnetilojaan ryhdytty arvioimaan. Minkäänlaisia arvailuja Sainion syyllisyydestä ei myöskään tässä vaiheessa oikeudenkäyntiä esitetty, vaikka *Hämäläinen* olikin ihmetellyt tämän haluttomuutta vastata kysymyksiin poliisitutkinnon aikana. Lehtien pidättäytyminen varsinaisista syytöksistä ja kannanotoista oikeudenkäynnin tässä vaiheessa kieli todennäköisesti siitä, ettei Sainiota haluttu mustamaalata, kun vedenpitäviä todisteita hänen syyllisyydestään ei ollut esitetty. Tämä havainto tukisikin sitä käsitystä, ettei arvostettuja keskiluokan naisia mielellään arvosteltu Suomessakaan – varsinkaan ilman päteviä syitä. Pelkät epäilyt eivät tehneet Sainiosta miehensä murhaajaa.

Oikeudenistunnossa syyttäjänä toiminut viskaali Wenäläinen esitti kuitenkin istunnon lopuksi Aina Sainiota vangittavaksi epäiltynä osallisuudesta miehensä kuolemaan. Viskaali koki, että Sainiolla olisi mahdollisesti ollut joko tietoa henkirikoksen tekijästä tai jonkinlaista osuutta tapahtumiin. Oikeus ei kuitenkaan löytänyt riittävää näyttöä vangitsemiselle. Sen sijaan oikeus määräsi järjestettäväksi lisätutkimuksia sekä uuden oikeudenistunnon pidettäväksi huhtikuun 6. päivä. Aina Sainion käskettiin vangitsemisen uhalla pysyä Hämeenlinnassa.⁷⁹ Kun istunto oli ohi, *Aamulehti* kertoi Sainion poistuneen ulkona odottavan väkijoukon sekaan. Kaupungilla oli huhuttu, että rouva vietäisiin vankilaan, ja siksi entistä enemmän väkeä oli kerääntynyt istunnon aikana oikeussalin ulkopuolelle. Aina Sainio oli kuitenkin kävellyt ulos oikeussalista ja astellut tyynenä ja rauhallisena ihmettelijöiden ohitse.⁸⁰

1.3. Huonosti kasvatettu tai muutoin epätäydellinen nainen

Ennen kuin toinen oikeudenkäynti pidettiin huhtikuun alussa, oli Suomen lehdistö saanut tietää, että Aina Sainio oli vangittu.⁸¹ Syynä ei ollut kuitenkaan naisen syyllisyyden varmistuminen miehensä murhaan vaan se, että tämä oli yrittänyt lahjoa todistajia puolelleen.⁸² Sainio oli muun muassa yrittänyt saada ystävättäriään ja tuttaviaan todistamaan,

⁷⁸ *Aamulehti* 9.3.1892.

⁷⁹ *Päivälehti* 8.3.1892.

⁸⁰ *Aamulehti* 9.3.1892.

⁸¹ *Aura* 1.4.1892.

⁸² *Hämäläinen* 2.4.1892.

että nämä olisivat olleet tietoisia miehensä avioliiton ulkopuolisista naisuhteista.⁸³ Lisäksi Sainion puolustusasianajajana toiminut Kaarlo Castrén oli irtisanoutunut tehtävästään saatuaan tietää asiakkaansa valehdelleen edellisessä oikeudenistunnossa.⁸⁴ Kerrottiin myös, että Aina Sainio olisi ennen miehensä kuolemaa hankkinut mustan surupuvun ja huhuttiin tällä olevan myös läheinen suhde erääseen mieheen: nuoreen lyseolaiseen nimeltä Lennart Sohlman.⁸⁵

Näiden seikkojen ilmitulo muutti joidenkin lehtien kuvausta Aina Sainiosta toisen oikeudenkäynnin aikana, vaikkei tämän syyllisyyttä miehensä murhaan ollut vieläkään varmasti todistettu. Esimerkiksi *Kaiku* kuvasi Sainiota toisessa oikeudenkäynnissä ”heikoksi naiseksi,” joka oli vielä tämän lisäksi lapsekas ja kevytmielinen. Lehden mielestä Sainio ei ollut vielä naimisiin mennessään edes ”kypsynyt” perheen emännän toimeen.⁸⁶ Toisaalta esimerkiksi *Tampereen Sanomissa* julkaistussa mielipidekirjoituksessa osoitettiin sympatiaa Sainiota kohtaan. Kirjoittaja koki, että yleinen syyttäjä oli ”liiallisen virkaintonsa sokaisemana” tehnyt ensimmäisessä oikeudenistunnossa vangitsemisvaatimuksen ja tämä oli tahrannut surevan lesken ja nuoren äidin maineen. Mielipidekirjoituksessa paheksuttiin ”skandaalimaista” uutisointia tapaukseen liittyen ja kysyttiin, miten yhteiskunta voisi korvata Sainiolle – mikäli hänet todettaisiin syyttömäksi – sen, että tämä oli leimattu myrkyttäjäksi.⁸⁷ Myös *Lounaassa* pohdittiin syitä Sainiota kohtaan osoitetuille epäilyksille seuraavanlaisesti:

*Onhan sekin mahdollista, että rouva Sainio, joka vielä on sangen nuori ja kokematon, tällaisessa syvässä surussa ja hämmästyksessä sekä alituisten ja monenlaisten tutkimusten johdosta on saattanut joutua ymmälle ja siinä hädissänsä lausua yhtä ja toista, joka on herättänyt asianomaisissa epäilyksen oireita, vaikka hänen asiansa kuinkakin oikea olisi.*⁸⁸

Vangitsemisilmoitus ei jakanut lehtiä kuitenkaan vain kahteen ääripäähän, vaan useat lehdet pysyivät yhä neutraaleina eivätkä ilmaisseet vielä tässäkään vaiheessa mielipidettään

⁸³ *Päivälehti* 8.4.1892.

⁸⁴ *Aamulehti* 8.4.1892.

⁸⁵ *Hämeen Sanomat* 7.4.1892.

⁸⁶ *Kaiku* 11.3.1892.

⁸⁷ E.R., ”Sijaa pyydetään seuraavalle: Ennenaikaisista uutisista.” (lukijakirje). *Tampereen Sanomat* 11.3.1892.

⁸⁸ -n-, ”Kirje Helsingistä. Kauheita murhia.” (art.). *Lounas* 15.3.1892.

siihen, oliko Aina Sainio syyllinen vai ei. Sen sijaan ne tyytyivät kertomaan vangitsemisestä ilmoitusluontoisesti.⁸⁹

Kun toinen oikeudenkäynti alkoi huhtikuun 6. päivä, kohdistuivat katseet jälleen kerran Aina Sainion olemukseen. *Hämeen Sanomat* kiinnitti huomiota rouvan tunteikkuuteen istunnon alussa, kun tämä ”vesissä silmin ja nähtävässä mielenliikutuksessa” tunnusti valehdelleensa edellisessä oikeudenistunnossa avioparin raha-asioista ja perättömästi syyttäneensä miestänsä tekemistään petoksista ja veloista.⁹⁰ *Louhi* totesi, että tätä väliaikaista tunnepurkausta lukuun ottamatta Sainion käytös oli yhtä tyyntä ja varmaa kuin ensimmäisessäkin istunnossa, vaikka häntä vastaan olikin esitetty vakavia syytöksiä.⁹¹ Myös *Hufvudstadsbladet* kuvasi Sainion olleen suurimmaksi osaksi rauhallinen ja että tämän ”tunteet heräsivät” herkistymiseen asti vain niinä hetkinä, kun hänen 14-vuotias sisarensa itki.⁹² *Kaiku* kertasi lukijoilleen tarkasti yksityiskohdat Sainion ulkonäöstä hiusten ja silmien väriä myöten. Lehti mainitsi myös, että naisen suun seutuville ilmaantui väliin ”omituinen” ja ”intohimoisuudesta kielivä” piirre, joka osoittaa petollisuutta. Lisäksi lehti totesi Sainion valehdelleen asioista niin paljon, että hänen sanomisiaan oli enää vaikea uskoa.⁹³ *Aamulehti* taas antoi pienen vihjauksen lukijoilleen siitä, mitä tuleman piti ja kirjoitti seuraavasti:

Nytkään ei huomannut minkäänlaista muunnosta rouva Sainiossa. Oli ihan mahdoton aavistaakaan, että sama henkilö, mikä nyt oli niin kylmäkiskoinen, kun ihminen ja nainen ikinä olla voi, kolmen tunnin kuluttua vihdoinkin heittää naamarin kasvoiltaan ja hellyttää kivikovan sydämensä.⁹⁴

Ainoastaan *Aamulehti* koki rouva Sainion tunnustuksen niin yllättävänä, että se ikään kuin valmisti lukijansa oheisella ilmoituksella oikeudenkäynnin ratkaisua varten. Muut lehdet kertoivat Aina Sainion tunnustuksesta vasta sen jälkeen, kun ne olivat kuvanneet istunnossa kuultuja todistajalausuntoja. Toista oikeudenkäyntiä kuvatessaan lehdistö kiinnittikin huomionsa nimenomaan todistajien kertomuksiin Sainion luonteesta. Aivan erityistä huomiota sai Sainion lapsuus. Hänen kerrottiin jo 8–10-vuotiaana valehdelleen,

⁸⁹ Kts. esim. *Aamulehti* 1.4.1892 ja *Uusi Suometar* 1.4.1892.

⁹⁰ *Hämeen Sanomat* 7.4.1892.

⁹¹ *Louhi* 7.4.1892.

⁹² *Hufvudstadsbladet* 7.4.1892.

⁹³ *Kaiku* 10.4.1892.

⁹⁴ *Aamulehti* 9.4.1892.

varastaneen ja laiskotelleen ”vähääkään häpeämättä”.⁹⁵ Sainio oli syyllistynyt näpistelemiseen myös kansakoulussa, josta hänet oli sen vuoksi erotettu. Samanlaista käytöstä hän oli harjoittanut myös sekä Hämeenlinnan että Tampereen tyttökouluissa. Hänen kerrottiin lisäksi aiheuttaneen huoltajilleen vaivaa ”kolttosillaan” sekä tuhlanneen koulutarvikkeisiin saamiaan rahoja omiin huvituksiinsa.⁹⁶ Sainion kanssa tyttökoulua käynyt ja oikeudessa todistajana toiminut rouva Ida Yrjö-Koskinen kertoi, ettei Sainio ollut luonteeltaan ilkeä, mutta tällä ei ollut käsitystä hyvän ja pahan erosta. Lisäksi Sainio oli ”veltto” ja tällä oli ”häilyvä luonne”.⁹⁷

Useat lehdet näyttävät painottaneen uutisoimissaan todistajalausunnoissa sellaisia lausuntoja, jotka kuvasivat Aina Sainion huonoa käytöstä erityisesti tämän lapsuudessa. Sainion lapsuuden merkitystä korosti myös lehtori Sainion isän – räätäli Saksmanin – asianajajana toiminut varatuomari Lauri Kivekäs. Hän avasi asiaa näin:

*Jos häntä on kaltoin kasvatettu, ei häntä sovi liiaksi tuomita, koska silloin tuhlaamishimo on hänen luonnossaan. Kun nyt rouva S:llä jo pienuudesta asti on ollut taipumus tuhlailemiseen ja näpistelemiseen, on tämä synty ollut hänen luonnossaan.*⁹⁸

Lehdet näyttävät siis pyrkineen antamaan enemmän palstatilaa sellaisille todistajanlausunnoille, joiden avulla oli mahdollista selittää Aina Sainion käyttäytymistä. Syy hänen rikollisiin taipumuksiinsa yritettiin selittää jollakin ulkoisella asialla esimerkiksi huonolla kasvatuksella sen sijaan, että naisessa itsessään olisi ollut jotakin vikaa. Varatuomari Kivekkään mukaan Sainio ei mahtanut luonteelleen mitään. Samaa mieltä oli esimerkiksi *Oulun Ilmoituslehti*, jonka artikkelissa kuvattiin Sainion olleen ”taipumuksiensa vallan alaisena leikkikaluna.” Artikkelissa ilmaistiin myös, että Sainio olisi saattanut periä pahat taipumuksensa aikaisemmalta sukupolveltaan.⁹⁹ Myös *Päivälehdessä* julkaistussa artikkelissa arveltiin, että näissä arveluissa oli jonkinlaista perää. Artikkelissa todettiin, että Sainiossa oli tavattu ”heikkouden” ja ”vajaavaisuuden merkkejä” ja pohdittiin, oliko Sainion kaltainen rikollinen ”pätevä” vastaamaan teoistaan vai ei.¹⁰⁰

⁹⁵ ”Rouva Sainion luonteen arvostelua” (art.). *Oulun Ilmoituslehti* 24.4.1892.

⁹⁶ *Aamulehti* 8.4.1892.

⁹⁷ *Hämeen Sanomat* 7.4.1892.

⁹⁸ *Aamulehti* 8.4.1892.

⁹⁹ ”Rouva Sainion luonteen arvostelua” (art.). *Oulun Ilmoituslehti* 24.4.1892.

¹⁰⁰ Tuomas., ”Kirje Helsingistä. Jälkipuhetta Sainion jutusta.” (lukijakirje). *Päivälehti* 17.4.1892.

Suomalaislehtien tekemät huomiot ja kommentit Aina Sainion luonteesta selittyvät aika-laistutkimuksen avulla. Cesare Lombroson mukaan rikollisuus ja epäsiiveelliset piirteet olivat merkki eräänlaisesta degeneraatiosta. Ne olivat eräänlainen evoluution jäännös ja joillakin ihmisillä rikollisuus katsottiin siksi biologiseksi taipumukseksi. Se asetti ihmisen alttiiksi rikollisiin tekoihin, sillä biologisesti rikokseen taipuvaisen henkilön kehitys pysähtyi aikaisessa vaiheessa, eikä tämä koskaan niin sanotusti kasvanut kunnon kansalaiseksi.¹⁰¹ Yleisiä ulkoisia piirteitä erityisesti rikollisessa naisessa olivat Lombroson mukaan esimerkiksi luomet, karvaisuus ja isokokoinen leuka.¹⁰² Nämä piirteet eivät kuitenkaan yksin riittäneet, vaan niiden moninaisuus henkilössä saattoi tarkoittaa, että tämä oli muita taipuvaisempi epäsiiveelliseen käytökseen ja sortumaan rikokseen – joko rikoksen mahdollisuuden tai toisen henkilön houkuttelemana. Siinä missä pieniin rikoksiin ja prostituutioon syyllistyvät naiset olivat jokseenkin yleisempiä, olivat synnynnäiset rikolliset kuitenkin vielä oma pieni luokkansa: he olivat rikollisista pahimpia. Lombroso luonnehti syntyjään rikollista naista mustasukkaiseksi ja lapsenkaltaiseksi olennoiksi, jonka moraalinen ymmärrys oli täysin puutteellinen. Tämä oli taipuvainen erityisen vahvoihin tunteisiin, siiveettömään elämään sekä käsittämättömään julmuuteen, joka saattoi voittaa jopa joidenkin miesrikollisten pahuuden.¹⁰³

Selitysten ja syiden etsiminen naisten rikollisuuteen ja väkivaltaisuuteen oli yleistä rikosoikeudenkäynneissä 1800-luvulla. Esimerkiksi englantilaislehdissä oikeudenkäynnit kuvattiin ikään kuin todellisen elämän murhamysteereinä. Toimittajat kehittivät erilaisia teorioita ja spekulatioita siitä, miksi nainen olisi syyllistynyt murhaan. Osa toimittajista kertoi oikeudenkäynneistä yksityiskohtia säästämättä ja niitä pidettiin ikään kuin eräänlaisina moraaliopetuksina – lopuksi moraaliton ja paha nainen olisi saava palkkansa.¹⁰⁴ Radikaaleimmat lehdet puhuivat Englannissa ja Kanadassa tunteidensa riepottelemista, alkoholin tai yliluonnollisten voimien riivaamista ja miesten vaikutuksen alaisina toimineista hulluista noidista.¹⁰⁵ Nämä vahvat negatiiviset kuvaukset kumpusivat siitä yleisestä käsityksestä, että yhteiskunnan silmissä fyysisen väkivallan harjoittaminen oli naisessa erittäin halveksittava piirre.¹⁰⁶ Naisen kohdistama väkivalta erityisesti

¹⁰¹ Mazzarello 2011, 97.

¹⁰² Lombroso 1895, 85.

¹⁰³ Lombroso 1895, 147-151.

¹⁰⁴ Knelman 1998, 40.

¹⁰⁵ Knelman 1998, 6; Burfoot & Lord 2006, 11-12.

¹⁰⁶ Williams 2016, 82.

lapsiinsa ja omaan aviopuolisoonsa nähtiin luonnottomana ja siksi valtaosa naisten väkivaltatapauksista jäi ilmoittamatta viranomaisille. Naisten väkivalta kyseenalaisti liian dramaattisella tavalla maskuliinisen kunnian miesvaltaisessa kulttuurissa. Vaimonsa pahoinpitelemäksi tullut mies oli yhteiskunnan silmissä pehmeä ja epämiehekäs, kun taas miestänsä lyövä nainen oli vastenmielinen ja uhka vallitsevalle sukupuolijärjestykselle.¹⁰⁷

Oikeussalissa naispuoliset syytetyt hyötyivätkin useissa tapauksissa yhteiskunnan ennakoasenteista. Esimerkiksi eräässä Ranskassa sattuneessa väärennystapauksessa oikeus ei saattanut uskoa nuoren ja ”puhtaan” keskiluokan naisen syyllisyyteen, vaikka tätä vastaan esitettiin vedenpitäviä todisteita. Sen sijaan kaikki syytteet naista kohtaan hylättiin.¹⁰⁸ Myös Australiassa naisten oli 1800-luvulla mahdollista saada tuomarin ja valamiehistön sympatia puolelleen esimerkiksi tekeytymällä tekijän sijasta uhriksi. Monet saivat näin huomattavasti lievemmän tuomion tai heidät voitiin jopa vapauttaa kaikista syytteistä.¹⁰⁹ Yhdysvalloissa naisten puolustusasianajajat yrittivät parhaansa mukaan vierittää rikollisen leimaa pois asiakkaidensa harteilta vetoamalla muun muassa naisten psyykkisiin heikkouksiin.¹¹⁰ Lisäksi sukupuolelleen ominaisten biologisten prosessien kuten kuukautisten, raskauden ja synnytyksen katsottiin heikentävän naisten kykyä vastustaa väkivaltaisia impulsseja.¹¹¹ Naisten vaivojen oli 1800-luvulla todettu aiheuttavan muun muassa maniaa, hysteriaa sekä hulluudenpuuskia, joiden kourissa naiset saattoivat tehdä mitä tahansa. Useat väkivaltatapaukset laitettiinkin kuukautisten aiheuttamien mielenterveyden häiriöiden tiliin.¹¹²

Naisten väkivaltaisuuteen etsittiin syitä myös perhe-elämästä ja erityisesti puolisoista. Yhdysvalloissa nainen saattoi saada oikeudessa osakseen sympatiaa, mikäli hän oli tapannut aviomiehensä tämän väkivaltaisuuden, alkoholismien tai moraalittomuuden vuoksi.¹¹³ Myös sulhasen rikkoma lupaus tulevasta avioliitosta morsiamelleen saattoi johdattaa henkirikokseen. Leskiä lukuun ottamatta koskemattomuus oli naimattomalle naiselle kaikki kaikessa ja oli erityisen tärkeää, että nainen oli neitsyt häyönään. Esiaviollisen seksuaalisuuden harjoittaminen ja siitä kiinni jääminen oli häpeällistä yhteiskunnan

¹⁰⁷ Lidman 2015, 123.

¹⁰⁸ Hartman 1974, 41.

¹⁰⁹ Van der Heijden & Pluskota 2018, 668.

¹¹⁰ Bakken & Farrington 2009, 2.

¹¹¹ Paccaud-Huguet & Abouddahab 2011, 40.

¹¹² Bakken & Farrington 2009, 2; 186-187.

¹¹³ Bakken & Farrington 2009, 13; *Deadly Women. Fatal Fixation.*

silmissä sekä naiselle että tämän perheelle. Mikäli mies siis kieltäytyi avioliitosta vietyään naisen neitsyyden, saattoi nainen kostaa häpäisynsä viemällä mieheltä tämän hengen.¹¹⁴ Joissakin tapauksissa naisen katsottiin olleen jopa oikeutettu puolustamaan itseään tai lapsiaan esimerkiksi tuliaseen voimalla. Perhe oli länsimaisen yhteiskunnan symboli ja sen suojeleminen annettiin tällaisissa tapauksissa naisille usein anteeksi oikeuden edessä.¹¹⁵ Henkirikoksen uhrina ollut mies taas sai helposti huikentelevan naistenmiehen tai väkivaltaisen alkoholistin leiman. Toisin sanoen hän ansaitsi kohtalonsa. Miespuoliset tuomarit ja miehistä koostuvat valamiehistöt kokivat helposti sympatiaa aviomiestensä kaltoin kohtelemia naisia kohtaan. Murhasyytteet lievenivät useissa tapauksissa tapoiksi ja jotkut naiset vapautettiin jopa kaikista syyteistä.¹¹⁶

Myös Aina Sainion tapausta käsiteltäessä lehdistö yritti löytää ulkoisia syitä, jotka olisivat johtaneet lehtori Sainion murhaan. Sainion lyseolaista mielitiettyä Lennart Sohlmania ei kuitenkaan missään vaiheessa lehdistössä syytetty osallisuudesta rikokseen – huolimatta siitä, että *Uusi Savo* irvaili lyseolaisten usein ”lähennelleen” rouvaa.¹¹⁷ Myöskään Sainion aviomiehestä johtuvia syitä ei esitetty syyksi murhalle, sillä lehtori Sainio oli ollut kaikin puolin kelpo mies. Esimerkiksi *Nya Pressen* kuvasi häntä aktiiviseksi ja innokkaaksi nuoreksi mieheksi, joka oli tovereidensa keskuudessa suosittu.¹¹⁸ Myös todistajalausuntojen mukaan mies oli ollut uskonnollinen, raitis sekä hyvä aviomies ja isä.¹¹⁹ Aina Sainion väite siitä, että hänen miehensä olisi tehnyt itsemurhan, tyrmättiin todistajien sekä varatuomari Lauri Kivekkään puolesta. Lehtori oli ollut uskonnollinen mies ja murhaa edeltävänä päivänä hyväntuulinen, joten itsemurhan mahdollisuuden ei yksinkertaisesti ollut perusteita. Lisäksi varatuomari Kivekäs totesi, että mikäli lehtori Sainio olisi tehnyt itsemurhan, olisi tämä ollut ”täydellinen saatana” hylätessään vaimonsa ja lapsensa. Kivekäs ihmetteli myös sitä, miksi lehtori olisi jättänyt rakastamansa puolison ylle epäilyksen siitä, että tällä olisi ollut jotain tekemistä hänen kuolemansa kanssa.¹²⁰

Lehdet lähtivätkin etsimään syitä Aina Sainion rikollisuudelle ja lehtorin murhalle muualta. *Waasan Lehti* esimerkiksi uskoi, että jokin suurempi syy tai Aina Sainion sieluntila

¹¹⁴ *Deadly Women. Illicit And Lethal.*

¹¹⁵ Bakken & Farrington 2009, 57-58; Walsh 2014, 2-3.

¹¹⁶ Bakken & Farrington 2009, 9-10; *Deadly Women. Jilted And Jealous.*

¹¹⁷ ”Siveellinen nuoriso.” (lukijakirje). *Uusi Savo* 3.5.1892.

¹¹⁸ *Nya Pressen* 6.3.1892.

¹¹⁹ *Hämeen Sanomat* 9.4.1892.

¹²⁰ *Päivälehti* 8.4.1892.

vaikuttivat jollakin tapaa murhan toteutukseen.¹²¹ Myös *Jyränkö* pohti, mahtoiko rouva olla täysin normaali ja ehdotti, että Sainio saattoi olla sielunkyvyltään heikko viitaten sillä tämän mielenterveyteen.¹²² *Laatokka* taas totesi, että Sainion tapaus oli hirvittävä esimerkki siitä, minkä voiman petos ja valhe voivat ihmisessä saada.¹²³ Kaikki eivät kuitenkaan olleet aivan niin yksimielisesti tuomitsemassa Aina Sainiota. Esimerkiksi *Päivälehdessä* julkaistussa mielipidekirjoituksessa vihjattiin, että Sainio saattoi olla kokonaan syytön. Kirjoittaja uskoi, että Sainio oli pakotuksen alaisena tunnustanut ja että tämä oli häiriintyneessä mielentilassa myöntänyt todeksi sen, että oli myrkyttänyt miehensä. Mielipidekirjoituksessa ei kuitenkaan täysin pidetty Sainion syyllisyyttä mahdottomana, vaan todettiin, että vaikka rouva olisikin syyllinen, niin useat asiat olivat jääneet jutun osalta hämärän peittoon. Kirjoittajan mielestä jutun käsittelyä tuli jatkaa, jotta saataisiin selville, oliko Sainiolla ollut rikostovereita. Jos näin oli, tulisi myös muiden osallisten saada ansaitut rangaistukset.¹²⁴

Sen lisäksi, että osa lehdistä yritti selittää Aina Sainion rikollista luonnetta ulkoisilla seikoilla, myös rouva itse tarjosi syytä tekoihinsa. Tunnustuksessaan Sainio esimerkiksi sanoi, että hänen ”tuhlaileva luonteensa” pakotti hänet kuluttamaan suuret määrät rahaa ja tekemään velkoja.¹²⁵ Ja kun hän oli nähnyt tilaisuuden murhata miehensä myrkyllä, Sainio kertoi ”pahan hengen” ottaneen hänestä vallan ja sen johdattamana hän oli suorittanut tekonsa.¹²⁶ Osa lehdistä ei kuitenkaan uskonut Sainion omiin näkemyksiin, vaan ne pitivät naista itseään kaiken pahan alkuna ja juurena. *Oulun Ilmoituslehti* julkaisi esimerkiksi oikeudenkäynnin jälkeen jutun, jonka otsikko oli ”Rouva Sainion luonteen arvostelua” ja pyrki sen avulla todistamaan, että Sainio oli syntyjään taparikollinen.¹²⁷ Artikkelissaan lehti mukaili *Hufvudstadsbladetissa* ilmestynyttä tutkimusta, joka käsitteli delicti del nato¹²⁸ -tyyppisiä ihmisiä. *Hufvudstadsbladetin* artikkelin mukaan oli havaittu, että myrkyttäjillä oli selviä yhteisiä piirteitä. Esimerkiksi pään ja käsien tietynlainen muodostuminen sekä henkisen voiman puutteellisuus olivat muun muassa merkkejä taipuvaisuudesta myrkyttämiseen. Nämä merkit olivat artikkelin mukaan niin selvät, että niiden

¹²¹ Eino., ”Viikkokatsaus. Sainion juttu.” (art.). *Waasan Lehti* 9.4.1892.

¹²² *Jyränkö* 12.4.1892.

¹²³ *Laatokka* 13.4.1892.

¹²⁴ X., ”Tarkempaa tutkimista.” (mielipidekirjoitus). *Päivälehti* 16.7.1892.

¹²⁵ *Hämeen Sanomat* 9.4.1892.

¹²⁶ *Aamulehti* 9.4.1892.

¹²⁷ ”Rouva Sainion luonteen arvostelua” (art.). *Oulun Ilmoituslehti* 24.4.1892.

¹²⁸ Delicti del nato -ilmaisua käytettiin aikalaistutkijoiden parissa sellaisista ihmisistä, joilla oli synnyynnäinen tai luontainen taipumus rikoksiin.

perusteella esimerkiksi ”myrkyttäjänaiset piti tunnistaman väkijoukosta heti.” Artikke-
lissa painotettiin erityisesti sitä, että Sainiota tutkittaessa oli todettu, että hänessä oli
havaittavissa juuri nämä myrkyttäjän tunnusmerkit, joiden pitäisi olla ”aivan silmiin pis-
tävät ja selväpiirteiset.”¹²⁹ Toisessa artikkelissaan aiheesta *Hufvudstadsbladet* totesi myös
suoraan Aina Sainion täyttävän ”Lombrosolaiset tunnusmerkit” murhaajasta.¹³⁰

Kuten useiden tutkimuskirjallisuudessa ilmenneiden tapausten yhteydessä, myös suoma-
laisen lehdistön reaktio Aina Sainioon oli voimakas. Tämä oli yleistä 1800-luvun lehdis-
tölle henkirikostapauksessa, jossa nainen oli syytettynä murhan tekijäksi. Lehdet pyrkivät
tekemään selkeän eron Aina Sainion ja kunnollisen suomalaisen kansalaisen välille.
Tämä ilmenee muun muassa siinä, miten lehdet ottivat Sainion luonteesta ja menneisyy-
destä esiin vikoja, jotka tukivat sitä, ettei hän ollut koskaan ollut normaali tasapainoinen
yhteiskunnan jäsen. Hän ei sopinut suomalaisen yhteiskunnan silmissä siveellisen ja hy-
veellisen 1890-luvun suomalaisen naisen kategoriaan, vaan hänen tuhmaileva luonteensa,
valheellisuutensa ja mielenterveytensä tekivät hänestä jotain muuta: ne tekivät hänestä
rikollisen ja myrkyttäjän.

1.4. Sympatiaa ja syytöksiä murhaajalle

Huolimatta siitä, että lehdistö tuomitsi Aina Sainion teon, monet lehdet kertoivat toisen
oikeudenkäynnin päätöksen olleen kaikin puolin tunteikas. *Aamulehti* kuvasi Sainion saa-
puneen oikeussaliin horjuen ja vartijan tukemana. ”Katuvainen rouvaparka” istui hiljaa
itkien paikoillaan samalla, kun vartija lohdutti häntä ja varatuomari Kivekäs luki hänen
tunnustustaan, jonka mukaan Sainio oli murhannut aviomiehensä peläten seuraamuksia
tekemistään veloista ja väärennyksistä. Lehden mukaan rouva näytti siltä, kuin hänen ”sy-
dämensä olisi pakahtumaisillaan.”¹³¹ *Tampereen Sanomat* kiinnitti myös huomiota Sai-
nion suruun ja totesi, että tämä oli kuin ”itkusta menehtymäisillään.” Sainion äidin ja 14-
vuotiaan sisarenkin kerrottiin itkeneen tunnustuksen aikana katkerasti.¹³² *Hämeen Sano-
mat* kertoi istunnon lopputuloksen koskeneen jokaiseen läsnäolijaan tuntuvasti. Varatuo-
mari Lauri Kivekkäänkin ääni oli värähdellyt, kun mies oli lukenut Sainion tunnustusta
oikeudelle. Uutisen lopussa *Hämeen Sanomat* totesi:

¹²⁹ A. S., ”Delicti del nato.” (art.). *Hufvudstadsbladet* 15.4.1892.

¹³⁰ ”Dagens frågor i utlandet. Abnorma människor.” (art.). *Hufvudstadsbladet* 12.6.1892.

¹³¹ *Aamulehti* 9.4.1892.

¹³² *Tampereen Sanomat* 11.4.1892.

*Nyt tuli ilmi, miten rouva S., jota syyttä ei ollut syytetty miehensä murhaajaksi, oli tehnyt tuon julman ja perkeleellisen työn syyttömälle ja juuri sille, joka oli hänelle rakkain.*¹³³

Kun lausunto oli luettu ja oikeus tehnyt päätöksensä, kertoi *Päivälehti* yleisen syyttäjän suorittaneen ”surullisen velvollisuutensa” ja esittäneen Aina Sainion mestattavaksi.¹³⁴ Kuolemantuomion langettamisesta naismurhaajille oltiin yleensä montaa mieltä. Esimerkiksi Yhdysvalloissa kuolemanrangaistus langetettiin huomattavasti useammin miehille kuin naisille, eikä sitä pidetty naisille sopivana rangaistusmuotona. Toiset olivat kuitenkin sitä mieltä, että henkirikoksen suorittanutta naista ei tulisi sukupuolensa takia vapauttaa kuolemantuomiosta, vaan lain tuli olla kaikille sama.¹³⁵ *Hämäläinen* arvioikin, että koska kuolemanrangaistus oli ollut poistettuna rangaistusmuotona Suomessa jo melkein 70 vuotta, niin ”ei sitä käytäntöä taas aljettane naista mestaamalla.”¹³⁶ Aina Sainion kuolemanrangaistus muutettiin myöhemmin elinkautiseksi kuritushuonerangaistukseksi.¹³⁷

Tuomion julistamisen jälkeen Aina Sainion kuvattiin liikuttuneena hyvästelleen perheensä, minkä jälkeen tämä oli mennyt vankilan pastorin luo lohdutettavaksi. *Aamulehti* kehui yleistä syyttäjää siitä, että rouva vietiin pois oikeudesta sivutietä sen sijaan, että tämä olisi viety torilla odottavan väkijoukon pilkattavaksi.¹³⁸ Lehdessä harmiteltiin myöhemmin kesäkuussa sitä, kuinka nuori leski oli joutunut ”nuoruutensa kukoistuksessa rau-toihin.” *Aamulehti* paljasti samassa numerossa myös Sainioiden 11-kuukautisen tyttären kohtalon. Tämän olivat ottaneet kasvattivanhemmat huostaansa ja näiden mukana lapsi oli vielä käynyt viimeistä kertaa katsomassa ”äitiraukkaansa” ja hyvästellyt tämän lopullisesti. Lehti kuvasi tapahtunutta näin:

*Liikuttavan katkera oli ollut se hetki, jolloin onneton äiti syleili lastaan viime kerran, itkuun purskahtaen, kun sai kuulla, ettei hän koskaan tulisi enää näkemään lastaan. ”Enkö koskaan?” – ”Et koskaan”, olivat viimeiset sanat tässä kohtauksessa.*¹³⁹

¹³³ *Hämeen Sanomat* 9.4.1892.

¹³⁴ *Päivälehti* 8.4.1892.

¹³⁵ Bakken & Farrington 2009, 60.

¹³⁶ *Hämäläinen* 11.5.1892.

¹³⁷ *Hämäläinen* 26.10.1892.

¹³⁸ *Aamulehti* 9.4.1892.

¹³⁹ *Aamulehti* 29.6.1892.

Sainiota kohtaan tunnettiin siis sympatiaa tämän nuoruuden ja äidin roolin vuoksi, vaikka hänet olikin tuomittu miehensä murhasta. Kaikki lehdet eivät sympatiaa rouvalle kuitenkaan tarjonneet. *Hämäläinen* kutsui Sainiota ”sydämettömäksi myrkyttäjäksi”¹⁴⁰ ja *Lounas* taas nimitti rouvaa ”murhaajavaimoksi,” jonka velat olivat ”muka pakottaneet” sellaiseen kamalaan tekoon kuin murha.¹⁴¹ *Jyränkö* taas ilmoitti lukijoilleen, ettei se kokonaisuudessaan referoisi toista oikeudenistuntoa, sillä ”asia oli kadottanut jännittävän luonteensa” Sainion tunnustuksen myötä. Lisäksi lehti arveli, että lukijoita tuskin edes huvittaisi seurata ”rikollisen, kelvottoman naisen valheita.”¹⁴² *Laatokka* taas ylisti varatuomari Kivekästä tämän nerokkaasta menettelytavasta, jolla Sainion kamala juttu oli saatu nopeasti päätökseen ja syyllinen vastuuseen.¹⁴³

Oikeudenkäynnin jälkeen Suomen lehdistö kiinnitti huomionsa lehtori Sainion hautajaisiin. *Laatokka* totesi, että yleisöä oli lehtori Sainion hautajaisissa ollut enemmän kuin muissa hautajaisissa Hämeenlinnassa vuosikymmeneen.¹⁴⁴ *Hämäläinen* paheksui, että Aina Sainiolla oli ollut julkeutta pyytää asianomaisilta lupaa osallistua miehensä hautajaisiin. Lehtori Sainio kun oli tullut vaimonsa sanojen vuoksi syytetyksi itsemurhasta ja tämän vuoksi mieheltä oli evätty kunniallisen kristityn oikeus tulla haudatuksi kirkkomaahan, ennen kuin hänen kuolemaansa saatiin selvyys.¹⁴⁵ Myös *Hämeen Sanomat* surkutteli miten kauan – puolitoista kuukautta – vainaja oli maannut siunaamatta, nimi tahrattuna ja saamatta kunnollisia hautajaisia. Lehti mainitsi Aina Sainion uutisessaan näin:

*Yhtä musta kuin on nykyään sen ihmisen nimi, jonka omalla tunnolla on tämä surullinen kuolemantapaus, yhtä kirkkaaksi kuitenkin vihdoinkin selkeni hänen uhrinsa maine, niin kirkkaaksi puhtaaksi kuin kevätpäivän aurinko, joka katkesi hänen aikaisen hautansa peittämistä.*¹⁴⁶

Kuten kaikesta edellä havainnollistetusta voi havaita, suomalaisen lehdistön suhtautuminen Aina Sainioon ja hänen tekoonsa oli hyvin vaihtelevaa. Toisaalta hänet nähtiin kelvottomana taparikollisena, toisaalta taas ajattelemattomana ja kypsymättömänä naisena. Miten lehtien poliittiset kannat sitten mahdollisesti vaikuttivat niiden tapaan suhtautua

¹⁴⁰ *Hämäläinen* 9.4.1892.

¹⁴¹ *Lounas* 8.4.1892.

¹⁴² *Jyränkö* 12.4.1892.

¹⁴³ *Laatokka* 13.4.1892.

¹⁴⁴ *Laatokka* 16.4.1892.

¹⁴⁵ *Hämäläinen* 13.4.1892.

¹⁴⁶ *Hämeen Sanomat* 12.4.1892.

Sainioon ja uutisoida tapauksesta? Jokseenkin negatiivisemmin Sainiosta uutisoivat ruotsin kieltä kielipoliittisesti tukevat lehdet kuten *Hufvudstadsbladet* ja *Oulun ilmoituslehti*. Näissä lehdissä julkaistiin tutkimuksia liittyen siihen teoriaan, että Aina Sainion luonteessa ja ulkonäöstä oli selkeästi havaittavissa erilaisia myrkyttäjän piirteitä, mikä teki rouvasta itsestään taparikollisen. Vanhasuomalaisiksi luokiteltavat lehdet kuten *Aamulehti* taas uutisoivat tapauksesta joko hyvin neutraalisti tai sitten keskittymällä kuvaamaan tunteita, joita tapaus herätti niin syytetyssä kuin oikeudenistunnon seuraajissa. Toisaalta vanhasuomalaisiin lehtiin myös kuuluva *Jyränkö* suhtautui Sainioon muita vanhasuomalaisia lehtiä negatiivisemmin ja rajasi oikeudenkäyntikuvauksen palstatilaa, koska se ei uskonut lukijoidensa olevan kiinnostuneita seuraamaan Sainion ”valheita.” Vanhasuomalaisissa lehdissä esitettiin myös epäilyjä siitä, oliko teon takana joitakin muita motiiveja kuin ne, jotka olivat oikeuskäsittelyssä paljastuneet.

Vanhasuomalaisten lehtien tavalla myös nuorsuomalaisten lehtien linja tapauksen suhteen oli jakaantunut kahtia. Osa lehdistä kuten *Päivälehti* osoitti uutisoinnissaan jonkinlaista sympatiaa Aina Sainiota kohtaan ja asettivat tämän syyllisyyden epäilyksen alaisiksi. Toisaalta nuorsuomalaisiin lehtiin kuuluva *Kaiku* suhtautui täysin päinvastaisesti Sainioon ja piti tätä valehtelijana. Lehdet kävivät lisäksi keskustelua tapauksesta yli puoluerajojen. Nuorsuomalainen *Päivälehti* esimerkiksi asetti kyseenalaiseksi varatuomari Lauri Kivekkään käyttämät kuulustelumetodit Aina Sainion oikeudenkäynnissä ja vihjasi tämän pakottaneen rouvan tunnustamaan.¹⁴⁷ Vanhasuomalainen lehti *Hämäläinen* kuitenkin puolusti Kivekstä, kun ”muutammat pääkaupungin sanomalehdet” tällaista väittivät ja totesi, että jutut ovat perättömiä.¹⁴⁸ Pääasiallisesti lehtien suhtautuminen tapaukseen oli siis hyvin vaihtelevaa, eikä vaikuta siltä, että lehdillä olisi ollut mitään yksimielistä ja puolueeseen sidottua linjaa uutisoinnissaan.

Ainoa asia, missä Suomen sanomalehdistö näytti muodostavan yhteisen linjan, oli se, miten ne reagoivat ulkomaisten sanomalehtien osoittamaan mielenkiintoon Sainion tapausta kohtaan. *Hämäläinen* kertoi vuoden 1892 lopulla, että monet ulkomaalaiset lehdet olivat osoittaneet kiinnostustaan Sainion tapaukseen.¹⁴⁹ Hämeenlinnasta oli muun muassa pyydetty sähkösanomalla tietoja Sainion mestauksesta sekä paikasta, jossa se tapahtuisi.¹⁵⁰

¹⁴⁷ Tuomas., ”Kirje Helsingistä. Jälkipuhetta Sainion jutusta.” (lukijakirje). *Päivälehti* 17.4.1892.

¹⁴⁸ *Hämäläinen* 16.4.1892.

¹⁴⁹ *Hämäläinen* 18.5.1892.

¹⁵⁰ *Hämäläinen* 11.5.1892.

Ulkomaalaiset lehdet kirjoittivat kuitenkin myös keksittyjä tarinoita tapaukseen liittyen ja muun muassa italialainen *L'Epoca*-lehti oli uutisoinut Sainion tapauksesta otsikolla ”Elävältä poltettu nainen,” mikä viittasi Sainion mestaustuomioon, joka oli kuitenkin jo muutettu kuritushuonerangaistukseksi.¹⁵¹ Yhdysvaltalainen *The New York Recorder* taas uutisoi suomalaisen sanomalehdistön menneen Sainion tapauksesta paniikkiin ja piti naisen mestausta ”hirmuisena keskiaikaisena tuomiona.”¹⁵² Myös englantilaiset lehdet kuten *Lancashire Evening Post* kirjoittivat suomalaisen oikeusjärjestelmän naiselle langettamasta ”barbaarisesta tuomiosta.”¹⁵³ Venäläinen *Svjät*-lehti oli myös vääristellyt Sainion tapausta siihen malliin, että *Uusi Suometar* ärähti asioiden muuttuvan pahoin, kun niitä ”idästä päin katsellaan.”¹⁵⁴ Myös ranskalainen *Le Matin* oli uutisoinut Sainion murhaju- tusta virheellisesti ja väittänyt muun muassa, että Aina Sainio olisi anonut armoa mes- taustuomionsa tähden, mutta Suomen senaatti ei ollut sitä hänelle suonut. Se olisi lehden mukaan vain entisestään koventanut naisen tuomiota määräämällä tämän oikean käden lyötäväksi poikki, ennen kuin tämä mestattaisiin ja sen jälkeen poltettaisiin roviolla.¹⁵⁵ *Le Matin* oli lisäksi väittänyt muun muassa, että suomalaiset olivat hyvin ylpeitä keskiaikai- sesta rikoslaistaan ja että se kuului heidän etuoikeuksiinsa.¹⁵⁶

Suomalainen lehdistö ryhtyi yhdessä vastaamaan ulkomaisten lehtien virheellisiin väit- teisiin ja uskomuksiin Sainion tapauksesta ja Suomen rikoslaista. *Hämeen Sanomat* esi- merkiksi totesi *Le Matin* -lehden halveeraavan Suomea ja ilmoitti lukijoilleen yhdessä *Kaiun* kanssa, että kyseinen ranskalaislehti oli ennenkin julkaissut ”eksyttäviä tietoja” Suomesta.¹⁵⁷ *Lappeenrannan Uutiset* muistutti ulkomaan lehdistöä Suomen rikoslaista huomauttamalla, ettei Suomessa ollut käytetty kuolemanrangaistusta vuosikymmeniin.¹⁵⁸ Suomalainen lehdistö oli kuitenkin tyytyväinen siihen, että ulkomailla asuvat suomalaiset olivat ottaneet yhteyttä ulkomaanlehtiin ja korjanneet niiden julkaisemia virheellisiä tie- toja.¹⁵⁹ *Hämeen Sanomien* mukaan olisikin suotavaa, että kaikki ulkomailla asuvat suo- malaiset puolustaisivat tällaisissa tapauksissa kotimaansa kunniaa ja oikaisisivat

¹⁵¹ *Aamulehti* 4.11.1892.

¹⁵² *Lappeenrannan Uutiset* 26.10.1892.

¹⁵³ *Lancashire Evening Post* 23.9.1892.

¹⁵⁴ *Uusi Suometar* 20.5.1892.

¹⁵⁵ *Hämeen Sanomat* 20.10.1892.

¹⁵⁶ *Kaiku* 23.10.1892.

¹⁵⁷ *Hämeen Sanomat* 20.10.1892; *Kaiku* 23.10.1892.

¹⁵⁸ *Lappeenrannan Uutiset* 14.5.1890.

¹⁵⁹ Kts. esim. *Lappeenrannan Uutiset* 26.10.1892 ja *Hämeen Sanomat* 20.10.1892.

valheellisia tietoja. Lehti lisäsi vielä, että tämä olisi tehtävä erityisesti silloin, jos ”uutinen on saanut alkunsa vahingoittamisen halusta,” kuten Sainiota koskeva uutinen.¹⁶⁰

Ulkomaalaiset lehdet suhtautuivat Aina Sainion tapaukseen sekä kiinnostuneina että järkyttyneinä – erityisesti tämän mestaustuomion takia. Tämä kertoi siitä, että henkirikoksen suorittanutta naista pidettiin 1800-luvulla maailmanlaajuisesti harvinaisena ja poikkeavana tapauksena. Lisäksi huomion kiinnittäminen Sainion kuolemanrangaistukseen kertoi siitä mielipiteestä, ettei naisille ollut sopivaa langettaa mestaustuomiota. Suomalaiset eivät halunneet näyttäytyä ulkomaiden silmissä barbaarisena kansana ja tämän vuoksi suomalaislehdistö koki velvollisuudekseen puuttua virheelliseen uutisointiin. Haluttiin ikään kuin vakuuttaa Suomen olevan muiden maiden kanssa samalla linjalla siinä, millaisia tuomioita naisille oikein voitiin langettaa. Kokonaisuudessaan voidaan sanoa, että Aina Sainion tapauksessa uutisointi heijasteli 1800-luvun ajatusmaailma. Huomio kohdistettiin Sainion ulkonäköön ja olemukseen, joita arviottiin oikeudenkäynnin aikana useissa lehdissä. Epäilyistä huolimatta varsinaista negatiivisuutta Sainiota kohtaan esitettiin kuitenkin vasta sen jälkeen, kun hänet oli todettu syylliseksi. Toisaalta silloinkin hän sai osakseen vielä sympatiaa nuoren ikänsä ja äidin roolinsa vuoksi.

Uutisointi Sainion tapauksesta jatkui aina 1892 loppuun asti. Toukokuussa huutokaupattiin Ferdinand Sainion kuolinpesään kuuluvaa irtaimistoa,¹⁶¹ ja kesäkuussa Turun hovioikeus ilmoitti hyväksyneensä raastuvanoikeuden tutkinnon tapauksesta, eikä se täten vaatisi rikoksen uudelleen käsittelyä.¹⁶² Ilmoitettiin myös Ferdinand Sainion henkivakuutusrahojen maksetun, joista osa meni Sainioiden tyttären uudelle holhoojalle.¹⁶³ Myöhemmin kerrottiin orvon Kyllikki-tyttären muuttaneen uusien kasvattivanhempien luo, jotka soisivat tälle hyvän kasvatuksen, ettei hänen äitinsä ”kova rikollisuus vaikuttaisi mitenkään lapsen luonteeseen eikä maineeseen.” Lapsen nimi kerrottiin vaihdetun, eivätkä muut kuin tuttu holhooja ja kasvattivanhemmat tienneet tytön todellisen identiteetin.¹⁶⁴ Syyskuussa ilmoitettiin viimein senaatin oikeusosaston vahvistaneen raastuvan oikeuden ja Turun hovioikeuden päätöksen Aina Sainion mestaustuomiosta,¹⁶⁵ mutta lokakuussa

¹⁶⁰ *Hämeen Sanomat* 5.11.1892.

¹⁶¹ *Hämeen Sanomat* 3.5.1892.

¹⁶² *Hämäläinen* 1.6.1892.

¹⁶³ *Aamulehti* 1.6.1892.

¹⁶⁴ *Aamulehti* 29.6.1892.

¹⁶⁵ *Hämeen Sanomat* 15.9.1892.

ilmoitettiin, että tuomio oli muutettu elinkautiseksi kuritushuonevankeudeksi.¹⁶⁶ Joulukuussa uutisoitiin vielä muun muassa siitä, paljonko Sainion jutun tutkiminen kustansi Helsingin poliisikamarille,¹⁶⁷ sekä kerrottiin apteekkarin, joka myi Aina Sainiolle myrkyä ilman saajan nimeä, saaneen huolimattomuudestaan sakkotuomion.¹⁶⁸

Aina Sainio kärsi kuritushuonerangaistustaan vuoteen 1906 asti, jolloin hänet viimein vapautettiin 14 vuoden vankeuden jälkeen.¹⁶⁹ Vapauduttuaan hän muutti nimensä ja palasi takaisin kotiseudulleen Sahalahdelle. Tietokirjailija Tarja Lappalaisen tekemän tutkimuksen mukaan Sainio meni uudelleen naimisiin ja perusti uuden aviomiehensä kanssa perheen eläen nuhteetonta perhe-elämää. Sainion uusi perhe sai tuskin koskaan tietää hänen entisestä elämästään kuuluisana murhaajana.¹⁷⁰ Tytärtään Kyllikkiä Sainio ei tavannut enää koskaan, sillä tyttö kuoli 15 vuoden iässä aivokalvontulehdukseen – vain kuukausia ennen kuin hänen äitinsä vapautui vankilasta vuonna 1906. Aina Sainio kuoli Tamperella vuonna 1931. Näin murhaajan tarina oli viimein päättynyt.¹⁷¹

¹⁶⁶ *Hämäläinen* 26.10.1892.

¹⁶⁷ *Päivälehti* 20.12.1892.

¹⁶⁸ *Hämäläinen* 17.12.1892.

¹⁶⁹ *Uusi Aura* 15.11.1906.

¹⁷⁰ Tarja Lappalainen, ”Minna Canthin näytelmällä *Sylvi* yhtymäkohtia aikansa tragediaan – lehtori Sainion murhaan” (art.). *Munkin Seutu* 17.9.2014.

¹⁷¹ ”Hämeenlinnan kuuluisin murha – mitä tapahtui lehtori Ferdinand Sainiolle?” (art.). *Hämeen Sanomat* 20.1.2017.

2. SYLVI - TUNTEIDENSA LAPSI

2.1. Todellisesta murhasta fiktiiviseksi draamaksi

Ennen kuin suomalainen lehdistö sai tammikuussa 1893 arvioitavakseen Minna Canthin *Sylvi*-näytelmän, joka oli Aina Sainion tapauksen inspiroima, oli miehensä murhasta tuomittu vaimo jo tavallaan jättänyt jälkensä suomalaiseen taiteeseen. *Aamulehti* esimerkiksi kuvasi miten eräiden vuoden 1892 syysmarkkinoiden taideteltassa oli vahakuva Sainiosta, jossa tämä tunnusti syntejään papin edessä.¹⁷² Myös *Päivälehdessä* mainittiin telttänäyttely Tammisaarella, jossa oli ollut esillä ”huonosti tehtyjä” vahakuvia muun muassa Aina Sainiosta. Näyttelyä katsomassa käyneet olivat kommentoineet lehdelle, että kuvat olivat olleet ”iljettävää katsottavaa.”¹⁷³ Pilalehti *Matti Meikäläinen* taas julkaisi huhtikuussa vain muutama päivä Ferdinand Sainion hautajaisten jälkeen runomuotoisen laulun lehtorin hengen vieneistä tapahtumista. Runon yhteyteen oli jopa painettu Aina Sainion todellinen muotokuva. Eräs laulun säkeistöistä kuului näin:

Nuoret miehet mieltyivät

Ja Ainalle sulhoja koitti,

Nantti Sainio, maisteri pulska,

Ainan itselleen voitti.

Vaan ei tiennyt Nantti silloin

Minkä lemmon naikin,

Murhanenkelin ihmishaahmussa

*Vaimoksensa saikin.*¹⁷⁴

Kaikki eivät kuitenkaan katsoneet tapausta sopivaksi taiteenmuodoksi – saati sitten pilailun aiheeksi. Muun muassa *Uusi Suometar* halveksui *Matti Meikäläisessä* julkaistun laulun kirjoittajan kaltaisia ”kynäsankareita” toteamalla, että Sainioiden ”liikuttavan perhedraaman” olisi pitänyt antaa olla rauhassa taiteilijoiden ”likaisilta sormilta.” Lisäksi lehti totesi näiden ”renkutusten” olevan muutenkin ”vertaistaan vailla mitä kehnouteen

¹⁷² *Aamulehti* 24.9.1892.

¹⁷³ *Päivälehti* 17.7.1892.

¹⁷⁴ ”Sainion murha. Surullinen laulu Uotilan Ainasta, joka miehensä myrkytti.” (runo). *Matti Meikäläinen* 16.4.1892.

tulee.”¹⁷⁵ Kun sanomalehdistössä vielä puitiin tämänkaltaisia Aina Sainion tapauksen jälkeensä jättämiä seuraamuksia, alkoi Minna Canth kaikessa hiljaisuudessa työstää tapauksen sävyttämää näytelmäänsä. Ensimmäisenä asiasta uutisoi *Uusi Savo*, joka ilmoitti 30. kesäkuuta 1892 Canthin kirjoittavan uutta ruotsinkielistä näytelmää. Näytelmän teemasta tai nimestä ei tässä vaiheessa vielä tiedetty mitään – tiedossa ei ollut edes mille teatterille näytelmä oli tulossa.¹⁷⁶ Syyskuussa *Uusi Savo* sai tietoonsa näytelmän nimen: *Sylvi*,¹⁷⁷ joka joissakin ruotsinkielisissä lehdissä kääntyi virheellisesti muotoon *Sylvia*.¹⁷⁸ Näytelmän aihe ei ollut kuitenkaan lehdistön tiedossa, eikä sitä vielä lokakuussakaan ollut annettu virallisesti julki.¹⁷⁹ Huhuja näytelmän teemasta liikkui kuitenkin kansan parissa – erityisesti Canthin kotikaupungissa Kuopiossa. Ne, jotka saivat vihiä näytelmän juonesta, uskoivat sen perustuvan samana vuonna Hämeenlinnassa tapahtuneeseen Aina Sainion tapaukseen.¹⁸⁰ *Haminan Sanomien* julkaisemassa lukijakirjeessä esimerkiksi viitattiin Canthin näytelmään kolme kuukautta ennen sen ensi-iltaa näin:

*Haminan seutuja ja oloja on hän (Canth) silloin tällöin minulta kysellyt ja minä puolestani olen kysynyt: ”Minkä vuoksi? Ei mitään murhanäytelmiä Haminan rauhallisesta satamasta!” Ja tällä vakavan leikillisellä varoitussellani olen saanut hänet sydämellisesti nauramaan.*¹⁸¹

Myös *Päivälehd*en Kuopion kirjeenvaihtaja oli saanut tietää näytelmän aiheen suoraan Canthilta itseltään käydessään haastattelemassa tätä kielenvaihdokseen liittyen, mutta kirjeenvaihtaja ei kommentoinut näytelmän juonta muuten kuin toteamalla sen olevan ”jännittävä.”¹⁸² Muut lehdet eivät erityisemmin ottaneet kantaa näytelmän aiheeseen, eivätkä ne kommentoineet sitä, vaikka Kuopiossa ja erityisesti Canthin tuttavapiirissä *Sylvin* aihe tunnettiin hyvin. Näytelmä herätti paljon kiinnostusta kirjoitusvaiheessaan ja sen tunteita kuohuttava teema aiheutti ihastusta. Esimerkiksi Helsingin Ruotsalaisen teatterin johtaja Harald Molander korosti kirjeissään Canthille *Sylvin* olevan syvästi tunteisiin vetoava näytelmä.¹⁸³ Minna Canth ei kuitenkaan missään vaiheessa itse tuonut julkisesti esille

¹⁷⁵ *Uusi Suometar* 13.4.1892.

¹⁷⁶ *Uusi Savo* 30.6.1892.

¹⁷⁷ *Uusi Savo* 1.9.1892.

¹⁷⁸ Kts. esim. *Åbo Tidning* 4.9.1892.

¹⁷⁹ *Hufvudstadsbladet* 25.10.1892.

¹⁸⁰ Tiirakari 1997, 190-191.

¹⁸¹ *Dactylis glomerata*, ”Kirje Kuopiosta.” (lukijakirje). *Haminan Sanomat* 22.11.1892.

¹⁸² ”Vaihdoksissa. Kirjoittaako rouva Canth ruotsinkielellä?” (art.). *Päivälehti* 12.7.1892.

¹⁸³ Tiirakari 1997, 190-191.

näytelmän aihetta tai myöntänyt virallisesti huhupuheita todeksi siitä, että *Sylvi* perustui Hämeenlinnan myrkytysjuttuun – varmuutta ei saatu itse kirjailijalta edes näytelmän ilmestymisen jälkeen. Kansa oli kuitenkin varma, että asia oli näin. Yhtäläisyyksiä oli liian paljon.¹⁸⁴

Mitkä seikat sitten edesauttoivat *Sylvin* syntymiseen? Miksi juuri Aina Sainion tapaus innosti Canthia kirjoittamaan? Kirjailijana hänet oli opittu tuntemaan yhteiskuntakritiikistään ja hän toikin teoksissaan ahkerasti esiin näkemyksiään tasa-arvosta ja raittiusasiasta.¹⁸⁵ Canth oli omaksunut tyylikseen realismin ja kuvasi varhaismodernia elämää ristiriitoinen, joita aiheuttivat muun muassa teollistuminen, useat uudet aatteet sekä herääminen luokkaristiriitoihin ja sukupuolten eriarvoisuuteen.¹⁸⁶ Canth myös luki ahkerasti sekä eurooppalaista että Yhdysvallatlaista kirjallisuutta ja tutustui aikansa suurten ajattelijoiden näkemyksiin muun muassa naisasiasta, yhteiskunnasta ja luonnontieteistä.¹⁸⁷ Hän pyrki myös saamaan vastakaikua muilta pohjoismaisilta kirjailijoilta, joiden teoksista hän oli itse saanut vaikutteita ja herätteitä. Canth halusi olla mukana tukemassa aikakautensa uusia yhteisiä aatteita.¹⁸⁸

Eurooppalainen symbolismi ja uusromantiikka tekivät 1890-luvulla tuloaan Suomeen, ja yksilön tunteiden kuvaus sai kirjallisuudessa enemmän huomiota realismin ohella. Aihepiirejä sävyttivät erityisesti realistiset sekä psykologiset painotukset. Kirjailijat keskittyivät kuvaamaan teoksissaan yhteiskunnan epäkohtia niin yksityiskohtaisesti ja realistisesti kuin sensuurin puitteissa vain oli mahdollista. Vähitellen painopiste alkoi vaihtua yhteiskunnasta ihmisen psyykeen – sen sijaan, että keskityttiin yhteisön kollektiiviseen kokemukseen, kirjailijat halusivat kirjoittaa yksilön itsetutkiskelusta. Tätä muutosta edesauttoi psykologian asteittainen irtautuminen filosofiasta 1800-luvun lopulla, minkä seurauksena myös kaunokirjallisuus otti psykologisia aiheita kuten alitajunnan ja epänormaalien sielutilojen kuvaamisen.¹⁸⁹ Kirjallisuudelta alettiin myös vaatia ihmissielun tuntevaa psykologiantutkimusta ja henkilöhahmojen psykologista kehitystä tarinan aikana.¹⁹⁰ Myös 1800-luvun lopun ihmistieteet painottivat psyyken tarkastelua erityisesti moraaliselta

¹⁸⁴ Kts. esim. H., ”Sananen r:va Minna Canthin uudesta näytelmästä.” (arv.). *Hämeen Sanomat* 26.1.1893. ja Z., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Keski-Suomi* 26.1.1893.

¹⁸⁵ Tiirakari 1997, 53.

¹⁸⁶ Ahola 2019, 175-174.

¹⁸⁷ Ahola 2019, 97.

¹⁸⁸ Asp 194, 136-137.

¹⁸⁹ Tiirakari 1997, 169-186.

¹⁹⁰ Tiirakari 1997, 203.

kannalta. Psykiatrian toivottiin voivan vastata yhteiskunnallisiin ongelmiin sekä ohjeistaa, kuinka ihmisen käyttäytymistä olisi mahdollista ohjata toivottuun suuntaan.¹⁹¹

Ajanhermolla oleva Minna Canth oli tietoinen näistä uusista aatteista ja alkoi 1890-luvulla kirjoittaa enemmän yksilöllisiä perhe- ja naiskuvauksia.¹⁹² Hän ei kokenut varsinaista ideologista murrosta, mutta taidon ja kriittisyyden lisääntyminen sekä halu kokeilla uudenlaisten tulkitsemistapojen mahdollisuutta edesauttoivat häntä etsimään uusia kirjoitusaiheita.¹⁹³ Uskonnollisuus ja ruumiillinen sieluntiede alkoivat kiinnostaa Canthia teemoina 1890-luvulla enemmän kuin yhteiskunnalliset ja taloudelliset tekijät, joista hän oli tottunut kirjoittamaan. Canth pohti erityisesti syitä naisten suorittamiin henkirikoksiin ja tutustui esimerkiksi lapsensa murhanneen naisen mielenmaailmaan. Hän nimitti uutta sieluntiloja tutkivaa tyyliään ”psykologiaksi,” jota hän oli jo varovaisesti kokeillut muun muassa novellissaan *Hanna* (1886). Canth kaipasi kuitenkin ”suuria tunteita” ja ”mieltä järkyttävää draamallisuutta.”¹⁹⁴ Samoihin aikoihin naturalistiset kirjailijat olivat ottaneet myös Canthin ihaileman Émile Zolan johdolla ohjelmakseen tehdä psykologisia kokeita fiktiivisillä hahmoilla. He hyödynsivät kaunokirjallisissa tutkielmissaan todellisista tapahtumista saamia tietoja ja aiheita.¹⁹⁵ Lisäksi Canthin tiedettiin sekä kirjoittavan lehtiin että seuraavan ahkerasti kotimaansa tapahtumia ja sanomalehdistöä,¹⁹⁶ joten hän oli hyvin todennäköisesti tietoinen Aina Sainion tapauksesta, josta uutisoitiin useissa kymmenissä lehdissä. Kuukausi näytelmän ilmestymisen jälkeen *Nya Pressenin* haastattelussa Canth ei kieltänytäkään sitä, että *Sylvi* oli ottanut vaikutteita Sainion tapauksesta.¹⁹⁷

Myös Suomen lehdistö näki *Sylvin* ja Aina Sainion tapauksen yhtäläisyyden näytelmän ilmestymisen jälkeen, vaikka useat lehdet eivät suoraan halunneetkaan mainita Sainiota itseään nimeltä arvosteluissa. Sen sijaan ne pyrkivät puhumaan tapauksesta erilaisin kieroilmauksin. Sainio oli saanut niin paljon julkisuutta osakseen, että lehdet otaksuivat kansan osaavan sanomattakin päätellä, keneen arvosteluissa viitattiin. Sainion tapausta kuvattiin *Sylvin* arvosteluissa esimerkiksi termillä ”surullisen kuuluisa myrkytysjuttu”¹⁹⁸ ja

¹⁹¹ Majjala 2019, 54.

¹⁹² Tiirakari 1997, 204.

¹⁹³ Alhoniemi 1972, 114.

¹⁹⁴ Tiirakari 1997, 47-55.

¹⁹⁵ Majjala 2019, 62.

¹⁹⁶ Kts. esim. Majjala 2014, 208 ja Ahola 2019, 178-179.

¹⁹⁷ A. F. ”Ett besök hos fru Minna Canth.” (art.). *Nya Pressen* 26.2.1893.

¹⁹⁸ -?, ”Ruotsalaisessa teatterissa” (arv.). *Päivälehti* 24.1.1893.

Sainiota ”hyvin tunnettu naisluonne.”¹⁹⁹ Kaikki lehdet eivät kuitenkaan kierrelleet. Esimerkiksi *Turun lehti* totesi näytelmän aiheen olevan pääkohdiltaan otettu edellisvuoden ”surullisen kuuluisasta Sainion murhajutusta.”²⁰⁰ *Wiborgsbladetissa* ilmaistiin, että *Sylvia* katsoessa oli vaikeaa olla ajattelematta Sainioiden tarinaa.²⁰¹ *Uusi Suometar* totesi, että näytelmälle olisi varmasti haittaa siitä, että sillä oli niin paljon yhtäläisyyttä Sainion ”surkean rikoksen” kanssa.²⁰² *Hämeen Sanomat* katsoi Canthin aihevalinnan olleen täysin tarkoituksen mukainen ja pääsyy siihen, miksi *Sylvi* ylipäättään ihmisiä kiinnosti. Lehti totesi teatterin parvien olleen täynnä ”sitä” yleisöä, joka nautti tällaisista mieltä kiihottavista asioista. Arvioija myös kritisoi tunnetun murhatapauksen käyttämistä näytelmän aiheena:

*Mutta jo se seikka, että huhut olivat kertoilleet tekijän käyttäneen suoranaista perustuksena erästä tunnettua myrkytysjuttua, jota en tahdo tässä enää esille tuoda, - - se usein mitä katkerammin koskettelee syvempiä ja vakavampia tunteita. - - Kun näin näytettynä kappaleen näkee, niin, repii se auki muistot, joiden yli unhon siunaava huntu saisi levätä.*²⁰³

Aura koki, että Canthin näytelmä oli kuitenkin hyvin kaunisteltu versio todelliseen tapaukseen verrattuna erityisesti Sylvin hahmon esikuvan osalta.²⁰⁴ Toisessa lehden arvioissa näytelmästä annettiin myös kiitosta siitä, että Sylvin aviomiehen kuolinkamppailu oli suoritettu ”tarpeellisen tyynesti ja maltillisesti ilman mitään hirveätä melua.”²⁰⁵ Kaikkien lehtien suhtautuminen näytelmän aiheeseen ei ollut kuitenkaan täysin kielteinen. *Porilainen* esimerkiksi kehuu näytelmää kokonaisuudessaan ja erityisesti Sylvin hahmon näyttelijäsuoritusta todeten, että näytelmä veti jopa vertoja todellisuudelle.²⁰⁶ Myös *Louhi* kuvasi, miten Canth oli kuin ”tunnollinen lääkäri” ja ”syvälle näkevä sielutieteilijä,” joka tunki syvälle Sylvin tunteisiin ja näytti, miten ja miksi nuori vaimo sortui rikokseensa.²⁰⁷ *Hämeen Sanomista* tällainen ”kirjailijanerojen” harjoittama ”psykologisten häiriöiden”

¹⁹⁹ ”Kansanteatteri. Minna Canthin ”Sylvi”.” (arv.). *Uusi Savo* 28.1.1893.

²⁰⁰ *Turun Lehti* 26.1.1893.

²⁰¹ ”Minna Canths Sylvi i Sverige.” (arv.). *Wiborgsbladet* 22.9.1893.

²⁰² O. R., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Uusi Suometar* 27.1.1892.

²⁰³ H., ”Sananen r:va Minna Canthin uudesta näytelmästä.” (arv.). *Hämeen Sanomat* 26.1.1893.

²⁰⁴ ”Katsahdus muihin sanomalehtiin.” (art.). *Aura* 3.2.1893.

²⁰⁵ ”Kirjallisuutta ja Taidetta.” (arv.). *Aura* 11.11.1893.

²⁰⁶ ”Teatterissa” (arv.). *Porilainen* 21.3.1893.

²⁰⁷ ”Teatteri.” (arv.). *Louhi* 26.5.1893.

kuvaaminen oli kuitenkin turhaa, sillä sellaisista asioista ”tavallinen jokapäiväinen Pekka ei ymmärrä rahtuakaan.”²⁰⁸

Suurin osa arvioista oli sitä mieltä, että Canthin aihevalinta ei ollut sopiva tai erityisen hienotunteinen. Vaikka esimerkiksi *Louhi* kiitti Canthia siitä, että tämä pyrki selittämään näytelmän avulla Sainion kaltaisen henkilön ajatusmaailmaa ja ymmärtämään sitä, oli positiivinen suhtautuminen näytelmän aiheeseen suhteellisen vähäistä. Toisaalta lehtien negatiivisuutta selittää se, että esimerkiksi *Hämeen Sanomat* koki aiheen olevan sellaista viihdettä, josta kiinnostui vain tietynlainen kansa – ikään kuin kohdeyleisöksi olisi tarkoitettu ajattelematon rahvas. Toisin sanoen lehti tuntui viittaavan siihen, että näytelmä tuskin kiinnostaisi sivistynyttä osaa yhteiskunnasta, joka osaa jättää ”mieltä kiihottavat asiat” omaan arvoonsa. Samalla lehti huomautti, ettei alkuperäinen tapaus ollut vielä ehtinyt unohtua ja näytelmä oli turha muistutus tästä kamalasta tapauksesta. Aina Sainio murhasi miehensä helmikuussa 1892 ja rikostutkinta ja oikeudenkäynti kestivät aina huhtikuulle 1892 saakka. Tapausta puitiin kuitenkin lehdissä aina loppuvuoteen saakka, sillä oikeus antoi vielä vahvistuksen Sainion tuomiosta sekä käsitteli jutussa mukana olleiden henkilöiden asioita. *Uusi Savo* taas ilmoitti Canthin kirjoittavan *Sylviä* jo kesäkuussa, jolloin Aina Sainion tuomiosta ja hänen miehensä hautajaisista oli kulunut vasta muutama kuukausi. Canth alkoi siis kirjoittaa näytelmää todella pian tapahtuneen jälkeen ja *Sylvi* valmistui noin yhdeksässä kuukaudessa.

2.2. *Sylvi* ja suomalaisuuden takatalvi

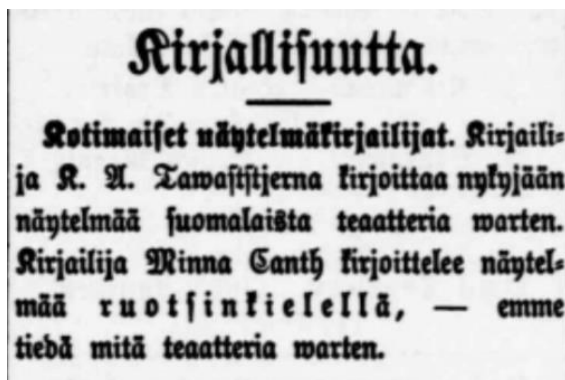
Kun uutinen Minna Canthin uudesta näytelmästä levisi sanomalehdistössä, huomiota kiinnitti erityisesti Canthin valitsema kieli, joka useissa lehdissä ilmoitettiin ruotsiksi.²⁰⁹ *Päivälehdessä* julkaistussa artikkelissa arveltiin kuitenkin, että uutinen olisi pelkkä ”siivekäs” eli perätön huhu-uutinen, joita tämän tästä pääsi ilmoille. Lehden kirjeenvaihtaja kävi kuitenkin Kuopiossa Minna Canthin itsensä puheilla ja varmisti uutisen todeksi. Kirjeenvaihtajan ihmettelyihin ruotsin kielellä kirjoittamisesta Helsingin Ruotsalaiselle teatterille Canth oli artikkelin mukaan vastannut ”Minä kirjoitan niin siksi, että se huvittaa minua.”²¹⁰ Suomalaislehdistössä Canthin kielivalintaan ja teatterivaihdokseen suhtauduttiin värikkäästi. *Pohjalaisessa* todettiin, että Canthin menetys ruotsalaiselle teatterille oli

²⁰⁸ H., ”Sananen r:va Minna Canthin uudesta näytelmästä.” (arv.). *Hämeen Sanomat* 26.1.1893.

²⁰⁹ Kts. esim. *Uusi Savo* 30.6.1892 ja *Nya Pressen* 9.7.1892.

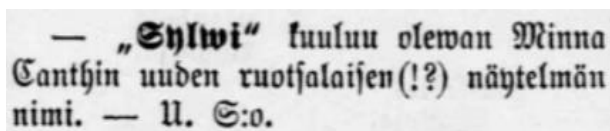
²¹⁰ ”Vaihdoksissa. Kirjoittaako rouva Canth ruotsinkielellä?” (art.). *Päivälehti* 12.7.1892.

”tuntuva vahinko.”²¹¹ Hämmennystään osoittivat myös esimerkiksi *Uusi Savo* ja *Kaiku*, joiden ilmoitukset Canthin näytelmästä erottuivat joukosta kieliasultaan. Lehdet eivät suoraan ilmaisseet ihmettelyään ruotsin kielen valinnasta, vaan antoivat sen sijaan uutisensa kieliasun puhua puolestaan.

Kirjallisuutta.
—
Kotimaiset näytelmäkirjailijat. Kirjailija R. A. Långström kirjottaa nykyään näytelmää suomalaisista teatteria warten. Kirjailija Minna Canth kirjoittelee näytelmää ruotsinkielellä, — emme tiedä mitä teatteria warten.

212

— „Sylwi” kuuluu olewan Minna Canthin uuden ruotsalaisen(!?) näytelmän nimi. — H. S:o.

213

Negatiivisemmin Canthin kieli- ja teatterivalintaan suhtautui muun muassa aikakauslehti *Valvoja*, jonka julkaisemassa artikkelissa ”Takatalven oireita suomalaisuuden kehityksessä” Canthin harmiteltiin antaneen uuden näytelmänsä teatterille, ”jota eivät edes kiihkeimmät viikingit pidä kotimaisena.” Lehti toisaalta ymmärsi Canthin kokeneen vääryyttä Suomalaisen Kansanteatterin puolelta, mutta moitti kirjailijan siitä huolimatta kääntäneen selkensä uskolliselle lukijakunnalleen.²¹⁴ Myös *Tampereen Uutiset* moitti Canthin ”jättäneen suomalaisen yleisön” ja syytti Canthin uhranneen suomalaisuutensa ”uusien aatteiden alttarilla.”²¹⁵ *Uudessa Savossa* Canthin teatterin vaihdosta nimitettiin ”kepposeksi” ja ihmeteltiin, kuinka kirjailija saattoi tukea Ruotsalaista teatteria – tuota ”epäkansallista laitosta.”²¹⁶ Siinä missä suomenkieliset lehdet suhtautuivat Canthin kielen vaihdokseen nyrpeästi, niin ruotsinkieliset lehdet kuten *Hufvudstadsbladet* ja *Nya*

²¹¹ Niku., ”Tähteitä.” (art.). *Pohjalainen* 22.7.1892.

²¹² *Uusi Savo* 30.6.1892.

²¹³ *Kaiku* 9.9.1892.

²¹⁴ O. E. Tudeer., ”Kirje Helsingistä. Takatalven oireita suomalaisuuden kehityksessä. Taiteilijain näytely.” (art.). *Valvoja* 1.11.1892.

²¹⁵ ”Wapaita aatteita.” (art.) *Tampereen Uutiset* 15.7.1892.

²¹⁶ ”Enemmän vakavuutta.” (arv.). *Uusi Savo* 2.2.1893.

Pressen ilmaisivat mielenkiintonsa Canthin ruotsinkieliseen näytelmään ja uutisoivat usein ennen ensi-iltaa, missä vaiheessa näytelmä oikein oli valmisteilla.²¹⁷

Lehtien kiinnostus Canthin kielivalintaan ja teatterivaihdokseen kuvasti Suomessa vallinnutta taistoa suomen ja ruotsin kielten välillä näytelmän kirjoitusajankohtana. Kysymys suomen kielen asemasta yhteiskunnassa kävi kiivaana erityisesti 1800-luvun lopun sanomalehdistössä. Suomenmieliset pyrkivät kiivaasti parantamaan äidinkieltensä asemaa esimerkiksi opetuksessa, kirjallisuudessa ja virastoissa ja vahvistamaan suomen kielen asemaa yleensä suhteessa ruotsiin ja venäjään.²¹⁸ Konkreettisia esimerkkejä kielikysymyksestä sanomalehdissä kohtasi useaan otteeseen. *Aura* totesi eräässä artikkelissaan ”ikävän” ja ”paljon katkeruutta” aiheuttaneen kielikysymyksen esiintyvän siellä täällä muodossa tai toisessa.²¹⁹

Ja kun *Sylvi* sitten viimein sai ensi-iltansa 23. tammikuuta 1893 Helsingin Ruotsalaisessa teatterissa, sai kielikysymys jälleen uuden muodon. Samana päivänä kun *Sylvi* esitettiin ensimmäisen kerran, julkaistiin näytelmä kirjallisessa muodossa myös suomeksi, mikä aiheutti valtavaa närää Canthin suomalaisten lukijoiden keskuudessa.²²⁰ *Sylvin* ensi-illan näytäntö oli loppuunmyyty ja sali täynnä uteliasta yleisöä, sillä näytelmää oli odotettu kauan.²²¹ Useat kotimaiset ruotsalaiset lehdet ylistivätkin arvioissaan *Sylvin* olleen ”riippaisevan koskettava ihmissuhdedraama.”²²² *Hufvudstadsbladet* piti näytelmää kokonaisuudessaan koskettavana tragediana ja uskoi, että montaa ”isänmaan ja teatterin ystävää” ilahdutti varmasti se, että Canth oli antanut näytelmän Ruotsalaiselle teatterille.²²³ Myös *Nya Pressen* kehuu erityisesti *Sylvin* psykologisuutta ja totesi näytelmän ansainneen kaiken sen suosion, jota se sai osakseen.²²⁴ *Fredrikhamns Tidning* taas kuvasi yleisön nousseen aplodeeraamaan näyttelijöille yli kolmekymmentä kertaa.²²⁵ Ruotsinkieliset lehdet kehuivat *Sylviä* niin vuolaasti, että *Uusi Savo* pilkkasi niiden intoa eräässä artikkelissaan:

Tokkopa lie aikoinkaan ruotsalaisessa teatterissa ollut tämmöistä iltaa, jolloin olisi tämmöinen uusi kotimainen näytelmä ensi kertaa julkisuuteen

²¹⁷ Kts. esim. *Nya Pressen* 23.10.1892 ja *Hufvudstadsbladet* 13.12.1892.

²¹⁸ Leino-Kaukiainen 1988, 614-615.

²¹⁹ ”Katsahdus muihin sanomalehtiin.” (art.). *Aura* 3.2.1893.

²²⁰ Tiirakari 1997, 191.

²²¹ *Aftonbladet* 23.1.1893.

²²² Tiirakari 1997, 191.

²²³ A.F. ”Svenska teatern. Fru Minna Canths nya skådespel ”Sylvi”” (arv.). *Hufvudstadsbladet* 24.1.1893.

²²⁴ Arv. af S., ”Svenska teatern. Sylvi.” (arv.). *Nya Pressen* 24.1.1893.

²²⁵ ”Fru Minna Canths nya skådespel ”Sylvi”” (arv.). *Fredrikhamns Tidning* 28.1.1893.

*tullut sen näyttölavalla. Siksipä ovatkin pääkaupungin ruotsalaiset lehdet aivan pakahtua riemusta, kun kerran saavat hekin alkuperäisestä, kotimaisesta, ruotsinkielisestä kappaleesta puhua.*²²⁶

Sylvin esittäminen ruotsiksi oli kova isku sekä suomalaiselle näytelmärunoudelle että Minna Canthin suomenkielisille lukijoille. Toisin kuin ruotsinkieliset lehdet, kaikki suomalaisten sanomalehtien arvioijat eivät osanneet suhtautua *Sylviin* samanlaisella innolla kielikysymyksen kummitellessa taustalla. Ensimmäiset arvostelut näytelmästä ottivatkin hampaisiinsa Canthin päätöksen kirjoittaa *Sylvi* ruotsiksi. Esimerkiksi *Keski-Suomi* ihmetteli kirjailijan päätöstä seuraavasti:

*Kappale on viime maanantaina näytelty suurella menestyksellä Helsingin Ruotsalaisessa teatterissa. Minkä tähden tekijä ei tällä kertaa ole tarjonnut sitä meidän omalle kansallisteatterillemme, siihen on vaikea vastata. Eikö suomalaisen teatterin yleisö enää voi käsittää rouva Canthia vai onko tämä vaan tuommoinen pieni naisten oikku, jonkunmoinen halu herättää efektiä? Olkoon nyt syy mikä tahansa, mutta ”suomalaisuuden takatalvesta” tämänkin tapaus on surkea todistus.*²²⁷

Kielikysymykseen tarttui myös *Karjalatar*, joka epäili, että Canth oli kirjoittanut *Sylvin* ruotsiksi, koska kirjailija oli kokenut, etteivät suomenmieliset olleet ymmärtäneet hänen taidettaan. Canthia oli siksi todellakin vain ”huvittanut” vaihtaa kirjoituskieltä, kuten tämä oli *Päivälehdessä* haastattelussa kertonut. *Karjalatar* kuitenkin toivoi, ettei Canth vastaisuudessa leikkittelisi ”näinkin kalliilla asialla” ja jatkossa sortuisi ”moiseen ajattelemattomaan oikkuun.”²²⁸ *Aura* oli myös Canthin valinnasta pettynyt, sillä lehti koki, että Canth oli nimenomaan suomenkielisen yleisön ja suomenkielisen teatterin avulla saavuttanut sen maineen, mitä hänellä oli. Arvion lopussa kuitenkin todettiin ivalliseen sävyyn, että ”tuskinpa *Sylvi* suuresti olisi suomalaisen teatterin yleisöä miellyttänytkään.”²²⁹ Toisaalta osa lehtien arvioijista osoitti myös neutraalia suhtautumista Canthin kielenvaihdokseen. Esimerkiksi *Louhessa* ihailtiin Canthin osaamista kirjoittaa sekä suomeksi että ruotsiksi, vaikka arvioija pitikin *Sylvin* suomenkielistä versiota kielellisesti kauniimpana kuin

²²⁶ ”Ruotsalainen teatteri viettänyt kotimaisen näytelmän riemujuhlaa.” (art.). *Uusi Savo* 26.1.1893.

²²⁷ Z., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Keski-Suomi* 26.1.1893.

²²⁸ ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Karjalatar* 31.1.1893.

²²⁹ ”Katsahdus muihin sanomalehtiin.” (art.). *Aura* 3.2.1893.

alkuperäistä.²³⁰ Myös *Oulun ilmoituslehdessä* eräs arvioija totesi, että oli kirjailijan oma asia, millä kielellä tämä halusi kirjoittaa. Tärkeintä oli, että *Sylvistä* oli olemassa hyvä suomennos.²³¹

Sylvin julkaiseminen ruotsiksi ja näytelmän tarjoaminen Helsingin Ruotsalaiselle teatterille oli kuitenkin valtaosasta suomenkielisiä lehtiä todella valitettava asia. Yksi syy kielteiseen reaktioon oli, että Canth liitettiin vahvasti suomenkielisten kansallisten kirjailijoiden joukkoon. Hänen teoksiaan pidettiin arvossa sekä kielensä että kielioppinsa ansiota, mutta niissä katsottiin olevan myös isänmaallista ja kansallista ajattelua. Tämän vuoksi Canthin teokset koettiin tavallaan kielipolitiikan välineiksi, sillä hänen suomen kielensä oli moitteetonta. Lisäksi Canthin lahjakkuutta ja edistymistä näytelmäkirjailijana pidettiin suuressa arvossa, koska kotimainen kirjallisuus kaipasi näytelmiä todisteiksi suomalaisen sivistyskielen synnystä.²³² *Sylvin* kirjoittaminen Helsingin Ruotsalaiselle teatterille aiheutti niin paljon polemiikkia ja pahennusta suomen kielen kannattajien parissa, että Canth sai jopa vihaisia yksityiskirjeitä kielikysymystä ja teatterinvaihdosta koskien.²³³ Näytelmä sai aikaan eripuraa myös Canthin lähipiirissä ja esimerkiksi aiheutti useita vuosia kestäneen välirikon Canthin ja Suomalaisen teatterin johtajan Kaarlo Bergbomin välillä. Bergbom nimittäin koki Canthin kielenvaihdoksellaan pettäneen Suomalaisen teatterin ja suomalaisuuden asian, mikä vieroitti Bergbomin kirjailijasta täysin.²³⁴

Teatterinvaihdos ei ollut kuitenkaan yhtäkinen päähänpisto tai kokeilu, vaan Canth oli vuosien aikana ajautunut kauemmas fennomanian aatteista ja häntä inhotti konservatiivisten suomalaisuusmiesten aggressiivinen kritiikki. Canthin mielestä olisi ollut järkevämpää unohtaa kiistat suomen ja ruotsin välillä ja keskittyä sen sijaan taistelemaan yhteisvoimin venäjän kielen asemaa vastaan kuin tuhlata aikaa vanhaan kieliriitaan.²³⁵ Kielikysymykseen kyllästymisen ohella Canth koki tulleen loukatuksi Suomalaisen Kansanteatterin taholta epäoikeudenmukaisen näytäntöpolitiikan ja maksamattomien palkkioiden takia. Esimerkiksi loppuunmyyty *Papin perhe* oli aikaisemmin fennomaanien paheksunnan vuoksi vedetty pois ohjelmistosta, eikä *Kovan onnen lasten* esittämisestä ollut maksettu hänelle mitään. Erimielisyydet teatterin johtajiston – toisin sanoen Bergbomin

²³⁰ "Teatteri." (arv.). *Louhi* 26.5.1893.

²³¹ X. Y., "Näytelmäkirjallisuus ja Minna Canth'in "Sylvi"" (arv.). *Oulun Ilmoituslehti* 10.2.1893.

²³² Tiirakari 1997, 123-125.

²³³ Tiirakari 1997, 194.

²³⁴ Asp 1946, 136-137.

²³⁵ Ahola 2019, 248.

ja tämän sisaren – kanssa vaikuttivat myös Canthin päätökseen siirtyä kirjoittamaan Helsingin Ruotsalaiselle teatterille. Canth katsoi Suomalaisen Kansanteatterin ajavan liikaa fennomanian asiaa, kun hänellä itsellään ei ollut kielikysymykseen varsinaista vahvaa mielipidettä. Toisaalta Canth myös koki, että Ruotsalaisessa teatterissa annettiin enemmän arvoa estetiikalle ja itse taiteelle, jota hän kirjailijana arvosti. Kielenvaihto ei jäänyt kuitenkaan lopulliseksi päätökseksi, vaan Canth jatkoi *Sylvin* jälkeen kirjoittamista suomeksi.²³⁶ Välit Bergbomeihin lämpenivät kuitenkin vasta vuonna 1895 suomalaisten juhliessa Canthin taiteellisia ja kirjallisia saavutuksia tämän 50-vuotisjuhlien aikaan.²³⁷

2.3. Oikukas ja lapsellinen Sylvi

Naiset ja miehet elivät monin tavoin erilaista elämää 1800-luvun Suomessa. Heitä koskivat eri säännöt ja lait ja yhteiskunnan määrittelemät sukupuoliroolit vaikuttivat sen joka portaalla. Esimerkiksi miehet saivat vapaasti käyttää hyväkseen ilotalon palveluita, mutta naisten seksuaalisuutta valvottiin ja rajattiin tarkoin. Nainen saattoi menettää maineensa pienimmästäkin syystä, minkä vuoksi ei-toivotut raskaudet johtivat häpeän lisäksi myös laittomiin abortteihin ja lapsenmurhiin. Moraalittomuuden leima haittasi erityisesti naimisiin pääsyä. Avioliitto oli monille elinehto, sillä suurella osalla naisista ei ollut koulutusta tai mahdollisuutta ansiotyöhön. Tyttöjen koulutus, kasvatus ja opetus poikkesi sekä Suomessa että Euroopassa suuresti poikien kasvatuksesta. Poikia kannustettiin esimerkiksi harjoittamaan kehon voimia ja ulkoilemaan samaan aikaan, kun tytöt pidettiin lähinnä sisätiloissa käsitöiden ja oppikirjojen ääressä. Ihanteellinen ja hyvin kasvatettu tytölapsi oli hiljainen, sävyisä ja kuuliainen.²³⁸

Suomessa naisten siveellisyyden edistäminen 1890-luvulla oli yksi naisasiajärjestöjen kuten Suomen Naisyhdistyksen päätavoitteista. Helsingissä oli vuonna 1880 perustettu yhdistys Finska Federationen,²³⁹ jonka tavoitteita olivat muun muassa epäsiveellisyyden kitkeminen ja prostituution vastustaminen.²⁴⁰ Myös naisasioista kiinnostunut ja naisjärjestöjä tukeva Minna Canth otti osaa keskusteluun naisten yhteiskunnallisesta asemasta, koulutuksesta ja siveydestä. Naisen seksuaalisuudesta hänen mielipiteensä olivat ristiriitaiset: toisaalta seksuaaliset halut olivat saastaisia, toisaalta luonnollisia. Tunteellisuus ja herkkyys olivat tarpeellisia perhe-elämän kannalta, mutta ne saattoivat olla myös

²³⁶ Tiirakari 1997, 55-57.

²³⁷ Asp 1946, 136.

²³⁸ Ahola 2019, 32-48.

²³⁹ Järjestö tunnettiin myös nimellä Suomen Siveelisyysseura.

²⁴⁰ Uimonen 2011, 109-114.

vaarallisia rakkauden ja seksuaalisuuden osalta erityisesti naisille. Canthin teoksissa eroottinen vetovoima oli usein vaarassa muuttua hillittömäksi ja moraalittomaksi haluksi, joka vei väistämättömään tuhoon. Canth oli kuitenkin sitä mieltä, että miehiin nähden naisia kahlittiin monin tavoin niin kodin sisällä kuin ulkopuolellakin. Hän harmitteli, miten poikalapsilla oli kaikki oikeudet vallattomuuteen, mutta luonnollisen pirteä ja iloinen tyttölapsi ei vastannut ajan naisihannetta. Canth kritisoikin tyttöjen kasvatusta Suomessa ja peräänkuulutti, että tytöistä kasvaisi heikkohermoisia ja kivullosia naisia, jotka eivät kykenisi täyttämään velvollisuuksiaan ja olisivat muille rasitukseksi.²⁴¹ Canth uskoi myös, että ihmiskunnan ja kulttuurien edistyminen edellytti molempien sukupuolten osallisuutta. Nainen oli siis yhtä merkityksellinen kuin mies: erilainen, mutta yhtä arvokas ja ansaitsi osakseen saman kunnioituksen.²⁴²

Sylvin arvioissa lehdet kiinnittivät erityistä huomiota näytelmän päähenkilönä toimivan 18-vuotiaan Sylvin käytökseen, mielenmaailmaan ja persoonaan suhteessa vallitsevaan käsitykseen 1890-luvun suomalaisesta naisesta. *Oulun Ilmoituslehti* kuvasi Sylvin olevan ”hemmotellen kasvatettu tyttö” ja ”aivan tunteensa vallassa oleva nainen,” joka oli aina saanut seurata omia päähänpistojaan ja oikkujaan.²⁴³ *Louhi* totesi Sylvin olevan lapsellisen vallaton nuori nainen, joka ei välitä taiteesta, sivistyksestä tai koulusta.²⁴⁴ *Aamulehti* näki Sylvin suoraan ”lapsenkamarista naituna.” Hän oli pikkutyttö, joka ei tiennyt avioliitosta tai miehestään mitään, koska hänelle ei ollut koskaan opetettu avioliiton tuottamia siteitä tai velvollisuuksia.²⁴⁵ Myös *Uusi Suometar* kuvasi Sylvin olevan kehittymätön lapsi, joka ei vielä ”tunne elämän vakavampia puolia.”²⁴⁶ *Uudessa Savossa* Sylvi kuvattiin siveellisten kanssasisartensa vastakohtaksi, jolla ei ollut lainkaan moraalialia ja joka ei edes halunnut olla samanlainen kuin ystävänsä.²⁴⁷ Rajuimmissa arvioinneissa Sylviä nimitettiin jopa luonnottomien olosuhteiden pakosta joutuneeksi ”portoksi.”²⁴⁸ Joitakin positiivisiakin piirteitä päähenkilöstä kuitenkin löydettiin. Esimerkiksi *Karjalatar* ei pitänyt

²⁴¹ Ahola 2019, 32-50.

²⁴² Majjala 2019, 147.

²⁴³ X. Y., ”Näytelmäkirjallisuus ja Minna Canth’in ”Sylvi”” (arv.). *Oulun Ilmoituslehti* 10.2.1893.

²⁴⁴ ”Teaatteri.” (arv.). *Louhi* 26.5.1893.

²⁴⁵ ”Kirjallisuutta ja Taidetta.” (arv.). *Aamulehti* 8.2.1893.

²⁴⁶ O.R. ”Kirjallisuutta” (arv.). *Uusi Suometar* 27.1.1893.

²⁴⁷ ”Kansanteatteri. Minna Canthin ”Sylvi.”” (arv.). *Uusi Savo* 28.1.1893.

²⁴⁸ *Hengellinen kuukauslehti* 1.2.1893.

pahana asiana Sylvin erilaisuutta, vaan totesi tämän olleen kaikkine oikkuineen myös rehellinen, avomielinen sekä vilkas ”huimapää.”²⁴⁹

Useissa arviossa esille nousivat samat tai samankaltaiset adjektiivit Sylviä kuvailtaessa. Siinä missä yhteiskunnan ihanteena oli ollut kasvattaa naisesta oppinut, hiljainen ja sävyisä, oli Sylvi sen sijaan kasvanut täysin päinvastaiseksi. Häneen liitettiin usein sanat ”tyttö,” ”lapsellinen” ja ”lapsi.” Sylvi myös teki asioita lapsen tavoin omien tunteidensa mukaan, eli hän ei ajatellut järkensä vaan tunteidensa kautta. Arvioinneissa haluttiin ikään kuin alleviivata sitä, että Sylvin käytös ei ollut sellaista kuin tavalliselta 18-vuoden iässä aikuisuuden kynnyksellä olevalta suomalaisneidolta olisi voinut odottaa. Syyksi Sylvin käytökseen arveltiin sitä, ettei häntä ollut kasvatettu eikä ohjattu kasvamaan yhteiskuntaan sopivaksi. Tätä kuvastaa hyvin esimerkiksi *Päivälehdessä* julkaistu arvio, jossa Sylviä luonnehditaan näin:

*Hän on sievä, hilpeä, vallaton, rajattomasti lapsellinen ja avonainen tyttö, joka aina näyttää saaneen mielin määrin mellastella ja joka on säilyttänyt alkuperäisen välittömän luonteensa ihan luonnollisessa tilassa. Kasvatus ei ole häneen paljon mitään merkkiä jättänyt eivätkä mitkään koettelemukset ole häntä vaarallisempiin kiusauksiin saattaneet.*²⁵⁰

Vaikuttaa siltä, että painottamalla Sylvin vastakohtaisuutta siihen naisihanteeseen, joka Suomessa tuona aikana oli, arvioinneissa yritetään alleviivata nimenomaan sitä, että Sylvi oli omanlaisensa. Sylvi on kasvatuksen puutteen vuoksi pysynyt lapsena, jolla ei ole rajoja tai muuta päämäärää elämässä kuin itsensä hauskuuttaminen. Kasvatuksen puute ja lapsellisuus nousivat esille lehdissä myös Sylvin suorittaman henkirikoksen syiden arvioinnissa sekä teon vakavuutta pohtiessa. *Oulun Ilmoituslehti* kuvasi Sylvin ”murhaajanaisraukaksi, joka ei tiennyt mitä teki.” Sylvi oli arvion mukaan intohimojensa ja mieli-johteidensa vallassa, eikä voinut niille mitään.²⁵¹ *Aamulehti* painotti, että koska Sylville ei ollut opetettu mitään, tämä ei osannut edes katua rikostaan, mikä vahvisti sitä käsitystä, ettei Sylvi ollut ”alkuunkaan normaali-ihmisenä pidettävä.”²⁵² *Keski-Suomi* totesi Sylvin ajattelevan vain omaa itseään ja että hänen oli mahdotonta erottaa oikeaa väärästä tai katua tekoaan. Lehti pohti kuitenkin, millainen kasvatus oli mahtanut johtaa siihen, että

²⁴⁹ ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Karjalatar* 31.1.1893.

²⁵⁰ Kasimir Leino, ”Kotimaista kaunokirjallisuutta.” (arv.). *Päivälehti* 29.1.1893.

²⁵¹ Strix., ”Kirje Helsingistä.” (lukijakirje). *Oulun Ilmoituslehti* 29.10.1893.

²⁵² ”Kirjallisuutta ja Taidetta.” (arv.). *Aamulehti* 8.2.1893.

Sylvistä oli kuoriutunut niin ”oikullinen tyttö.”²⁵³ *Karjalatar* näki jälleen Sylvissä kuitenkin myös hyviä puolia. Arviossa oltiin sitä mieltä, että vaikka ”kovin tahtoisi mielellään väittää häntä luonnottomaksi,” Sylviä kohtaan tuli kuitenkin tuntoa myötätuntoa, sillä ”hän oli tunteidensa lapsi, eikä herra.”²⁵⁴

Useat arvioijat halusivat korostaa sitä, että Sylvi ei tappanut aviomiestään Akselia silkasta pahuudesta tai ilkeydestä. Sen sijaan teon kuvattiin olleen ajattelemattomuudesta johtuva päänäpistö. Kuten *Aamulehti* painotti, Sylville ei ollut opetettu lapsuudessa tai nuoruudessa yhteiskunnan toimintatapoja, joten ei voitu olettaa, että hän olisi voinut ymmärtää tekojensa seuraukset. Syytä haluttiin vierittää pois Sylvin harteilta ja osoittaa, että vika oli jossakin muualla. Vika saattoi olla Sylvin kasvatuksen puutteessa, vika saattoi olla Sylvin ymmärtämättömyydessä, vika saattoi olla Sylvin vahvoissa tunteissa... Sylvi pyrittiin siis vapauttamaan rikoksenteijän taakasta vetoamalla johonkin ulkoiseen tekijään, joka pakotti hänet murhaamaan aviomiehensä. Canthin teoksia tutkinut Minna Maijala teki myös samankaltaisen havainnon artikkelissaan *Sylvistä*. Maijala toi esille sen, että Sylviltä oli evätty kaikki mahdollisuudet esimerkiksi hankkia kokemuksia seurustelusta tai seuraelämästä, eikä häntä siis voitu pitää kokonaan vastuussa suorittamastaan henkirikoksesta.²⁵⁵

2.4. Minna Canth – miestenvihaaja

Naiset olivat alkaneet tosissaan ottaa osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kirjallisuuteen 1890-luvulla. Minna Canth oli tämän murroksen keskipisteessä julkaisten useita lehdiartikkeleita, näytelmiä, novelleja ja pienoisoromaaneja, jotka saivat valtavasti huomiota ja aiheuttivat keskustelua sekä suomalaisessa lehdistössä että yhteiskunnassa. Tämänkaltaisen osallistuminen julkiseen keskusteluun loi Canthista lukijoille julkista kirjailijakuvaa, joka osaltaan vaikutti hänen teostensa vastaanottoon. Kirjailijan sukupuolella oli tässä kuitenkin merkitystä: naiskirjailijan teoksia luettiin usein vähemmän taiteellisina ja enemmän viihteellisinä kuin miesten teoksia. Sukupuolen merkitys korostui aikalaisarvioissa erityisesti siksi, että sanomalehtien kirja-arvosteluja kirjoitti pääasiallisesti miespuolinen sivistyneistö: toimittajat, oppineet ja kirjailijat.²⁵⁶ Myös Canth koki sukupuolensa vuoksi vastustusta koko kirjailijanuransa ajan. Hänen teoksiinsa kohdistui usein

²⁵³ Z., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Keski-Suomi* 26.1.1893.

²⁵⁴ ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Karjalatar* 31.1.1893.

²⁵⁵ Maijala 2005, 160.

²⁵⁶ Tiirakari 1997, 33-45.

vihamielistä poliittisesti värittyä kritiikkiä erityisesti konservatiivisilta lukijoilta. Canthin katsottiin olevan yhteiskunta rauhaa ja *Raamatun* oppeja pilkkaava anarkisti.²⁵⁷ Seurapiireissä taas ihmeteltiin, miten naisella ylipäättäen oli aikaa ja halua kirjoittaa novelleja ja näytelmiä, ja samalla kauhisteltiin Canthin realistista näkökulmaa ja aihevalintoja. Monet olivat sitä mieltä, että Canth ei olisi naisena ja perheenäitinä saanut kirjoittaa esimerkiksi langenneista naisista, sillä naisen moraalista heikkoutta ei saanut kirjallisuudessa kuvata – ei varsinkaan sivistyneistöön lukeutuva naiskirjailija.²⁵⁸

Canthia itseään luonnehdittiin *Sylvin* arvioissa hyvinkin ristiriitaisesti. Toisaalta hänen taitojaan kirjailijana ihailtiin. *Karjalattaren* arvioijan mielestä *Sylvin* henkilöt oli kuvattu ”hellällä taiteilijan kädellä,” kuten Canthin teoksissa yleensäkin.²⁵⁹ Myös *Keski-Suomi* kehui Canthin kirjailijan taitoja todeten, että *Sylvissä* oli samanlaista ”efektiä,” jota Canthin kaltaiselta tottuneelta kirjailijalta saattoi odottaa.²⁶⁰ Toisaalta Canth sai kuitenkin myös paljon kritiikkiä, josta osa kohdistui kielikysymyksen ohella enemmän kirjailijan näkemyksiin yhteiskunnasta kuin näytelmään itseensä. *Aamulehti* esimerkiksi totesi *Sylvin* lisänsen Canthin ”ennestäänkin jo kuulua mainetta näytelmäkappaleiden kirjoittajana,” mutta samalla hänen teoksiaan arvosteltiin yleisesti naishenkilöiden positiivisesta korostamisesta mieshenkilöiden kustannuksella ja miesten vähättelyllä.²⁶¹ Myös *Päivälehdessä* otettiin *Sylvin* arviossa esille Canthin taipumus syyttää miehiä yhteiskunnan puutteista sekä valita aiheita, jotka saavat lukijat asettumaan tarinan naisen puolelle ja pitämään miehiä ”syyllisinä naisten kärsimyksiin ja erehdyksiin”.²⁶² *Uusi Suometar* puhui jopa ”miesvihasta,” jota Canth oli usein teoksissaan – erityisesti vanhemmissa kappaleissaan – väitetysti lietsonut.²⁶³ Myös *Tampereen Sanomissa* kritisoitiin *Sylvin* mieshahmoja ja erityisesti *Sylvin* rakastajaa Viktor Hovingia, jonka moraaliton ja selittämätön käytös oli arvioijan mielestä merkki siitä, että Canthin ajatusmaailmassa oli vielä havaittavissa selkeitä miesten vihaajan merkkejä.²⁶⁴ Tyytymättömyys *Sylvin* mieshenkilöihin oli niin suuri, että kun *Nya Pressen* kävi haastattelemassa Canthia helmikuussa 1893,

²⁵⁷ Ahola 2019, 99.

²⁵⁸ Tiirakari 1997, 227-229.

²⁵⁹ ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Karjalatar* 31.1.1893.

²⁶⁰ Z., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Keski-Suomi* 26.1.1893.

²⁶¹ ”Kirjallisuutta ja Taidetta.” (arv.). *Aamulehti* 8.2.1893.

²⁶² Kasimir Leino, ”Kotimaista kaunokirjallisuutta.” (arv.). *Päivälehti* 29.1.1893.

²⁶³ *Uusi Suometar* 12.3.1893.

²⁶⁴ -m., ”Sylvi.” (arv.). *Tampereen Sanomat* 6.2.1893.

kertoi kirjailija saaneensa vihaisia kirjeitä suomalaisilta miehiltä. Useat olivat tulleet loukatuksi siitä tavasta, jolla *Sylvin* mieshenkilöt oli näytelmässä esitetty.²⁶⁵

Miesten ja naisten väliset erot askarruttivat Minna Canthia koko hänen kirjailijauransa ajan. Toisaalta Canth oli samaa mieltä siitä, että sukupuolet olivat perustavalla tavalla erilaiset, mutta toisaalta hän kritisoi niitä, jotka väheksyivät naisia ja asettivat naisen miehen alapuolelle. Canth ei myöskään arvostanut porvarillista naisihannetta – niin sanottua kodinhengetärtä – joka uhrasi itsensä miehensä vuoksi ja jota kohdeltiin kuin orjaa. Canth ottikin teoksissaan kantaa miesten ja naisten rooleihin avioliitossa ja perheessä. Hän koki, että miehellä oli liian paljon valtaa puuttua vaimonsa asioihin ja kirjoitti aiheesta muun muassa näytelmässään *Työmiehen vaimo*.²⁶⁶

Minna Maijalan mukaan Canth kuvasi myös Sylvin ja Aksel Vahlin avioliittoa *Sylvissä* eräänlaiseksi valtakamppailuksi. Vahl oli mennyt naimisiin kasvattamansa Sylvin kanssa ja odotti tältä perinteisen taloutta hoitavan vaimon käytöstä. Vahl oli kuitenkin holhoojana jättänyt kasvattamatta Sylvin sopivaksi siihen vaimon rooliin, jonka hän odotti tytön omaksuvan. Vahl ei myöskään ollut tutustuttanut Sylviä seuraelämään kodin ulkopuolella. Aviovaimona Sylvin roolin tuli olla noudattaa miehensä tahtoa, mutta hänellä ei ollut taitoa tai halua toteuttaa Akselin vaatimuksia. Sen sijaan Sylvi ikävystyi ja kapinoi: hän löysi rakkaudesta Viktor Hovingiin mahdollisuuden omien halujensa toteuttamiseen, josta näytelmän konflikti lopulta syntyi. Vastakohtana Vahlin kahlitsevalle rakkaudelle Maijala kokee Hovingin hahmo tematisoineen vapaata rakkautta. Hovingin ja Sylvin välinen intohimo rakentui kuitenkin pelkistä kuvitelmista, eikä niiden pohjalta ollut mahdollista rakentaa yhteistä elämää. Intohimolla oli tuhoava vaikutus, joka koitui viimein Sylvin kohtaloksi. Maijalan mukaan Canth osoitti, ettei Viktorin edustama vapaa rakkaus ollut vaihtoehto Akselin edustamalle holhousavioliitolle, vaan molemmat vaihtoehdot olivat Sylville yhtä tuhoisat: Akselin kuoltua Sylvi luuli vihdoinkin olevansa vapaa rakastamaan Viktoriaa, mutta tämä olikin kihlannut toisen naisen pelastaakseen maineensa Sylvin teon sosiaaliselta häpeältä.²⁶⁷

Mieshahmojen kuvaaminen ja heidän roolinsa *Sylvin* juonessa koettiin monelta osin lehtiartikkelissa epäonnistuneeksi. *Aamulehti* kirjoitti pitkän kappaleen Canthin tavasta kuvata miehiä teoksissaan niin, että ”miespuoliset henkilöt esiintyivät naispuolisiin verraten

²⁶⁵ A. F. ”Ett besök hos fru Minna Canth.” (art.). *Nya Pressen* 26.2.1893.

²⁶⁶ Ahola 2019, 100-103.

²⁶⁷ Maijala 2005, 162-166.

epäedullisessa valossa.” *Sylvissä* esitettyjä miehiä lehti moitti kuvatus ”vikapäiksi” näytelmän surkeaan loppuun ja kritisoi sitä, miten syy Sylvin rikoksesta vieritettiin mieshenkilöiden kontolle.²⁶⁸ Myös *Oulun ilmoituslehdessä* julkaistussa arvioissa oltiin sitä mieltä, että mieshenkilöt olivat huonosti onnistuneet. Aksel oli pelkkä tavallinen virkamies, joka ”ei ollut millään muotoa kiinnostava,” ja Sylvin rakastaja Viktor Hoving taas oli lurjus, josta ”ei päässyt kunnolla käsitykseen.”²⁶⁹ Enemmän painotusta arvioissa annettiin kuitenkin Sylvin rakastajalle Viktorille kuin hänen aviomiehelleen Akselille. Useat arvioijat eivät kokeneet Akselin hahmoa erityisen mielenkiintoiseksi, vaan häntä luonnehdittiin ”kuivaksi virkamieheksi.”²⁷⁰ Viktor Hoving taas sai paljon negatiivisemmän vastaanoton arvioissa. *Karjalatar* kuvasi Viktoria ”päättämättömäksi,” eikä kokenut hahmoa erityisen sympaattiseksi.²⁷¹ Samaten *Aura* luonnehti Viktoria ”tahdonvoimattomaksi” ja ”luonnottomaksi narriksi.”²⁷² Toisessa arvostelussaan näytelmästä lehti kirjoitti Viktorin hahmosta seuraavaa:

*Viktor Hoving on yhtä kummallinen olento, josta ei tiedä ylenkatsooko häntä toisen vaimon viettelijänä vai sääliikö häntä kevytmielisyyden takia, kun hän oltuaan alkusyynä Sylvin rikokseen tämän kuitenkin niin pian hylkää ja kihlaa toisen. Hän näyttää avioliitolle antavan yhtä vähän arvoa kuin jollekin hevoskaupalle.*²⁷³

Myös *Oulun Ilmoituslehti* ihmetteli, kuinka Viktor oli niin ajattelematon, että ”hyväili toisen laillista puolisoa,” vaikka Sylvi oli selkeästi tietämätön avioliiton pyhyydestä toisin kuin Viktor itse.²⁷⁴ *Keski-Suomenkaan* arvioissa ei pidetty Viktorin hahmosta ja erityisen ”kurjamaista” oli nuorukaisen käytös viimeisessä näytöksessä. Arvioija halveksi tapaa, jolla Viktor ilmoitti Sylville kihlanteensa tytön entisen koulutoverin Karin Löfbergin ja sen jälkeen hylkäsi Sylvi vankiselliinsä.²⁷⁵

Vaikka Canth itse kritisoi näytelmässä sekä Aksel Vahlin että Viktor Hovingin hahmojen edustamaa rakkautta Sylviin, näytelmän arvioissa huomio kiinnittyi selvästi enemmän Viktorin edustamaan rakastajan rooliin kuin Akselin aviomiehen rooliin. Akselin osuus

²⁶⁸ ”Kirjallisuutta ja Taidetta.” (arv.). *Aamulehti* 8.2.1893.

²⁶⁹ X. Y., ”Näytelmäkirjallisuus ja Minna Canth’in ”Sylvi”” (arv.). *Oulun Ilmoituslehti* 10.2.1893.

²⁷⁰ ”Kansanteatteri” (arv.). *Keski-Suomi* 13.6.1893.

²⁷¹ ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Karjalatar* 31.1.1893.

²⁷² ”Kirjallisuutta ja Taidetta.” (arv.). *Aura* 21.3.1893.

²⁷³ ”Kirjallisuutta ja Taidetta.” (arv.). *Aura* 11.11.1893.

²⁷⁴ X. Y., ”Näytelmäkirjallisuus ja Minna Canth’in ”Sylvi”” (arv.). *Oulun Ilmoituslehti* 10.2.1893.

²⁷⁵ ”Kansanteatteri” (arv.). *Keski-Suomi* 13.6.1893.

arvioissa jäi taka-alalle, sillä Viktorin moraaliton käyttäytyminen vei huomion. Viktor tiesi avioliiton olevan pyhä liitto ja että tätä liittoa oli kunnioitettava. Hän ymmärsi tekevänsä väärin Sylvin suhteen, sillä kuten *Oulun Ilmoituslehti* viittasi, Sylvi oli tietämätön siitä, kuinka avioliitossa toimitaan. Selitettäessä Sylvin käyttäytymistä ulkoisilla tekijöillä myös Viktorilla katsottiin olleen osaa asiassa. Mikäli vanhempi ja kokeneempi nuorukainen olisi toiminut moraalisesti oikein ja kunnioittanut Akselin ja Sylvin avioliittoa, ei Sylvi todennäköisesti olisi toteuttanut miehensä murhaa. Sen vuoksi Viktorin päätös hylätä Sylvi oman maineensa pelastamiseksi näyttäytyi näytelmän arvioijille erityisen inhottavana: Hoving ei ollut valmis ottamaan vastuuta osallisuudestaan Sylvin tekoon. Sen sijaan hän pesi kätensä asiassa. Viktor pelasti oman maineensa jättäen Sylvin kärsimään rangaistusta teosta, jonka suorittamiseen hän oli itse epäsuorasti käytöksellään ja valinnoillaan vaikuttanut.

3. YKSINÄINEN SYYLLISYYS JA JAETTU VASTUU

3.1. Rikollinen rouva ja kokematon lapsi

Kun Minna Canth työsti *Sylviä* vuonna 1892, mainitsi hän kirjeessään ystävälleen Olga Salolle kirjoittavansa näytelmää, jossa nuori vaimo rakastui toiseen ja surmasi miehensä. ”Ei se rouva Sainio kumminkaan ole,” kirjoitti Canth kirjailijan kirjeenvaihtoa tutkineen Maijalan mukaan.²⁷⁶ Kuitenkin alkaen jo *Sylvin* ensiesityksestä Helsingin Ruotsalaisessa teatterissa toimi Aina Sainio ja hänen tapauksensa useissa näytelmän arvioinneissa vertailukohtana *Sylvin* tarinalle. Huolimatta siitä, ettei Canth julkisesti ottanut kantaa *Sylvin* aiheeseen, näytelmän samankaltaisuus rikostapauksen kanssa aiheutti sen, että Aina Sainion koettiin olevan *Sylvin* hahmon esikuva. *Keski-Suomen* arviossa esimerkiksi todettiin, ettei Canth ollut katsonut tarpeelliseksi avata *Sylvin* lapsuutta tai kasvatusta, koska tällä oli *Sylviä* kirjoittaessa ollut mielessä eräs ”tunnettu rikosjuttu.”²⁷⁷ *Uuden Savon* arviossa uskottiin myös, että *Sylvin* hahmon pohjana oli ”hyvin tunnettu naisluonne,” jolla oli ”löyhät moraaliset perusteet tai oikeammin ei ollut niitä ollenkaan.”²⁷⁸ Myös *Hämeen Sanomat* totesi Sainion tapauksen toimineen *Sylvin* ”suoranaisena perustuksena”²⁷⁹ ja *Hufvudstadsbladetin* kierrättämässä ruotsalainen *Sundsvallpostenin* arviossa näytelmä kuvattiin Sainion tapauksen ”dramatisoinniksi.”²⁸⁰ Samaa sanottiin *Päivälehdessä*, jossa Canthin kuvattiin käsitelleen näytelmässään hyvin tunnettua ”kauheaa myrkytystapausta” – tosin taiteilijan vapaudella.²⁸¹

Aina Sainio ja hänen tapauksensa eivät toimineet kuitenkaan lehdistön näkökulmasta katsottuna pelkkänä perustuksena *Sylville*. Useat lehdet kokivat, että Canth yritti *Sylvin* tarinalla myös selittää Aina Sainion tapausta – erityisesti naisen luonnetta. *Haminan Sanomien* arvostelussa uskottiin, että Canth pyrki näytelmässä selittämään Sainion – tuon ”sairaalloisen epäsikiön” ja hämeenlinalaisen ”hirmuteon tekijän” – psyykeä ja sieluntieteilä.²⁸² *Wiipurin sanomat* uskoi, että Canthia oli tapauksessa viehättänyt se ”sieluntieteellinen toiminta,” mikä oli ollut olemassa ”asianosaisissa henkilöissä” ennen henkiriikosta.²⁸³ Aikakausilehti *Finsk Tidskrift* pohti, että Canthille oli varmasti haastavaa, mutta

²⁷⁶ Maijala 2014, 255.

²⁷⁷ Z., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Keski-Suomi* 26.1.1893.

²⁷⁸ ”Kansanteatteri. Minna Canthin ”Sylvi”.” (arv.). *Uusi Savo* 28.1.1893.

²⁷⁹ H., ”Sananen r:va Minna Canthin uudesta näytelmästä.” (arv.). *Hämeen Sanomat* 26.1.1893.

²⁸⁰ ”Teater och Musik.” (arv.). *Hufvudstadsbladet* 4.7.1893.

²⁸¹ -?, ”Ruotsalaisessa teatterissa” (arv.). *Päivälehti* 24.1.1893.

²⁸² ”Suomalainen kansanteatteri.” (arv.). *Haminan Sanomat* 15.9.1893.

²⁸³ J. A. L., ”Kirjallisuutta” (arv.). *Wiipurin Sanomat* 11.2.1893.

myös mielenkiintoista yrittää psykologisesti perustella ja motivoida sellainen kamala teko, johon Sainio syyllistyi.²⁸⁴ Samaa sanoi *Åbo Underrättelser*. Lehti jopa ylisti Canthin psykologista silmää ja kehuu, että *Sylvi* oli Canthin teoksista se, jossa hänen taitonsa ”loisivat kirikkaammin” kuin missään muussa kirjailijan teoksessa.²⁸⁵ Myös *Päivälehdessä* kehuttiin Canthin luoneen myrkyttäjälle ”päteviä vaikuttimia tekoonsa,” sekä luoneen alkuperäisen tapauksen pohjalta ”tosidraamallisen toiminnan” sekä ”jännittävän luonnekuvauksen” *Sylvistä*.²⁸⁶ *Valvojassa* luonnehdittiin Canthin pyrkimystä tutkia Sylvin poikkeavaa luonnetta seuraavasti:

*On tapahtunut kamala, arvoituksen kaltainen murha: nuori, hilpeäluontoinen nainen, melkein lapsi, on surmannut puolisonsa, jonka kanssa hän on elänyt – ainakin näennäisesti – onnellisessa avioliitossa. Kuinka tuommoisen on voinut tapahtua? Mitkä ovat ne edellytykset ja vaikutukset, jotka voivat nuoresta, onnellisissa oloissa elävästä naisesta tehdä murhaajan? Siinä on, luulen ma, se aihe, joka on pannut Minna Canthin mielikuvituksen liikkeelle.*²⁸⁷

Rikollisen naisen mieli kiinnosti Canthia, kuten toin ilmi luvussa 2.1. Canth korosti henkilöhahmojensa psykologian merkitystä ja se oli hänelle kirjailijana tärkeä aihealue. Se myös liitti hänen tuotantonsa osaksi ajan pohjoismaisen ja eurooppalaisen kirjallisuuden arvoja ja pyrkimyksiä.²⁸⁸ Kirjallisuuden kehitys seurasi 1800-luvun lopulla tieteellistä selitysmallia ja tämän selitysmallin mukaisesti ihmisen realistinen tarkastelu johti kirjailijat pohtimaan ihmisen kehitystä, toiminnan syitä sekä motiiveja. Ihmisen sielu tunteineen ja ristiriitoinen oli jo pitkään kuulunut romantiikan aiheisiin, mutta realismin vaikutuksen kautta siitä tuli syventyvän ihmiskuvan aihe.²⁸⁹ Canth käytti *Sylvissä* tätä eurooppalaisen kaunokirjallisuuden malleihin perustuvaa psykologista kuvaustapaa. Yhteiskunnalliset olosuhteet ja muut ympäristötekijät sekä Sylvin luonne muodostivat sen materiaalin, jota Canth näytelmässä tutki ja tarkasteli.²⁹⁰

²⁸⁴ J. N. R., ”Teater” (arv.). *Finsk Tidskrift* 1.3.1893.

²⁸⁵ A. B. C., ”Minna Canths Sylvi på hufvudstads svenska scen.” (arv.). *Åbo Underrättelser* 28.1.1893.

²⁸⁶ -?, ”Ruotsalaisessa teatterissa” (arv.). *Päivälehti* 24.1.1893.

²⁸⁷ O. E. Tudeer, ”Romantiikkia” (arv.). *Valvoja* 1.8.1893.

²⁸⁸ Majjala 2014, 268.

²⁸⁹ Krogerus 1998, 55.

²⁹⁰ Majjala 2014, 211-212.

Juli L. Parker argumentoi, että useat kirjailijat näkivät henkirikoksen suorittaneen naisen mielenkiintoisena analyysinkohteena, koska naisten ei yleensä ollut mahdollista edustaa itseään julkisesti samalla tavalla kuin miesten. Rikollisista naisista uutisoivat miesten hallitsema lehdistö, heitä rankaisi miehistä koostuva oikeuslaitos ja usein miehet tallensivat heidän rikoksensa myös historiankirjoihin. Naisten julkisuuskuva oli kokonaan miesten käsialaa, eikä heillä ollut mahdollisuutta puolustautua tältä heidän kunniansa ja siveytensä häpäisevältä ”epäedustukselta.” Parker katsoo, että kirjailijat – erityisesti biografisten teosten kirjoittajat – olivat usein kriittisiä, eivätkä suostuneet uskomaan julkisuudessa luotua kuvaa naisesta ”hirviönä.” Sen sijaan useat kirjailijat uskoivat henkirikoksen taustalla olleen mahdollisesti muitakin motiiveja ja vaikuttimia – tällaisia olivat esimerkiksi yhteiskunnan asettamat paineet tai mielenterveysongelmat.²⁹¹

Myös Canth pohti *Sylvissä* näitä Parkerin esille ottamia seikkoja ja käsitteli Sylvin psykologista kehitystä murhaajaksi sen sijaan, että olisi leimannut tämän hirviöksi ja pahaksi ihmiseksi. Toisaalta koska Aina Sainion katsottiin toimivan Sylvin hahmon esikuvana, lehdistössä koettiin, että Canth pyrki nimenomaan Sylvin kautta selittämään juuri Sainion luonnetta ja psykologiaa. On kuitenkin otettava huomioon, että kun aito rikostapaus kirjoitetaan fiktiiviseksi kirjallisuudeksi, todenpitäväksi voidaan katsoa vain esimerkiksi kirjailijan halu ottaa tapauksen kautta kantaa historiallisesti merkittävään ilmiöön. *Sylvin* tapauksessa tällainen ilmiö oli naisen rikollisen mielen ymmärtäminen, josta Canth oli kiinnostunut. Faktan ja fiktion sekoittaminen aiheuttaa lukijassa kuitenkin usein hämmennystä. Houkutteleva ajatus siitä, että fiktion kautta olisi mahdollista saada selvyyttä alkuperäisen rikostapauksen epäselviin kohtiin, hautautuu usein kertomuksen henkilöhahmojen äänien, näkökulmien ja kerrontatyylien alle. Lopulta lukijan voi olla jopa mahdotonta erottaa keksittyjä yksityiskohtia todellisen tapauksen faktoista – voidaanpa ne jopa kyseenalaistaa.²⁹²

Osa lehdistä tekikin lukijoilleen selväksi sen, että vaikka Canth olisikin ottanut *Sylvin* aiheen Sainion tapauksesta, kyseessä oli kuitenkin fiktiivinen tarina ja keksityt henkilöt. *Aamulehti* ilmoitti, ettei *Sylvillä* ja Sainion tapauksella ollut muuta yhteistä kuin myrkytystapa.²⁹³ *Valvoja* taas totesi, että Canth oli ”runoilijan oikeudella” vapauttanut itsensä Sainion tositapauksesta ja luonut Sylvistä sen sijaan ”romanttisen

²⁹¹ Parker 2010, 90-91.

²⁹² Paccaud-Huguet & Abouddahab 2011, 51-54.

²⁹³ ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Aamulehti* 1.2.1893.

maailmankatsomuksen” ja ”runoilijamielikuvituksen lapsen.”²⁹⁴ Sylvi kuvattiinkin lehdissä ”iloiseksi,”²⁹⁵ ”herttaiseksi”²⁹⁶ ja ”eläväiseksi”²⁹⁷ tytöksi, joka oli vielä elämässään ”kokematon”²⁹⁸ ja noudatti ”hetken tunnetta.”²⁹⁹ Sylvin luonteesta muodostettiin lähes täydellinen kontrasti Aina Sainiolle, joka oli kuvattu oikeuskäsittelynsä aikana ”tyyneksi”³⁰⁰ ja ”levolliseksi”³⁰¹ naiseksi, jolla oli ”jääksi karaistu mieli”³⁰² ja ”kivikko sydän.”³⁰³ Sylvin laajaa tunneskaalaa ei ollut havaittavissa Sainiossa. Lisäksi Sylvin painotettiin olevan ”kokematon lapsi”³⁰⁴ ja ”alkujaan viaton,”³⁰⁵ kun taas Sainio oli todistajalausuntojen mukaan jo lapsesta saakka valehdellut ja varastellut.³⁰⁶ Toisaalta Sylviä ja Sainiota yhdisti se tekijä, että lehdistössä koettiin, että heitä ei joko ollut kasvatettu oikein tai ei kasvatettu lainkaan.

Vaikka Canth olikin ottanut Sylviin vaikutteita Aina Sainiosta, oli hän tarkoituksellisesti tehnyt Sylvistä tunteellisemmän hahmon kuin esikuvastaan. Sylvi edusti ajan näytelmille – kuten Henrik Ibsenin *Nukkekodille* (1879) – tyypillistä ingenue-tyyppiä: hän oli viaton, kokematon ja lapsellinen. Näytelmä toimiikin eräänlaisena naturalistisena kokeena, jossa Canth tutki viattoman tytön kehitystä intohimoiseksi naiseksi, jonka ympäristötekijät ja omat intohimot viimein sysäsivät aviorikokseen ja murhaan sekä sitä kautta tuhoonsa.³⁰⁷ Sylvin tarina nähtiin luonnollisen poikkeusihmisen ja luonnottomaksi käyneen nyky-yhteiskunnan välisenä ristiriitana ja niiden välisenä kamppailuna. Sylvi siis edusti alkupeppäisen ja ehjän ihmisluonnon kaipuuta: hän oli vastakohta arkipäivän surkastuneelle ihmisyydelle.³⁰⁸

Vastakohta-asettelu Sylvin ja Aina Sainion välillä kävi ilmeiseksi lehdistössä myös niistä tapahtumista, jotka johtivat henkirikokseen. *Uusi Suometar* kuvasi Sainion

²⁹⁴ O. E. Tudeer, ”Romantiikkia” (arv.). *Valvoja* 1.8.1893.

²⁹⁵ Kasimir Leino, ”Ida Aalbergin seurue. Mietelmiä yrityksestä ja sen tarkoituksesta.” (arv.). *Päivälehti* 24.10.1893.

²⁹⁶ ”Suomalainen kansanteatteri.” (arv.). *Haminan Sanomat* 15.9.1893.

²⁹⁷ Arv. af S., ”Svenska teatern. Sylvi.” (arv.). *Nya Pressen* 24.1.1893.

²⁹⁸ O. R., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Uusi Suometar* 27.1.1893.

²⁹⁹ A., ””Sylvi””.” (arv.). *Jyränkö* 26.5.1893.

³⁰⁰ *Aamulehti* 9.3.1892.

³⁰¹ *Hämeen Sanomat* 8.3.1892.

³⁰² *Päivälehti* 8.4.1893.

³⁰³ *Lounas* 12.4.1892.

³⁰⁴ A.F. ”Svenska teatern. Fru Minna Canths nya skådespel ”Sylvi”” (arv.). *Hufvudstadsbladet* 24.1.1893.

³⁰⁵ ”Suomalainen kansanteatteri.” (arv.). *Haminan Sanomat* 15.9.1893.

³⁰⁶ ”Rouva Sainion luonteen arvostelua” (art.). *Oulun Ilmoituslehti* 24.4.1892.

³⁰⁷ Majjala 2014, 254-257.

³⁰⁸ Tiirakari 1997, 189.

”viekkaukella” sopivan tilaisuuden tullen antaneen miehelleen myrkkypöytäpöytäpuun tarkoitettuna kiniinikapselina.³⁰⁹ *Päivälehdessä* Sainion taas kuvattiin aikoneen ”vietellä” miehensä ottamaan myrkkyyä. Sainio myönsi myös tunnustuksessaan jo pidemmän aikaa suunnitelleensa miehensä murhaa – ainakin useamman kuukauden.³¹⁰ *Laatokka* päivittelikin minkä voiman ”valhe ja petos voivat ihmisessä vihdoinkin saada aikaan.”³¹¹ Sylvin tekemän henkirikoksen taas kuvattiin olleen enemmänkin ”päänäpistö”³¹² ja kiihtyneessä mielentilassa tehty ”mielenjohde,” joka oli ”onnettomuus yhtä paljon kuin se oli rikos.”³¹³ Sylvin tekoa ei siis samalla tavalla pidetty suunniteltuna tai häijynä, kuten Sainion kohdalla, vaan se oli pikemminkin tämän lapsellisuudesta johtunut hetken mielijohde – jopa vahinko.

Lehdistössä koettiin lisäksi, että Sylvin motiivi henkirikokseen oli ymmärrettävämpi kuin Sainion. Jotkut suomalaiset lehdet olivat nimittäin olleet tyytymättömiä niihin motiiveihin, jotka Aina Sainio esitti teolleen. Esimerkiksi *Waasan Lehti* totesi suoraan, että ”yleinen mielipide” oli sen kannalla, että Sainion tarjoamat syyt ”tuntuivat liian heikoilta tällaisen julman teon suorittamiseen.”³¹⁴ Tunnustuksessaan Sainio ilmaisi, että hänen omaauntoaan vaivasivat kaikki ne velat ja väärennökset, joita hän oli miehensä nimissä tehnyt. Hän pelkäsi seurauksia, joita hänen valheistaan koituisi.³¹⁵ Oikeuskäsittelyn aikana oli kuitenkin käynyt ilmi, että lehtori Sainio tiesi vaimonsa tekemistä veloista – ainakin osasta. Mies oli antanut ne anteeksi ja luvannut ottaa velat omiin nimiinsä. Tämän vuoksi ihmetteli muun muassa *Laatokka* sitä, miksi Aina Sainio otti miehensä hengiltä, kun ”sanoittavaa eripuraisuutta” ei avioparin välillä ollut asiasta ollut.³¹⁶ Sylvin motiivista henkirikokseen taas totesi *Päivälehti* näin:

Sylvi tietysti on ja pysyy outona epätavallisena psykologisena ilmiönä, mutta hänen tekonsa voi kuitenkin käsittää tämän nähtyään ja katsojassa herää syvä sääli tuota onnetonta ja ajattelematonta hupakkoa kohtaan, joka

³⁰⁹ *Uusi Suometar* 8.4.1892.

³¹⁰ *Päivälehti* 8.4.1892.

³¹¹ *Laatokka* 13.4.1892.

³¹² ”Kansanteatteri” (arv.). *Savo-Karjala* 30.1.1893.

³¹³ O.R. ”Kirjallisuutta” (arv.). *Uusi Suometar* 27.1.1893.

³¹⁴ Eino., ”Viikkokatsaus. Sainion juttu.” (art.). *Waasan Lehti* 9.4.1892.

³¹⁵ *Uusi Suometar* 8.4.1892.

³¹⁶ *Laatokka* 13.4.1892.

*nähtäväksi ei oikein jaksa käsittää rikoksensa suuruutta, ja jonka edesvas-
tauskin sen vuoksi on vähemmästi arvattava.*³¹⁷

Arviosta voi siis saada sen käsityksen, että Sylvin suorittama henkirikos oli ymmärrettävämpi motiiveiltaan kuin Sainion. Sylvin motiivi miehensä murhaamiselle oli näytelmän kautta mahdollista ymmärtää ja Sylvin ajatuksenkulkua läpi näytelmän kohti sen traagista huipentumaa oli mahdollista seurata – olipa häntä kohtaan mahdollista tuntea jopa sympatiaakin. Sylvin rakkaus oli niin voimakasta, että hänen rikoksensa tuli sen kautta käsitettäväksi.³¹⁸ Tosin koettiin joissakin arvioissa myös, että Sylvin kehitys kohti henkirikosta kävi liian nopeasti.³¹⁹ Verrattaessa Sylvin ja Aina Sainion motiiveja henkirikokseen toteaa *Satakunta* arviossaan seuraavasti:

*Näytelmän päähenkilö on tehty kauttaaltaan paremmaksi kuin esikuvansa. Sylvi on niin sanoakseni puhdistettu niistä inhimillisistä intohimoista, jotka todellisuudessa veivät hänen esikuvansa perikatoon. Sylvin ainoana motiivina kamalaan tekoonsa, miesmurhaan, on yksinomaan rakkaus. Sielun viat ja niiden synnyttämät taloudelliset pulat ovat jääneet kokonaan pois, vaikka ne juuri vievät Sylvin esikuvan hurjaan tekoon.*³²⁰

Mielenkiintoisesti Sylvin suorittama henkirikos rakkauden tähden nähtiin vakavuudeltaan lievempänä kuin Sainion suorittama murha, jonka motiivi oli taloudellinen. Sainio nähtiin myös henkilönä paljon Sylviä negatiivisemmin. Vaikka Sylviä luonnehdittiin ”epätavalliseksi” ja ”oudoksi,” hän ei ollut kuitenkaan samalla tavalla ”sielunvikainen” kuin Sainio. Myös *Aamulehden* arviossa kuvattiin, että Sylvin luonne oli ”kokonaan toinen kuin tuon surullisen kuuluisan murhaajanaisen.”³²¹ Muissakin arvioissa Sylvin hahmo kuvattiin enemmänkin ”traagiseksi henkilöksi”³²² ja jopa ”myötätuntoiseksi”³²³ sen sijaan, että tämä olisi ollut tarkoituksellisesti paha tai ilkeä. *Satakunta* totesi, että Sylvin tarina ”herätti katselijan tunteet” ja ”sai heikoimmat naiset itkutuulelle.”³²⁴ Aina Sainio sai osakseen huomattavasti vähemmän sympatiaa Suomen lehdiltä. Vaikka häntä

³¹⁷ -?, ”Ruotsalaisessa teatterissa” (arv.). *Päivälehti* 24.1.1893.

³¹⁸ O. R., ”Kirjallisuutta ja taidetta. Ida Aalbergin näytännöt.” (arv.). *Uusi Suometar* 24.10.1893.

³¹⁹ ”Minna Canthin Sylvistä” (arv.). *Uusi Suometar* 26.11.1893.

³²⁰ Csa., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Satakunta* 26.1.1893.

³²¹ ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Aamulehti* 1.2.1893.

³²² ”Kansanteatteri. Minna Canthin ”Sylvi”.” (arv.). *Uusi Savo* 28.1.1893.

³²³ ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Karjalatar* 31.1.1893.

³²⁴ R-, ”Kirje Turusta.” (lukijakirje). *Satakunta* 11.3.1893.

kohtaan tunnettiin sääliä erityisesti oikeiden käynnin tunteellisessa lopussa,³²⁵ oli hän Suomen lehdistön silmissä loppujen lopuksi ”sydämetön murhaaja”³²⁶ ja ”kelvoton rikollinen,”³²⁷ jonka teko oli ”julma ja perkeleellinen.”³²⁸

Aina Sainion ja Sylvin vertaileminen lehdistössä kieli suomalaisen yhteiskunnan tarpeesta saada vastauksia joihinkin avoimiin tai epäselviin kysymyksiin, jotka jäivät Aina Sainion tapauksessa hämärän peittoon – kuten naisen ajatusmaailma ja psykologia. Canthin tarkoitus tuskin oli kuitenkaan kertoa Aina Sainion tarina *Sylvin* muodossa täysin faktapohjaisesti tai siten kuten tapaus sanomalehdissä oli kuvattu. Todellisen rikostapauksen voi kuitenkin katsoa toimivan eräänlaisena paratekstinä³²⁹ suhteessa *Sylvin* fiktiiviseen kerrontaan. *Sylvin* tarkoitus ei ollut kertoa Aina Sainion tapausta siten kuin se oli tapahtunut. Vaikutti kuitenkin siltä, että suomalaiset pyrkivät ymmärtämään Sainion tapausta näytelmän avulla. On myös mielenkiintoista pohtia, missä määrin tämä oli Canthin tarkoitus. Vaikka *Sylvi* ei kertonut suoraan Aina Sainiosta, hänen mielenmaailmansa oli nähtävissä *Sylvissä* ja tämän henkirikoksessa. Canthille *Sylvi* oli psykologinen tutkimus Aina Sainion kaltaisen naisen mielestä ja tunteista. Hän ei yrittänyt ratkaista Sainion tapauksen epäselvyyksiä, vaan pyrki sen sijaan analysoimaan ja tutkimaan tapauksen avulla henkirikoksen suorittanutta naista psykologisenä ilmiönä. Kenties Canth koki, että *Sylvin* kautta myös näytelmän katsojan oli mahdollista jollain tasolla käsittää Aina Sainion kaltaisen rikollisnaisen mielen salaisuuksia.

Huolimatta siitä, että lehdistössä nähtiin selkeä yhteys Aina Sainion tapauksen ja Sylvin tarinan välillä, näytelmän arvioijat erottivat kuitenkin naiset selkeästi toisistaan. Todellinen tapaus nähtiin huomattavasti negatiivisemmin kuin siihen perustuva fiktiivinen näytelmä. Uskon tämän eron selittyvän osittain sillä, että Sylvin tarina oli kauttaaltaan fiktiivinen, ja lehdistössä ymmärrettiin, ettei sitä ollut koskaan tapahtunut. Aina Sainion tapaus taas oli totisinta totta ja sitä pidettiin osoituksena ihmisen pahuudesta tosielämässä. Toisaalta Canthin taiteelliset vapaudet muokata Sylvistä naiivi ja viaton tyttö, jonka elämästä ennen avioliittoa ei ollut tietoa, vaikuttivat varmasti myös siihen, ettei hänestä osattu

³²⁵ Kts. esim. *Aamulehti* 9.4.1892 ja *Louhi* 2.7.1892.

³²⁶ *Hämäläinen* 9.4.1892.

³²⁷ *Jyräkö* 12.4.1892.

³²⁸ *Hämeen Sanomat* 9.4.1892.

³²⁹ Parateksti eli kynnysteksti on kirjallisuudentutkimuksen termi. Paratekstillä tarkoitetaan tekstiä, joka toimii varsinaisen tekstin kynnyksenä ja ympäristönä. Se on siis varsinaisen tekstin ymmärtämistä säätelevä aputeksti. Katson, että Aina Sainion tapauksen uutisointi on mahdollista tulkita Canthin *Sylvin* paratekstiksi. Parateksti/kynnysteksti. Kirjallisuudentutkimus. Tieteen termipankin www-sivut.

muodostaa niin negatiivista kuvaa. Sainiosta taas tiedettiin, että hänellä oli jo lapsesta saakka ollut taipumus pahantekoon ja valehteluun, mikä oli jatkunut aikuisuuteen saakka. Naisten samankaltainen teko ei riittänyt siis lehdistössä siihen, että heidät olisi nähty samalla tavalla. Heistä rakennettuihin näkemyksiin vaikuttivat huomattavasti edellä mainitut seikat ja siksi myös heidän välilleen tehtiin selkeä erotus.

3.2. Kunnollinen mies ja alistava holhooja

Minna Canthin *Sylvistä* tehtiin lehdistössä useita havaintoja siitä, että Canth olisi perustanut näytelmänsä päähenkilön Aina Sainioon. Lisäksi Canthin katsottiin poimineen todellisesta tapauksesta muun muassa myrkytystavan, jolla Sainio surmasi aviomiehensä – eli pudottamalla strykniinikapselin tämän juomalasiin.³³⁰ Aina Sainio ei ollut kuitenkaan ainoa henkilö tässä tositapauksessa, jonka Canth muunsi yhdeksi näytelmän henkilöhaamoista. *Östra Finlandin* kierrättämässä ruotsalaisen *Sydvenska Dagbladetin* arvostelussa *Sylvistä* arvioija totesi, että Sylvin aviomies Aksel Vahl oli kuin ilmetty lehtori Sainio ja epäilemättä tämän ”kopio.”³³¹ Yhtäläisyyksiä Ferdinand Sainion kanssa näki myös *Åbo Underrättelser*, joka kuvasi lehtorin murhan tapahtuvan uudelleen *Sylvissä*, ja kauhistuttavan katsojaansa miehen kuolonkampailun tuskaisilla huudoilla.³³²

Aina Sainion tapauksen aikana hänen aviomiestään lehtori Ferdinand Sainiota kuvattiin lehdistössä hyvinkin positiivisesti – jopa glorifioivasti. *Hämeen Sanomien* mukaan nuorta 28-vuotiasta lehtoria oli siunattu ”etevillä luonnonlahjoilla”³³³ ja *Nya Pressen* ilmaisi lehtorin olleen erityisen suosittu tovereidensa keskuudessa.³³⁴ Tätä todistivat myös oikeudenkäynnissä kuullut todistajat, jotka koostuivat lehtori Sainion työtovereista sekä pariskunnan tuttavista ja ystävistä. Todistajalausunnoissa nostettiin esille lehtorin olleen muun muassa ”rehellinen,”³³⁵ ”huolellinen”³³⁶ ja ”eteenpäinpyrkivä”³³⁷ mies. Hän oli tarkka raha-asioissaan, piti hyvää huolta terveydestään, eikä hän surrut turhia. ”Minuun eivät elämän pikkusurut koske,” tiedettiin lehtorin sanoneen.³³⁸ Lehtori oli aina tähdännyt elämässä korkealle. Ennen kuolemaansa hän oli suunnitellut suorittavansa tohtorin tutkinnon

³³⁰ ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Aamulehti* 1.2.1893.

³³¹ ”Om fru M. Canths skådespel ”Sylvistän”.” (arv.). *Östra Finland* 11.10.1893.

³³² A. B. C., ”Minna Canths Sylvi på hufvudstads svenska scen.” (arv.). *Åbo Underrättelser* 28.1.1893.

³³³ *Hämeen Sanomat* 25.2.1892.

³³⁴ *Nya Pressen* 6.3.1892.

³³⁵ *Aamulehti* 8.4.1892.

³³⁶ *Uusi Suometar* 8.4.1892.

³³⁷ *Päivälehti* 8.4.1892.

³³⁸ *Aamulehti* 9.4.1892.

ja alkavansa opettaa sanskriitin kieltä.³³⁹ Lehtori Sainio oli ollut myös suuri raittiuden ystävä. Hämeenlinnan raittiusseura puhui edesmenneestä jäsenestään näin:

*Erittäin kohtasi seuraamme katkera suru, kun sen etevä pöytäkirjuri maist. Sainio niin äkkiarvaamatta temmattiin tuonen tuville. Hän oli innokas, älykäs raittiusmies, jonka jälkeen jäänyttä tyhjää tilaa ei ole helppo pitkään aikaan täyttää.*³⁴⁰

Ferdinand Sainiota muisteltiin lehdistössä sekä miehen lähipiirissä mitä lämpimimmin, eikä hänen mahdollisiin puutteisiinsa tai negatiivisiin puoliinsa kiinnitetty huomiota. Ainoastaan mainittiin hänen olleen silloin tällöin luonteeltaan ”tuittupää” ja joskus ”kiihkeäkin.”³⁴¹ Kaiken kaikkiaan Ferdinand Sainion menetyks koettiin suurena tragediana.

Luonteeltaan *Sylvin* aviomiehellä – notaari Aksel Vahlilla – kuvattiin olevan lehtori Ferdinand Sainion kanssa huomattavan paljon yhteistä. *Uusi Suometar* luonnehti Vahlia ahkeraksi ja säntilliseksi virkamieheksi.³⁴² Myös *Oulun Ilmoituslehti* totesi Akselin olevan kunnollinen ja ”siivo.”³⁴³ *Louhi* näki Vahlin olevan sävyisä ja ”hidasluonteinen” henkilö, joka teki työnsä hyvin ja säntilleen. Tämä oli siis kaiken kaikkiaan ”kelpo mies” – nuoren vallattoman vaimonsa täysi vastakohta.³⁴⁴ Vaikka Vahl olikin vakava ja jäykkä, oli tämä *Satakunnan* näkemyksen mukaan hyväsydäminen ja rakastava aviomies.³⁴⁵ Aksel kuvattiin kokonaisuudessaan suhteellisen kunnolliseksi mieheksi, mutta toisaalta hänestä löydettiin *Sylvin* arvosteluissa paljon negatiivisiakin puolia, joita taas Ferdinand Sainiosta ei lehdistössä ilmaistu. Esimerkiksi *Suomalainen* koki Akselin mitäänsanomattomaksi, eikä tästä voinut oikein sanoa ”hyvää eikä pahaa.”³⁴⁶ *Keski-Suomen* mielestä hahmo taas oli aivan liian ”kuiva.”³⁴⁷ Samaa totesi myös *Jyränkö* lisäten, että Akselin 36 vuoden korkea ikä 18-vuotiaaseen Sylviin nähden – olihan notaari nuorta vaimoan 18 vuotta vanhempi – ei ollut sopusoinnussa avioparin luonteen ominaisuuksien kanssa.³⁴⁸ *Uuden*

³³⁹ *Aura* 9.4.1892.

³⁴⁰ *Hämeen Sanomat* 22.3.1892.

³⁴¹ *Päivälehti* 8.3.1892.

³⁴² O.R., ”Kirjallisuutta” (arv.). *Uusi Suometar* 27.1.1893.

³⁴³ X. Y., ”Näytelmäkirjallisuus ja Minna Canth’in ”Sylvi”” (arv.). *Oulun Ilmoituslehti* 10.2.1893.

³⁴⁴ ”Teatteri.” (arv.). *Louhi* 26.5.1893.

³⁴⁵ Csa., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Satakunta* 26.1.1893.

³⁴⁶ -o-s., ”Jyväskylästä. Kirjallisuutta.” (arv.). *Suomalainen* 10.2.1893.

³⁴⁷ ”Kansanteatteri” (arv.). *Keski-Suomi* 13.6.1893.

³⁴⁸ A., ””Sylvi””.” (arv.). *Jyränkö* 26.5.1893.

Suomettaren kierrättämän arvostelun mukaan myös ruotsalainen *Aftonbladet* kuvasi Vahlin olevan liian totinen ja ”harmaapäinen” Sylville.³⁴⁹

Kuten itse henkilöissä, voidaan myös Sylvin ja Akselin avioliitossa nähdä useita yhtymäkohtia Sainioiden avioliittoon. Ferdinand ja Aina Sainiolla oli 8 vuoden ikäero. Joskaan tämä ei ollut yhtä suuri kuin Sylvin ja Akselin, teki se siitä huolimatta aviomiehestä molemmissa liitoissa vanhemman sekä kypsemmän osapuolen. Todistajalausuntojen mukaan Sainioiden välillä ei koskaan ollut ilmennyt eripuraa tai riitaa.³⁵⁰ Lehtori Sainio oli myös ollut tiedoton vaimonsa valheista ja petollisuudesta, mutta oppinut tämän ”todellisen luonnon” heidän mentyään naimisiin.³⁵¹ Siitä huolimatta ymmärrettiin lehtorin rakastaneen vaimoan kovastikin.³⁵² Aina Sainion rakkautta aviomieheensä kuitenkin kyseenalaistettiin ja todettiin hänen rakastaneen miestänsä niin paljon kuin ”hänenkaltaiselleen oli mahdollista.”³⁵³ Aviopari oli kihlautunut Aina Sainion ollessa 16-vuotias ja todettiin hänen mahdollisesti rakastaneen miestänsä ”samalla lapsellisella tavalla” kuin kihlautuessaan.³⁵⁴

Samankaltainen ”lapsellisuus” vaivasi myös Sylvin ja Akselin avioliittoa. Sylvi oli jäänyt nuorena orvoksi ja hän oli ollut Akselin kasvatti ennen avioitumistaan tämän kanssa. Sylvi nimittikin Vahlia ”holhoojasedäkseen.”³⁵⁵ Aksel taas kohteli nuorta vaimoan avioliitossakin yhä ”isän tavalla”³⁵⁶ ja puhutteli Sylviä usein termeillä ”hyvä lapsi” tai ”lapseni.”³⁵⁷ Sylvin ja Akselin avioliiton koettiin arvosteluissa olleen ”pintapuolisesti” onnellinen,³⁵⁸ mutta liitto katsottiin solmitun ilman ”todellista rakkautta.”³⁵⁹ *Haminan Sanomat* jopa koki, että Aksel ei pitänyt Sylviä edes yhdenvertaisena kanssaan, vaan kohteli tätä pikemminkin ”komennettavana nukkenaan.”³⁶⁰ Vahlin suhde Sylviin nähtiin myös tutkimuskirjallisuudessa alistavana.³⁶¹ Sylvin tarpeet eivät olleet avioliitossa etusijalla, vaan hän oli kuin nukkevaimo, jota vanhemman notaarin oli mahdollista muokata

³⁴⁹ ”Minna Canthin Sylvistä” (arv.). *Uusi Suometar* 26.11.1893.

³⁵⁰ *Tampereen Sanomat* 11.3.1892.

³⁵¹ Eino., ”Viikkokatsaus. Sainion juttu.” (art.). *Waasan Lehti* 9.4.1892.

³⁵² *Kaiku* 10.4.1892.

³⁵³ *Uusi Suometar* 8.4.1892.

³⁵⁴ *Päivälehti* 8.4.1892.

³⁵⁵ -?, ”Ruotsalaisessa teatterissa” (arv.). *Päivälehti* 24.1.1893.

³⁵⁶ Kasimir Leino, ”Kotimaista kaunokirjallisuutta.” (arv.). *Päivälehti* 29.1.1893.

³⁵⁷ Majjala 2014, 256.

³⁵⁸ Z., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Keski-Suomi* 26.1.1893.

³⁵⁹ *Päivälehti* 24.10.1892.

³⁶⁰ ”Suomalainen kansanteatteri.” (arv.). *Haminan Sanomat* 15.9.1893.

³⁶¹ Hermansson 1995, 24.

mieleisekseen.³⁶² *Uusi Suometar* moittikin Akselia siitä, että Vahl oli mennyt holhokkinsa kanssa naimisiin, ennen kuin Sylvillä oli ollut mahdollisuus kehittää luonnettaan ja ”nähdä maailmaa.” Toisaalta lehden arviossa kritisoitiin Vahlia myös siitä, ettei tämä holhoojana ollut kasvattanut Sylviä kunnolla, vaan jatkoi myös avioliitossa isällistä rooliaan ja ”leikkiään” vaimonsa kanssa.³⁶³

Tällainen valtasuhde Sylvin ja Akselin avioliitossa ei ollut 1800-luvun yhteiskunnassa kuitenkaan ennen kuulumatonta. Aviopuolisoiden välinen ikäero saattoi erityisesti säätyläisten keskuudessa olla hyvinkin suuri ja useat aviomiehet toimivat isällisinä hahmoina vaimojaan kohtaan. Naiset siirtyivät usein suoraan vanhempiensa holhouksen alta aviomiestensä holhouksen alaisiksi. Monet naiset kasvatettiin pelkästään avioliittoa varten ja vanhemmat myös valitsivat usein tyttärensä puolison kuulematta tämän mielipidettä. Naisten kasvatuksen ensisijainen ajatus olikin miesten suosion voittaminen. Naisen tuli olla mahdollisimman kaunis, suloinen sekä viaton.³⁶⁴

Minna Canth kritisoi aikansa salonkikasvatusta, joka ei hänen mielestään antanut tytöille valmiuksia näiden luonnollisia tehtäviä – äidin tehtäviä ja taloudenhoitajan toimea – varten. Sen sijaan se tähtäsi miesten viehättämiseen.³⁶⁵ Myös naisten holhoaminen vaivasi Canthia. Hänellä oli tunnetusti halu tuoda kirjallisuudessaan esiin aikansa sosiaalisia epäkohtia, jotka vaativat hänen mielestään ratkaisua. Hänelle kirjallisuus toimi tilaisuutena konkretisoida yhteiskunnan ongelmia ja tuoda ne julkiseen keskusteluun. Erityisen tärkeänä Canth piti naisen mahdollisuutta henkiseen ja persoonalliseen vapauteen. Hän arvosteli sitä, että tyttöjen mieliin istutettiin toisten mielipiteitä ja heidät valettiin kaavoihin, jotka estivät heidän mahdollisuutensa toimia tai ajatella itsenäisesti. Sylvin ja Aksel Vahlin avioliitto olikin malliesimerkki sellaisesta aviosuhteesta, jota Canth kritisoi ja halveksi.³⁶⁶ Canth kritisoi näytelmässä lapsiavioliittoja sekä korosti tyttöjen kasvatuksen edistämistä.³⁶⁷ *Sylvi* myös edusti Canthille sekä naisasialiikkeelle tärkeää vaatimusta naimiän korottamisesta ja peräänkuulutti naisen mahdollisuutta autonomisempaan

³⁶² Majjala 2014, 256.

³⁶³ O.R., ”Kirjallisuutta” (arv.). *Uusi Suometar* 27.1.1893.

³⁶⁴ Hermansson 1995, 125-127.

³⁶⁵ Majjala 2014, 274.

³⁶⁶ Hermansson 1995, 32-34.

³⁶⁷ Tiirakari 1997, 189.

kanssakäymiseen aviomiehensä kanssa avioliitossa sen sijaan, että nainen olisi siirtynyt suoraan vanhempiensa holhouksesta aviomiehensä holhouksen alaiseksi.³⁶⁸

Lisäksi Akselin kohtalo heijasteli 1800-luvun loppua kohden tapahtunutta muutosta kirjallisuudessa. Henkirikokseen päättyvien avioliitto-ongelmien kuvauksissa alkoi esiintyä myös kasvavissa määrin naispuolisia henkirikoksentekejiä. Naiset ja lapset oli kuvattu erityisesti englantilaisessa kirjallisuudessa vielä 1850-luvulla saakka lähes poikkeuksetta kotiväkivallan ja henkirikoksen uhreina. Vuosisadan loppua kohden alkoi kirjallisuudessa ilmetä kuitenkin yhä enemmän kuvauksia vaimojen tappamista aviomiehistä. Jina Moonin mukaan alistavan ja väkivaltaisen aviomiehen kuolema kuvasti lähes ”taivaallista oikeutta” kaltoin kohdellulle vaimolle.³⁶⁹

Aksel Vahl oli pintapuolisesti samanlainen säntillinen mies kuten Ferdinand Sainiokin, mutta siihen miesten yhtäläisyydet suurelta osin loppuvatkin. Sainioiden avioliitossa ei vallinnut samankaltaista holhoavaa valtasuhdetta aviopuolisoiden välillä kuten Sylvin ja Vahlin liitossa, jonka avulla Canth kritisoi 1800-luvun holhousavioliittoja ja naisen kykenemättömyyttä päättää asioistaan avioliitossa ja saada ääntään kuuluviin. Vaikka Aina Sainion rakkauden aviomieheensä kuvattiinkin olevan samalla tavalla lapsellista kuin Sylvin rakkaus Akseliin, vei Canth tämän lapsellisuuden *Sylvissä* aivan uudelle tasolle. Canth perusti Sylvin ja Vahlin liiton lähes täydellisesti lapsen ja holhoojan väliseksi valtasuhteeksi, jossa huomattavasti vanhemmalla aviomiehellä oli mahdollisuus hallita ja muokata nuorta vaimoaan mieleisekseen. Tässä Aksel kuitenkin epäonnistui ja koki sen sijaan ajan kirjallisuudessa yleistyneen vaimoan alistaneiden aviomiesten kohtalon.

3.3. Nuori todistaja ja viettelevä lurjus

Kun lehdistössä pohdittiin Aina Sainion motiiveja henkirikokseen, oli eräs kansan keskuudessa käynyt huhu ylitse muiden. Muun muassa *Hufvudstadsbladetissa* julkaistussa artikkelissa esitettiin arveluja siihen suuntaan, että taloudellisen motiivin sijasta Aina Sainion todellinen motiivi olisikin ollut avioliiton ulkopuolinen suhde toiseen mieheen.³⁷⁰ *Oulun Ilmoituslehti* esitti saman epäilyn. Lehden artikkelissa kuvattiin Sainion viettäneen paljon aikaa nuorten lyseolaisten parissa ”tanssien, leikkien ja ilvehtien.” Nainen oli ilmeisesti ollut jopa mieltynyt muutamaan nuorukaiseen niin, että oli suostunut näiden

³⁶⁸ Majjala 2014, 257.

³⁶⁹ Moon 2016, 186.

³⁷⁰ A. S., ”Delicti del nato.” (art.). *Hufvudstadsbladet* 15.4.1892.

”suuteloihin ja hyväilemisiin.” Kenties Sainio oli uskonut miehensä surmaamalla pääsevänsä pian yhden mielittynsä kanssa uusiin naimisiin.³⁷¹ Lehtori Sainionkin kerrottiin tuskastuneen vaimonsa ”tansseihin ja leikinpitoihin,” joita tämä piti nuorten koulupoikien kanssa. Lisäksi eräs todistaja oli kuullut Aina Sainion puhuneen äitinsä Ida Uotilan kanssa Sohlmanista. Ensimmäisessä oikeudenkäynnissä tuli ilmi, että Sainion asianajajana toiminut Kaarlo Castrén oli vierailut Sainioilla ja kysynyt rouvalta, oliko tämä ollut ”rakkauden suhteissa” muiden kuin miehensä kanssa. Sainio oli kieltänyt tämän. Kun Castrén oli lähtenyt, oli toisessa huoneessa ollut todistaja sattunut kuulemaan seinän läpi Sainion puhuneen vielä aiheesta äitinsä kanssa. ”En minä siitä Sohlmanista mitään puhunut,” oli Aina Sainio sanonut äidilleen³⁷² ja tähän oli todennut rouva Uotila vastaukseksi, että ”se oli hyvä.”³⁷³

Huhutun avioliiton ulkopuolisen suhteen mahdollisuuden kielsi Aina Sainio itse kuitenkin tunnustuksessaan jyrkästi. Hän myönsi kyllä pitäneensä tästä eräästä Lennart Sohlman -nimisestä lyseolaisesta, mutta nuorukaisella tai Sainion tunteilla tätä kohtaan ei ollut vaikutusta surmaamispäätökseen.³⁷⁴ Hänen rakkautensa nuoreen lyseolaiseen todettiin olleen vain ”lapsellista tunne-elämää.”³⁷⁵ Myös Sohlman itse kuvasi suhdettaan Sainioon ja toimi asiasta todistajana oikeudenkäynnin aikana. Nuorukainen kertoi usein käyneensä Sainioilla ja seurustelleensa erityisesti talon rouvan kanssa. He olivat muun muassa leikkineet yhdessä panttileikkejä, joissa olivat suudelleetkin. Aina Sainio oli kertonut Sohlmanille pitävänsä hänestä enemmän kuin muista lyseolaisista.³⁷⁶ Lisäksi Sainio oli nuorukaisen mukaan myös uskoutunut hänelle avioliittonsa ongelmista ja kertonut, että oli vastoin tahtoaan joutunut naimisiin lehtori Sainion kanssa. Hän ei todellisuudessa rakastanut miestänsä.³⁷⁷

Noin kuukausi Sainion oikeudenkäynnin päättymisen jälkeen *Uudessa Savossa* julkaisussa artikkelissa Sainion kanssa tekemisissä olleet Hämeenlinnan lyseolaiset – Lennart Sohlman mukaan lukien – joutuivat pilkan kohteeksi. Lyseolaiset olivat muutamaa vuotta aikaisemmin poistaneet koulunsa kirjastosta ”nuorison siveyttä loukkaavia teoksia” ja polttaneet muun muassa Minna Canthin *Salakar*in (1887). *Uuden Savon* artikkelissa

³⁷¹ ”Rouva Sainion luonteen arvostelua” (art.). *Oulun Ilmoituslehti* 24.4.1892.

³⁷² *Päivälehti* 8.4.1892.

³⁷³ *Uusi Suometar* 7.4.1892.

³⁷⁴ *Hämeen Sanomat* 7.4.1892.

³⁷⁵ *Lounas* 12.4.1892.

³⁷⁶ *Hämäläinen* 9.4.1892.

³⁷⁷ *Uusi Suometar* 8.4.1892.

kuitenkin arveltiin lyseolaisten tulleen sittemmin toisiin ajatuksiin ja näille irvailtiin seuraavasti:

*Tänä talvena on sanomalehtiä seuraava yleisö saanut nähdä, että ”Sala-kari” poltettunakin on tehnyt vaikutuksensa. Herrat lyseolaiset ovat näet ottaneet lähennelläkseen ainakin yhtä lehtorin rouvaa, suudelleet häntä ja yhdessä pitäneet viinikestiä. Vahinko vaan, että seikkailu sattuneista syistä jäi kesken.*³⁷⁸

Tähän *Uuden Savon* ivaan vastattiin *Päivälehdessä*, jossa *Uuden Savon* kirjoituksen katsottiin olevan ”halpamaisen ilon ilmaisu” ja ”ilkeydestä kyhäty.” Artikkeliksi asetettiin puolustamaan Hämeenlinnan lyseolaisia ja totesi Aina Sainion ”vilkaalla luonteellaan” saaneen houkuteltua muutamia ”kokemattomia” koulupoikia ja -tyttöjä seuraansa. Artikkeliksi painotti sitä, että nimenomaan Sainio oli esimerkiksi suuteluleikkien alullepanija ja että tämä uskotteli ”valheellisella tavallaan” lyseolaisille, ettei heidän seurustelunsa haitannut lehtori Sainiota.³⁷⁹ Huolimatta tästä *Uuden Savon* ja *Päivälehdessä* välisestä kahnauksesta, Aina Sainion ja Lennart Sohlmanin suhteen vakavuutta tai sen vaikutusta itse henkirikokseen ei huomioitu tai spekuloitu lehdistössä. Sohlman esiintyi uutisoinnissa kokonaisuudessaan hyvin vähän – lähinnä muiden todistajien todistajalausunnoissa sekä antamassa oman lyhyen lausuntonsa toisessa oikeudenkäynnissä. Muutoin ei häntä lehdistössä no- teerattu tai arvioitu, vaan hän oli suhteellisen neutraali henkilö Sainioiden murhenäytelmässä.

Jos Aina Sainion tapauksessa oli epäselvää, oliko aviorikosta tapahtunut vai ei, niin Sylvin ja hänen rakastajansa Viktor Hovingin suhteen laadusta ei Suomen lehdistö kokenut Minna Canthin jättäneen näytelmässään arvailun varaa. Sylvin kuvattiin ”mielistyneen” uudistuneesta tuttavuudestaan lapsuuden ystävänsä Viktoriin niin paljon, että hän alkoi elää vain rakkaudelleen. Hän unohti kokonaan vaimon roolinsa ja sen velvollisuudet.³⁸⁰ Sylvi ei rakkaudessaan edes ajatellut oliko hänellä naituna vaimona oikeus rakastaa Viktoria ensinkään.³⁸¹ Viktor kuvattiin ”viettelijäksi,” jonka osoittama intohimoinen rakkaus

³⁷⁸ ”Siveellinen nuoriso.” (mielipidekirjoitus). *Uusi Savo* 3.5.1892.

³⁷⁹ Hämeenlinnan lyseon rehtori., ”Yleisöltä. Päivälehdessä Toimitukselle.” (lukijakirje). *Päivälehti* 12.5.1892.

³⁸⁰ ”Teatterit.” (arv.). *Louhi* 26.5.1893.

³⁸¹ Kasimir Leino, ”Ida Aalbergin seurue. Mietelmiä yrityksestä ja sen tarkoituksesta.” (arv.). *Päivälehti* 24.10.1893.

”huumasi” kokemattoman Sylvin.³⁸² Sylvi tunsikin pian tätä samaa intohimoista rakkautta Viktoria kohtaan ja tuli tästä rakkaudestaan niin onnelliseksi, että halusi ”pitää siitä kaikin voimin kiinni.” Siksipä kaikki esteet, jotka tulivat tämän rakkauden tielle, oli poistettava.³⁸³ Viimein Sylvi, jonka ”korvissa humasivat rakastajan tuliset kuiskeet” ja ”huu- lilla polttivat tämän intohimoiset suudelmat,” raivasi tieltään aviomiehensä Aksel Vahlin: esteen, jonka Sylvi uskoi olevan hänen ja Viktorin rakkauden tiellä.³⁸⁴ Tavattuuaan rakas- tajansa vielä viimeisen kerran vankilassa henkirikoksen tehtyään Sylvi huomasi, ettei Viktor enää rakastanut häntä. Viktor oli kihlautunut Sylvin koulutoverin Karin Löfbergin kanssa pelastaakseen maineensa. Silloin Sylvi tajusi olleensa nuorukaiselle pelkkä ”jou- tava leikkikalua.” Hän oli uhrannut rakkautensa ”tyhjälle, ontolle mielikuvalle.” Sylvi se- kosi ja kuollutta aviomiestään kutsuen hän ”vaipui tainnoksiin.”³⁸⁵

Siinä missä Aina Sainion rakkaus sekä puolisoaan että Sohlmania kohtaan kuvattiin ”lap- selliseksi,” – samaan tapaan kuin Sylvin rakkaus aviomieheensä Akseliin – oli Sylvin rakkaus Viktoriin aivan toista laatua. Tämä rakkaus, joka viimein ajoi Sylvin henkirikok- seen, kuvattiin näytelmän arvosteluissa äärimmäisen vahvaksi. Se oli ”kiihkeä” ja ”raju” voima, jota järki tai kokemus eivät voineet pitää aisoissa.³⁸⁶ Se ei ollut ”ajattelemattoman lapsen” hetkellistä tunnetta, vaan ”koko sielua hallitsevaa” ja ”ruumista tärisyttävää into- himon pauhua.” Tämä rakkaus oli niin voimakas, ettei Sylvi kyennyt ajattelemaan, oliko se kiellettyä vai ei.³⁸⁷ Se täytti hänet kauttaaltaan niin, ettei ”järki saanut sananvuoroa” ja jopa hänen rikoksensa rangaistavuus ”hupeni pois hänen näkyvistään.”³⁸⁸ Avomielisyy- dessään ja naiiviudessaan Sylvi myös ”huusi maailmalle” tätä ”silmitöntä, itsestä ja tulista” rakkauttaan välittämättä muiden mielipiteistä.³⁸⁹ Hän ei tiennyt teeskentelystä – ei ulkomaailman, eikä itsensä edessä – ja hän oli valmis puolustamaan rakkauttaan Vik- toriin vaikka koko maailmaa vastaan.³⁹⁰

Cesare Lombrosin mukaan itsemurha tai henkirikos rakkauden tähden sopi 1800-luvun käsityksiin naisten rakkauden laadusta. Rakkaus oli erityisesti intohimoisessa naisessa

³⁸² -m., ”Sylvi.” (arv.). *Tampereen Sanomat* 6.2.1893.

³⁸³ O.R., ”Kirjallisuutta” (arv.). *Uusi Suometar* 27.1.1893.

³⁸⁴ Kasimir Leino, ”Kotimaista kaunokirjallisuutta.” (arv.). *Päivälehti* 29.1.1893.

³⁸⁵ ”Teaatteri.” (arv.). *Louhi* 26.5.1893.

³⁸⁶ Csa., ”Kirjallisuutta.” (arv.). *Satakunta* 26.1.1893.

³⁸⁷ Kasimir Leino, ”Ida Aalbergin seurue. Mietelmiä yrityksestä ja sen tarkoituksesta.” (arv.). *Päivälehti* 24.10.1893.

³⁸⁸ Kasimir Leino, ”Kotimaista kaunokirjallisuutta.” (arv.). *Päivälehti* 29.1.1893.

³⁸⁹ ”Kansanteatteri. Minna Canthin ”Sylvi.”” (arv.). *Uusi Savo* 28.1.1893.

³⁹⁰ O. E. Tudeer, ”Romantiikkia” (arv.). *Valvoja* 1.8.1893.

niin liioiteltu tunne, että tämä uhrasi itsensä tai vapautensa kernaasti rakastajansa tähden – jopa siinä tapauksessa, että rakastaja kohteli naista huonosti.³⁹¹ Tämä intohimoinen rakkaus koitui Maijalan mukaan Sylvinkin kohtaloksi. Huolimatta siitä, että Canth halveksi Sylvin ja Akselin holhousavioliittoa, ei Viktorin ja Sylvin kuvitelmille, intohimoille ja epäsideellisuudelle rakennettu suhde ollut sitä parempi.³⁹² Sylvi käyttäytyi rakkaudessa epäsovinnaisesti ja syöksi omaan intohimoonsa vailla minkäänlaisia pidäkkeitä. Hänen rakkautensa Viktoriin oli kriisi, joka koetteli hänen vapautensa rajoja. Intohimoisuus olikin todellisuudessa tämän vapaudentahdon ilmentymä. Vapaus yhdistettiin kirjallisuudessa intohimoon ja rakkauteen – jopa seksuaaliseen vapauteen. Akselin murha oli Sylville siis mahdollisuus saada rakastaa Viktoria ilman kahleita. Tämän vapauden tavoittelu kuitenkin maksoi Sylville sekä Viktorin rakkauden, hänen fyysisen vapautensa, että lopulta jopa hänen järkensä. Maijala kokee, että Canth kritisoi *Sylvissä* näin myös vapaan rakkauden ja seksuaalisuuden vaaroja siinä missä holhousavioliiton rajoituksiakin.³⁹³

Naisen siveellisyyden rajat ja seksuaalinen vapaus olivat asioita, joita Canth pohti usein. Hän ei ollut varma, kuvastiko vapaus siveellisten periaatteiden höllentämistä, luonnonviettien valloilleen päästämistä vai oliko se itsetietoisen puhtauden säilyttämistä.³⁹⁴ Vaikka Canth ei ollutkaan varma siitä, mitä naisen seksuaalinen vapaus loppujen lopuksi oli ja missä siveellisyyden rajat kulkivat, koki hän kuitenkin, että naisilla ja miehillä tuli olla siveellisyyden suhteen samat oikeudet ja rajoitukset. Canth ottikin kiihkeästi osaa suomalaiseen siveellisyyskeskusteluun ja kannatti absoluuttista sukupuolimoraalia, jonka mukaan miehiä ja naisia koskivat samat rajoitukset, mitä tuli seksuaaliseen siveellisyyteen.³⁹⁵

Huolimatta Sylvin vapauden kaipuusta ja rakkauden tunteilleen antautumisesta näki suomalainen sanomalehdistö Viktorilla olleen kuitenkin suurempi rooli siinä, mitä tuli suhteen moraalittomuuteen. Sen sijaan, että Sylvi olisi nähty suhteen aktiivisempänä osapuolena, useissa arvioissa Viktorin esitettiin vietelleen Sylvin astumaan tähän avioliiton ulkopuoliseen suhteeseen. *Uleåborgsbladet* kuvasi, miten Viktorin lämpimät katseet, joita tämä ”vartioimattomina hetkinä” loi Sylviin, herättivät Sylvin ”kokemattoman”

³⁹¹ Lombroso 1895, 274.

³⁹² Maijala 2005, 160-161.

³⁹³ Maijala 2014, 258-259.

³⁹⁴ Hermansson 1995, 147-153.

³⁹⁵ Maijala 2014, 288.

rakkauden.³⁹⁶ Sylvi ei ensin käsittänyt tätä ”tulta,” joka paloi Viktorin silmissä, vaan käänsi useaan otteeseen katseensa hämmentyneenä pois. Viktorkaan ei ”jaksanut” hallita itseään, kun Sylvi viimein ”antautui” hänen katseelleen.³⁹⁷ Tämä Viktorin katse vaikutti *Päivälehd*en mukaan Sylviin niin kuin ”tulisoihdun lähettäminen ladatun tykin sytytysreikään.”³⁹⁸ Notaari Vahl – hänen aviomiehensä – ei herättänyt Sylvissä minkäänlaista rakkauden intohimoa ja tulta, vaan tämän ”vaarallisen leikin” Sylville opetti sen sijaan Viktor.³⁹⁹

Toisin kuin Sohlman, joka tuskin lainkaan esiintyi Sainion tapauksen uutisoinnissa, otettiin Viktorin henkilöhaamoon ja tämän osaan näytelmässä sekä Sylvin kohtalossa kiihkeästi kantaa lehdistössä. Sylvin rakkauden sijaan Viktorille oli *Hufvudstadsbladet*in mukaan tärkeämpää hänen oma tulevaisuutensa ja maineensa puhdistaminen kaikista epäluuloista, joita häntä vastaan saattoi Sylvin suorittaman rikoksen takia nousta.⁴⁰⁰ *Uusi Suometar* kritisoi Viktoria Sylvin tunteilla leikkimisestä, kun hän ensin tunnusti rakastavansa Sylviä, mutta sitten ”maailman tuomiota peläten” liehitteli myös eräissä tanssiaisissa toista naista. Tämä tapahtui vielä Sylvin edessä ja sai Sylvin surun sekä suuren mustasukkaisuuden valassa pakenemaan kotiin.⁴⁰¹ *Oulun Ilmoituslehti* nimitti Viktoria ”lurjukseksi” ja ihmetteli, miten nuorukainen saattoi ”hyväillä toisen laillista puolisoa.”⁴⁰² *Päivälehdessä* Viktorin hahmoa kummeksuttiin seuraavasti:

*Mikä Viktor Hoving oikeastaan on, sitä en ole saanut kylläksi selville. Onko hän todellisella rakkaudella kiintynyt Sylviin vai onko kaikki hänessä todellakin vain ”kielletyn omenan” etsimistä ja lihallisen nautinnon halua? Hän on kai olevinaan kumpaistakin ja juuri sen vuoksi on käynyt hämäräksi, heikkoksi, tahdottomaksi.*⁴⁰³

Kuten jo luvussa 2.4. otin esille, Viktor Hovingin hahmo nähtiin Aksel Vahlin ohella niin negatiivisesti näytelmän arvioinneissa, että Canthia syytettiin arvosteluissa jopa miesvihan lietsonnasta. Onkin mielenkiintoista, miten Sainion tapauksen niin näkymättömästä

³⁹⁶ Teater. ”Sylvi.” (arv.). *Uleåborgsbladet* 27.5.1893.

³⁹⁷ O.R., ”Kirjallisuutta” (arv.). *Uusi Suometar* 27.1.1893.

³⁹⁸ Kasimir Leino, ”Ida Aalbergin seurue. Mietelmiä yrityksestä ja sen tarkoituksesta.” (arv.). *Päivälehti* 24.10.1893.

³⁹⁹ -?, ”Ruotsalaisessa teatterissa” (arv.). *Päivälehti* 24.1.1893.

⁴⁰⁰ A.F., ”Svenska teatern. Fru Minna Canths nya skådespel ”Sylvi”” (arv.). *Hufvudstadsbladet* 24.1.1893.

⁴⁰¹ O.R., ”Kirjallisuutta” (arv.). *Uusi Suometar* 27.1.1893.

⁴⁰² X. Y., ”Näytelmäkirjallisuus ja Minna Canth’in ”Sylvi”” (arv.). *Oulun Ilmoituslehti* 10.2.1893.

⁴⁰³ Kasimir Leino, ”Kotimaista kaunokirjallisuutta.” (arv.). *Päivälehti* 29.1.1893.

henkilöstä kuin Lennart Sohlman tuli yksi arvioidummista ja halveksituimmista hahmoista *Sylvissä*. Toisaalta Canth tuskin perusti Viktorin hahmoa juuri Sohlmaniin, eihän tämän roolia Sainion murhajatessa – sen kummemmin kuin nuorukaisen suhdettakaan Aina Sainioon – koskaan spekuloitu sen enempää. Niistä lyseolaisista, joiden kanssa Sainio seurusteli, hän kuitenkin tunnusti pitävänsä juuri Sohlmanista ja yleisen huhun mukaan kaksikon suhde ei välttämättä ollut pelkästään toverillinen. Mikäli siis katsotaan Sohlmanin toimineen jonkinlaisessa romanttisessa suhteessa Aina Sainioon, voidaan hänen siis – ainakin epävirallisesti – katsoa olevan jollain tapaa Viktor Hovingin hahmon esikuva. Siinä missä Sohlman oli kuitenkin vain vähän huomioitu sivustakatsoja ja yksi oikeudenkäynnin todistajista, nähtiin Viktorin olevan moraaliton viettelijä. Hänellä oli huomattavasti suurempi rooli päähenkilön surmaamispäätökseen ja tämän onnettomaan kohtaloon kuin nuorukaisella, jota Aina Sainio oli lempinyt.

LOPPULAUSE

Olen tutkimuksessani saavuttanut sellaisia tuloksia, jotka erityisesti Aina Sainion tapauksessa mukailevat jo olemassa olevaa ulkomaista tutkimusta 1800-luvun keskiluokasta tulevista naispuolisista henkirikoksen tekijöistä. Lähdeaineiston perusteella kävi selväksi, että Aina Sainio oli nainen, jollaista suomalainen 1890-luvun yhteiskunta ei ollut aikaisemmin tuntenut. Hän oli alkujaan kuten kuka tahansa miehensä menettänyt, onneton nuori äiti, ennen kuin hänet asetettiin tiukan tutkinnan alaiseksi oikeudenkäynnissä. Silloin tämän keskiluokkaisen lehtorin lesken salaisuudet paljastuivat koko maailmalle. Ja mitä pidemmälle oikeuskäsittely eteni, sitä oudommaksi ja käsittämättömämmäksi muutuivat Aina Sainio ja hänen tekonsa. Hän ei ollutkaan siveellinen keskiluokan nainen, vaan petollinen ja lapsellinen valehtelija – mutta ennen kaikkea hän oli murhaaja. Aina Sainio voidaankin mielestäni liittää osaksi historiallisten naismurhaajien kavalkadia. Tätä tutkimusta varten koottu tutkimuskirjallisuus esitti useita esimerkkitapauksia Sainion kaltaisista naisista ympäri maailmaa muun muassa Yhdysvalloista, Kanadasta ja Englannista. Hänenlaisensa siis tunnettiin muualla maailmassa.

Suomalaisessa yhteiskunnassa Aina Sainion suorittama henkirikos oli kuitenkin harvinaisen tapaus. Tämä varmasti selittääkin sitä hämmennystä, jota häntä kohtaan koettiin. Toisaalta hänet leimattiin pahaksi ja sydämettömäksi murhaajaksi, toisaalta häntä myös säälitettiin: olihan hän teollaan pilannut myös oman nuoren elämänsä ja vienyt pieneltä lapseltaan isän sekä kuvaannollisesti myös äidin. Tutkimukseni perusteella olen tullut siihen tulokseen, että suomalaisessa lehdistössä ei yksinkertaisesti osattu suhtautua Aina Sainioon. Miespuoliset lehdistön edustajat tuskin olivat ennen kuvanneet naista henkirikoksentekijänä. Vaikutti siltä, ettei tämän teon kaltaista pahuutta pystytty naisessa käsittämään. Se äidillinen ja siveellinen mielikuva, joka niin paljon väritti yhteiskunnan käsitystä suomalaisesta naisesta ja naiseudesta, soti kaikkea sitä vastaan, mitä Sainiosta lehdistön kautta opittiin. Äitiyden moraaliset arvot eivät sopineet Sainioon, eikä hänelle tunnut löytyvän paikkaa suomalaisesta yhteiskunnasta.

Lehdet antoivat painoarvoa niille todistajalausunnoille, jotka kuvasivat Sainion veltoa luonnetta sekä hänen valheitaan ja petoksiaan. Korostamalla näitä asioita Sainiossa Suomen lehdistö viesti, ettei hän ollut normaali, yhteiskuntakelpoinen nainen. Hänet nähtiin siis negatiivisesti vasten ajan positiivista suomalaista naisihannetta. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan myös todeta, että Aina Sainio jopa haluttiin leimata oudoksi ja epätavalliseksi. Hänen kaltaistaan naista ei ollut aikaisemmin Suomessa tavattu ja hänestä

haluttiin antaa kuva, joka erosi selkeästi muista kansalaisista – Sainio haluttiin eristää omaksi erilliseksi lokerokseen yhteiskunnassa. Lehdistön kirjoitusten perusteella häntä ei siis erotettu pelkästään suomalaisesta keskiluokan naisihanteesta, vaan jopa kokonaan suomalaisesta yhteiskunnasta. Hän oli piirteiltään selkeästi muusta joukosta tunnistettava rikollinen, joka ei noudattanut ajan moraalisia ja siveellisiä käsityksiä. Tämä heijastaakin yhteiskunnan tarvetta ja halua vaalia siveellisiä arvojaan ja tehdä selväksi se, ettei Aina Sainio edustanut niitä.

Henkirikoksen tekijän mieltä on varmasti kenen tahansa lainkuuliaisen ihmisen vaikeaa ymmärtää – ajasta ja paikasta riippumatta. Mutta 1890-luvun Suomessa tämän ymmärryksen esittäminen tuntui miltei mahdottomalta myös siitä syystä, että rikoksen uhriksi joutunut lehtori Ferdinand Sainio esitettiin niin erinomaisena ihmisenä. Hänet nostettiin kaikilta osin – niin luonteeltaan kuin saavutuksiltaan – niin korkealle jalustalle, että hänen vaimonsa tuntui sekä luonteeltaan että teoltaan entistäkin alhaisemmalta. Yhteiskunnassamme on tapana muistella lämpimästi edesmenneitä ja puhua kunnioittavasti heidän saavutuksistaan. Ferdinand Sainion positiivinen kuvaaminen lehdistössä kertoo varmasti yhteiskunnan haluttomuudesta puhua pahaa vainajasta tai esittää syytöksiä kuollutta kohtaan. Uutisoinnin perusteella sai sen käsityksen, ettei kuolleen lehtorin hyvää mainetta haluttu tai uskallettu kyseenalaistaa. Toisaalta voidaan myös pohtia, kokivatko miespuoliset lehtikirjoittajat mahdollisesti jonkinlaista toveruutta tai kunnioitusta samaa sukupuolta tai samaa yhteiskuntaluokkaa edustavaa vainajaa kohtaan. Entä jos roolit olisivatkin olleet toisin? Olisiko Aina Sainio henkirikoksen uhrina saanut osakseen samalaista ylistystä ja olisiko lehtori Sainio rikoksen tekijänä saanut säröjä puhtoiseen maineeseensa? Tätä on mahdotonta spekuloida. Se voidaan ainakin todeta, että lehtikirjoitusten perusteella sai selkeän käsityksen siitä, millaisia ominaisuuksia 1800-luvun lopun suomalaisessa miehessä arvostettiin. Ferdinand Sainiossa kiteytyivät ajan moraaliset arvot ja normit: hän oli ihanteellinen oppinut mies, joka oli suosittu, perheellinen ja hyvässä virassa.

Ferdinand Sainion kunnioittaminen tummensi hänen vaimonsa synkkää henkilökuvausta kuitenkin entisestään ja loi ikään kuin kontrastin hyvän ja pahan välille. Tässä voidaan myös pohtia miespuolisten lehdistön edustajien vaikutusta Aina Sainion kuvaukseen. Aina Sainiota ei nähty vain ihanteellisen naisen vastakohtana, vaan hän oli myös oman rehellisen puolisonsa vastakohta. Sainion paheksuttua leikittelyä lyseolaisten kanssa lukuun ottamatta lehdistössä ei arvioitu Aina Sainion suoriutumista aviopuolisona.

Uutisointi ei myöskään ottanut kantaa siihen, millainen äiti tämä oli. Haluttomuus ottaa näihin rooleihin kantaa kertoo, että äidin ja vaimon roolit edustivat sellaista siveellisyyttä ja moraalialia, joita Aina Sainiossa ei nähty. Sainioiden perhe-elämästä ja keskinäisestä suhteesta puhuttiin lehdistössä yleisesti hyvin vähän. Onkin mielenkiintoista pohtia, olisiko Aina Sainiosta välittyvä kuva muuttunut siinäkin suhteessa, jos lehdistö olisi ottanut uutisoinnissa huomioon esimerkiksi Ferdinand Sainion paheet ja miehen negatiivisemmat puolet. Kenties puoliset eivät olisi esittäytyneet niin täydellisinä vastakohtina toisilleen. On kuitenkin vaikea arvioida, olisiko Ferdinand Sainion kuvaaminen negatiivisemmin vaikuttanut Aina Sainiosta muodostuneeseen käsitykseen.

Minna Canth asetti *Sylvissä* Sainioiden kuvausten välillä vallinneen samankaltaisen vastakohtaisuuden ja ristiriidan määrittämään näytelmän päähenkilön Sylvin ja tämän puolison Akselin suhdetta. Sylvi oli Akselia nuorempi ja tunteilleen paljon alttiimpi kuin hänen tasaluontoinen puolisonsa. Lisäksi Sylvi oli elämässään kokematon toisin kuin Aksel. En kuitenkaan usko, että Canth loi tämän puolisoitten vastakkainasettelun siinä tarkoituksessa, että toinen olisi ylitse toisen. Sen sijaan hän toi esiin molempien hyvät ja huonot puolet. Tämä kuvastikin Canthin henkilökohtaista näkemystä tasa-arvoisuudesta miehen ja naisen välillä, mikä oli ristiriidassa suhteessa vallitsevaan aikalaiskäsitykseen sukupuolirooleista. Sylvin ja Akselin suhde kuvasti yleistä naisten 1800-luvun yhteiskunnallista ongelmaa – holhousavioliittoa. Lehdistö vastasi Canthin yhteiskuntakritiikkiin suhtautumalla negatiivisesti Akseliin. Sylvin kasvatus ja tämän valmistaminen vaimon roolia varten olivat olleet Akselin harteilla, ja tämä oli laiminlyönyt velvollisuutensa opettaa ja ohjata Sylviä. Arvostelun kohteena oli myös Akselin päätös ottaa niin nuori nainen vaimokseen. Lehdistön kritisoinnissa oli siis nähtävissä oikeanlaisen kasvatuksen vaatimus, mikä ilmeni myös Aina Sainion tapauksessa. Kasvatuksen puutteella nähtiin siis olevan yhteys siihen, millaisiksi naisiksi Sainio ja Sylvi kasvoivat. Tämä heijasteleekin sitä, miten tärkeäksi oikeanlainen kasvatus suomalaisessa yhteiskunnassa nähtiin ja miten tärkeä rooli erityisesti vanhemmilla oli lastensa kasvatuksessa kunnollisiksi ja rehellisiksi kansalaisiksi.

Holhoamisen vastakohtaksi Canth asetti *Sylvissä* vapaan ja siveettömän rakkauden vaarat Sylvin ja Viktorin suhteen kautta. Vaikka Sylvin rakkaus Viktoriin tuntuikin hänen sydämessään oikealta, hänet oli yhä sidottu avioliiton sitein Akseliin. Näin voidaan katsoa *Sylvissä* käsitellyn myös ristiriitaa kielletyn tosirakkauden ja rakkaudettoman avioliiton välillä. Lehdistön negatiivinen suhtautuminen Viktoriin ja hänen nimittämisensä

moraalittomaksi viettelijäksi kertoi suomalaisen yhteiskunnan arvostuksesta avioliittoa ja sen siteitä kohtaan. Huolimatta siitä, että Sylvi eli Akselin kanssa liitossa vailla rakkautta, se ei oikeuttanut häntä kuitenkaan rikkomaan vaimon velvollisuuksia. Sylvin ja Viktorin suhde edusti lehdistölle suoranaista avioliiton häpäisyä: se soti kaikilta osin yhteiskunnan siveellisiä avioliittoarvoja vastaan. Myös ajan kaunokirjallisten preferenssien standardeilla Sylvin ja Viktorin suhde oli täysin siveetön ja vastoin *Raamatun* moraalisia arvoja. Sylville tämä häväistävä teko oli nuoruuden ja kokemattomuuden varjolla jopa mahdollista antaa anteeksi. Yhteiskunnan odotukset kohdistuivat sen sijaan vanhempaan ja kokeneempaan osapuoleen – Viktoriin. Hänen olisi tässä tilanteessa pitänyt miehenä edustaa järkeä ikään kuin vastapainona Sylvin tunteellisuudelle ja osoittaa myös Sylville, että heidän tekonsa oli väärä. Näin Viktor ei kuitenkaan menetellyt ja tämä teki hänestä entistä kurjammamman arvioijien silmissä. Nuorukainen petti hänelle asetetut moraaliset odotukset ja se teki hänestä yhteiskunnan silmissä osasyllisen Sylvin suorittamaan henkirikokseen.

Yhteiskuntakritiikkiäkin tärkeämmäksi kuvauksen kohteeksi nostettiin *Sylvissä* näytelmän psykologisuus. Varsin odotetun lainen tutkimustulos olikin se, että lehdistössä *Sylvi* nähtiin psykologiseksi tutkielmaksi Aina Sainion mielenmaailmasta sekä henkirikokseen johtaneista syistä. Tämä korreloi myös ajan naturalismille ja kaunokirjallisille teoksille ominaista syiden etsintää henkirikosten takana. Huomion kiinnittäminen henkirikoksen tekijän psyykeen kertoi toisin sanoen siitä mielenkiinnosta, jota ihmismieltä kohtaan tunnettiin. Toisaalta se myös kertoi yhteiskunnan tarpeesta ymmärtää sellaisia yksilöitä, jotka nähtiin jollakin tapaa muista poikkeaviksi – kuten rikolliset. Vaikka sekä kaunokirjallisuudessa että todellisuudessa arvostettiin ihmismielen tutkimusta, yllättävämpi tutkimustulos oli se ero, joka hahmotettiin Sainion tapauksen todellisten henkilöiden ja *Sylvin* fiktiivisten henkilöiden välille. Aksel Vahl oli päällisin puolin hyvin samanlainen tapaus kuin Ferdinand Sainio, mutta sittenkin heissä oli se ero, että Vahlia ei samalla tavalla nähty moitteettomana henkilönä kuten esikuvaansa. Myös lähes näkymättömissä Sainion tapauksessa ollut Aina Sainion mielitetty Lennart Sohlman koki Viktor Hovingin hahmossa täydellisen tyrmäyksen näytelmän arvioijilta. Miksi?

Ensimmäinen syy oli Canthin tarkoitusperissä, joita hän asetti näytelmälle. Lehtori Sainio ja Sohlman eivät sellaisinaan palvelleet *Sylvin* tarinaa, vaan Canthin oli muokattava henkilöitä mieleisekseen. *Sylvissä* esiintyikin Canthin teoksille ominaista yhteiskuntakritiikkiä juuri mieshenkilöiden ja Sylvin välisten suhteiden kautta. Toinen syy Vahlin ja

Hovingin hahmojen negatiiviselle vastaanotolle oli se, että *Sylvi* oli näytelmä ja Sainion tapaus taas ei ollut. Katsojan oli mahdollista nähdä alusta loppuun *Sylvin* henkilöiden välinen vuorovaikutus ilmeineen, eleineen ja tunteineen. Lehdistöedustajat pääsivät seuraamaan miesten vaikutusta *Sylvin* päätöksiin aitiopaikalta. Aina Sainion tapaus taas rekonstruoitiin oikeussalissa oikeuden asiamiesten ja todistajalausuntojen pohjalta, eikä lehdistön edustajilla sen kummemmin kuin muullakaan yleisöllä ollut mahdollista todistaa omin silmin murhan tapahtumia, Sainioiden välistä aviosuhdetta tai tapauksen osallisten päätöksiä ja tekoja. Ne, jotka eivät tunteneet lehtori Sainiota tai Sohlmania, olivat täysin kuulopuheiden varassa. Tämän kontrasti todellisen tapauksen ja näytelmän mieshenkilöiden välillä vaikutti huomattavasti siihen, millainen mielikuva heistä, heidän teoistaan ja valinnoistaan muodostettiin.

Vaikka Sainion tapauksen ja *Sylvin* mieshenkilöiden väliset erot olivatkin kiehtovia, mielenkiintoisin ero tehtiin itse Aina Sainion ja *Sylvin* hahmon välille. *Sylviin* suhtauduttiin huomattavasti positiivisemmin kuin Aina Sainioon. *Sylvin* motiivit ja luonne käsitettiin ymmärrettävämmiksi, eikä hänen rikoksensa tuntunut yhtä selittämättömältä kuin Sainion. Tämäkin voidaan selittää sillä erolla, mikä ilmenee Sainion tapauksen seuraamisen ja *Sylvin* katsomisen välillä. *Sylvin* kehitystä kohti henkirikosta oli mahdollista seurata: se oli mahdollista kuulla ja nähdä omin silmin. Näytelmän katsoja saattoi itse muodostaa henkilökohtaisen käsityksensä *Sylvistä* seuraamalla tämän ihmissuhteita, tunnetiloja ja päätöksentekoa. Aina Sainion tapauksessa taas monet asiat käsiteltiin oikeudenistunnoissa rajallisessa tilassa ja ne, jotka eivät päässeet saliin kuulemaan todistajalausuntoja ja tutkimustuloksia, joutuivat lukemaan tietonsa lehdistä. Tällä oli varmasti huomattava vaikutus siihen käsitykseen, joka Aina Sainiosta muodostettiin verrattuna *Sylviin*, jonka tarinaa oli mahdollista seurata visuaalisesti.

Positiivisempaa suhtautumista *Sylviin* on myös mahdollista selittää niillä huomioilla, joita arvostelijat hänestä tekivät. Se, että *Sylvissä* nostettiin esille hänen kokemattomuutensa, lapsellisuutensa ja tunteikkuutensa kertoi siitä, että hänessä nähtiin tyttö, joka ei ollut vielä kehittynyt naiseksi. Kasvatuksen puutteesta huolimatta *Sylvi* ei kuitenkaan edustanut kaikille arvioijille näytelmän alussa toivotonta tai menetettyä tapausta. Tällä oli pikemminkin kaikki mahdollisuudet kypsyä sellaiseksi suomalaiseksi naiseksi, jollaisia yhteiskunnassa arvostettiin. Arvioijien toimesta tytöksi ja luonnon lapseksi usein kutsuttu *Sylvi* nähtiin näytelmän alussa vielä siveellisesti puhtaana – vapaana moraalittomuudesta, synneistä ja epäsiiveellisistä vaikutteista. *Sylvillä* olisi ollut vielä mahdollisuus

kehittyä siihen suuntaan, johon naisten kasvatuksessa 1890-luvun Suomessa tähdättiin. Aina Sainion tapauksessa toivo oli kuitenkin ollut jo menetetty pitkään. Hän oli jo vartunut naiseksi, – rikolliseksi naiseksi – josta ei ollut edes lapsena mahdollista kitkeä pois velttoutta ja valheellisuutta. Hänet oli siis ainoastaan mahdollista lokeroida muista erilleen ja asettaa syrjään.

Kokonaisuudessaan lähteet antoivat vastaukset niihin kysymyksiin, jotka esitin, ja tulokset vastasivat suurilta osin hypoteesejani. Katson kuitenkin, että *Sylviä* olisi näytelmänä mahdollista tutkia lisää. Aiemman tutkimuksen perusteella on nähtävissä, että Canth-tutkimuksessa on keskitytty pääosin *Sylvin* psykologisuuteen ja esimerkiksi henkilöhahmojen syvällisempi tulkitseminen ja näiden välisten suhteiden tutkiminen on jätetty huomattavan vähäiseksi. Lisäksi aiemmassa tutkimuksessa ilmeni, että *Sylvin* myöhemmissä arvosteluissa esiintyi joitakin poikkeuksia aiempaan. Arvostelut alkoivat kiinnittää enemmän huomiota näyttelijätyöhön sen sijaan, että olisi arvioitu näytelmän juonta ja tapahtumia. Olisi varmasti kiintoisaa vertailla, miten näytelmään on suhtauduttu eri aikakausina – erityisesti Canthin kuoleman jälkeen. *Sylviä* oli myös tarkoitus esittää ulkomailla ja lähdeaineistostani ilmeni, että sitä esitettiin ilmestymisvuonnaan jo ainakin Ruotsissa ja Norjassa. Ulkomaalaiset lehdet tuottaisivat siis hyvän vertailukohdan kotimaisten lehtien arvosteluille ja näin olisi mahdollista saada käsitys siitä, miten näytelmä otettiin vastaan ulkomailla verrattuna Suomeen. *Sylvistä* jää siis vielä paljon mielekästä tutkittavaa myös tulevaisuuden Canth-tutkijoille.

LÄHTEET JA TUTKIMUSKIRJALLISUUS

I Painetut lähteet, sanomalehdet

Aamulehti 1892–1893

Aftonbladet 1893

Aura 1893

Finsk Tidskrift 1893

Fredrikhamns Tidning 1893

Haminan Sanomat 1892–1893

Hengellinen kuukauslehti 1893

Hufvudstadsbladet 1892–1893

Hämeen Sanomat 1892–1893; 2017

Hämeen Voima 1906

Hämäläinen 1892

Jyränkö 1892–1893

Kaiku 1892

Karjalatar 1893

Keski-Suomi 1893

Laatokka 1892

Lancashire Evening Post 1892

Lappeenrannan Uutiset 1892

Louhi 1892–1893

Lounas 1892

Matti Meikäläinen 1892

Munkin Seutu 2014

Nya Pressen 1892–1893

Oulun Ilmoituslehti 1892–1893
Pohjalainen 1892
Porilainen 1893
Päivälehti 1892–1893
Satakunta 1893
Savo-Karjala 1893
Suomalainen 1892–1893
Tampereen Sanomat 1892–1893
Tampereen Uutiset 1892
Turun Lehti 1893
Uleåborgsbladet 1893
Uusi Savo 1892–1893
Uusi Aura 1906
Uusi Suometar 1892–1893
Valvoja 1892–1893
Waasan Lehti 1892
Wiborgsbladet 1893
Åbo Tidning 1892
Åbo Underrättelser 1893
Östra Finland 1893

II Audiovisuaaliset lähteet

Deadly Women. Rikosdokumentti, Beyond International 2005. Investigation Discovery Channel.

III Tutkimuskirjallisuus

Abouddahab, Rédouane & Paccaud-Huguet, Josiane 2011: *Fiction, Crime, and the Feminine*. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle.

Ahola, Suvi 2019: *Mitä Minna Canth todella sanoi?* WSOY, Helsinki.

Alhoniemi, Pirkko 1972: *Idylli särkyy: Kansallisromanttisten ideaalien mureneminen jälkiromantiikan ja realismin kauden kirjallisuudessamme*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Asp, Hanna 1948: *Minna Canth läheltä nähtynä*. Otava, Helsinki.

Bakken, Morris Grodon & Farrington, Brenda 2009: *Women Who Kill Men: California Courts, Gender, and the Press*. University of Nebraska Press, Lincoln.

Barry, Mitchell 2007: "Distinguishing between Murder and Manslaughter in Practice." *Journal of Criminal Law Vol. 71 Issue 4*, s. 318-341.

Burfoot, Annette & Lord, Susan 2006: *Killing Women: The Visual Culture of Gender and Violence*. Wilfrid Laurier University Press, Waterloo.

Carlson, A. Cheree 2014: *The Crimes of Womanhood: Defining Femininity in a Court of Law*. University of Illinois Press, Champaign.

Cramer, Judith & Creedon, Pamela J. 2007: *Women in Mass Communication*. Sage Publications Ltd., UK.

Halonen, Irma Kaarina 1999: *Matka journalismin sukupuolittumisen strategisille alueille*. Tampereen yliopisto, Tampere.

Hartman, Mary S. 1974: "Crime and the Respectable Woman: Toward a Pattern of Middle-Class Female Criminality in Nineteenth-Century France and England." *Feminist Studies Vol 2 Issue 1*, s. 38-56. Feminist Studies, Inc.

Hermansson, Maarit 1997: *Vapautumisen teema Minna Canthin kaunokirjallisuudessa. Naisnäkökulma kirjallisuudentutkimukseen ja sosiaalihistoriaan*. Tampereen yliopisto.

Huhtala, Liisi (toim.) 1998: *Monisärmäinen Minna Canth*. Snellman-instituutin julkaisuja A-sarja 20/1998.

Jalava, Marja 2011: "Siveellisyydestä sukupuolisiveyteen: Th. Reinin eettinen ajattelu siveellisyyssäsitteen murroksessa 1880–1905." *Siveellisyydestä seksuaalisuuteen: Poliittisen käsitteen historia*. SKS, Helsinki.

Jensen-Eriksen, Niklas & Mainio, Alekski & Hänninen, Reetta 2019: *Suomen suurin: Helsingin Sanomat 1889–2019*. Siltala.

Juntti, Eira 2005: "Suomalaisten naisten toiminta kansakunnassa 1830-luvulta 1900-luvulle." *Naisten täydet poliittiset oikeudet 100 vuotta www-sivut*. Luettu 10.5.2020)

Knelman, Judith 1998: *Twisting in the Wind: The Murderess and the English Press*. University of Toronto Press, Toronto.

Krogerus, Tellervo 1998: "Totuus ja oikeus. Minna Canthin feminismi." *Monisärmäinen Minna Canth: Kirjoituksia hänestä ja hänen tuotannostaan*. Snellman-instituutti, Kuopio.

Leino-Kaukiainen, Pirkko 1988: "Kasvava sanomalehdistö sensuurin kahleissa 1890-1905." *Suomen lehdistön historia 1. Sanomalehdistön vaiheet vuoteen 1905*. Kustannuskiila Oy, Kuopio.

Lidman, Satu 2015: *Väkivaltakulttuurin perintö. Sukupuoli, asenteet ja historia*. Gaudeamus, Helsinki.

Lattu, Emmi 2016: *Naisten tekemä väkivalta*. Tampere University Press, Tampere.

Lundman, Richard J. 2003: "The Newsworthiness and Selection Bias in News About Murder: Comparative and Relative Effects of Novelty And Race and Gender

Typifications on Newspaper Coverage of Homicide.” *Sociological Forum Vol. 18 Issue 3*, s. 357-386.

Maijala, Minna 2005: “Ingenuesta tragedienneksi. Canthin Sylvi traagisena avioliittodraamana.” *Lajit yli rajojen. Suomalaisen kirjallisuuden lajeja*, s.156-176. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Maijala, Minna 2014: *Herkkä, hellä, hehkuvainen Minna Canth*. Otava, Helsinki.

Maijala, Minna 2019: *Punaiset kengät: Minna Canthista, rakkaudesta ja vallasta*. Otava, Helsinki.

Mazzarello, Paolo 2011: “Cesare Lombroso: An Anthropologist Between Evolution and Degeneration.” *Functional Neurology Vol. 26 Issue 2*, s. 97-101.

Moon, Jina 2016: *Domestic Violence in Victorian and Edwardian Fiction*. Cambridge Scholars Publishing, Newcastle.

Mäkipää, Leena 2004: ”Henkirikos Ilta-Sanomissa. Journalistisen kulttuurin murros ja rikosjournalismi.” *Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 37*. Edita Prima Oy, Helsinki.

Paccaud-Huguet, Josiane & Abouddahab, Rédouane 2011: *Fiction, Crime, and the Feminine*: Cambridge Scholars Publishing, Newcastle.

Parker, Juli. L 2010: *Representations of Murderous Women in Literature, Theatre, Film, and Television: Examining the Patriarchal Presuppositions Behind the Treatment of Murderesses in Fiction and Reality*. Edwin Mellen Press, Lewiston.

Pritchard, David & Hughes, Karen D. 1997: “Patterns of Deviance in Crime News.” *Journal of Communication Vol. 47 Issue 3*, s. 49–67.

Short, Rachel M. 1989: *Female Criminality 1780-1830*. MLitt Thesis, Oxford University.

Tiirakari, Leeni 1997: *Taistelevat lukumallit. Minna Canthin teosten vastaanotto*. SKS, Helsinki.

Uimonen, Minna 2011: ”Lihan viekkaus, tavan mahti ja harkinnan vapaus: Hanna Ongelin ja siveellisyyden kontekstit 1800-luvun lopun suomalaiskeskusteluissa.” *Siveellisyydestä seksuaalisuuteen: Poliittisen käsitteen historia*. SKS, Helsinki.

Van der Heijden, Manon & Pluskota, Marion 2018: ”Introduction to Crime and Gender in History.” *Journal of Social History Vol. 51 Issue 4*, s. 661-671.

Virtanen, Kari O. 1974: *Kansakunnan historia 5: Ahdistettu kansakunta 1890–1917*. WSOY, Helsinki.

Walsh, Bridget 2014: *Domestic Murder in Nineteenth Century England: Literary and Cultural Representations*. Farnham, Sussex.

Williams, Lucy 2016: *Wayward Women: Female Offending in Victorian England*. CPI Group Ltd, Croydon.